

Cristiana Ardelean

**Contribuții monografice privind istoria
Școlii din Bocsig (jud. Arad)**

Cristiana Ardelean

**Contribuții monografice privind istoria
Școlii din Bocsig (jud. Arad)**

**Editura Universității „Aurel Vlaicu”
Arad, 2010**

Această carte a apărut cu sprijinul financiar al Consiliului Local al Comunei Bocsig.

**Tehnoredactor: Pr. Flavius Ardelean
Florin Hălmăgian**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ARDELEAN, CRISTIANA CORNELIA
Contribuții monografice privind istoria școlii din Bocsig (județul Arad) / Cristiana Cornelia Ardelean. - Arad : Editura Universității Aurel Vlaicu, 2010
Bibliogr.
ISBN 978-973-752-455-3
373.3(498 Bocsig)

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	9
CAPITOLUL I: SCURTE CONSIDERAȚII ONOMASTICO-TOPOGRAFICE PRIVIND ȘCOALA DIN BOCSIG	9
I.1. Numele Școlii.	9
II.2. Localizarea topografică a Școlii din Bocsig în planul așezării umane cu același nume.....	9
CAPITOLUL II: ISTORICUL ȘCOLII DIN BOCSIG DE LA ORIGINI PÂNĂ ÎN PREZENT.....	11
II.1. Preliminarii.....	11
II.2. Înființarea școlilor populare românești din Comitatul Arad. Contractul primului învățător (1789). Aspecte ale derulării incipiente a procesului de învățământ.....	12
II.3. Școala din Bocsig între 1786-1918.	14
II.3.1. Dascăli și dieci premergători școlii populare din Bocsig.	14
II.3.2. Înființarea școlii populare din Bocsig. Primii ei dascăli.....	15
II.3.3. Școala Confesională Ortodoxă din Bocsig.	18
II.3.4. Școala Confesională Greco-Catolică din Bocsig.....	39
II.4. Școala din Bocsig între 1918-1948.	44
II.5. Școala din Bocsig între 1948-1989.	53
II.6. Școala din Bocsig după 1989 și până în prezent.	63
II.7. Școala din Bocsig în perspectiva viitorului.	73
CAPITOLUL III: DIRECTORII ȘCOLII DIN BOCSIG (1920-2010).	74
III.1. Teodor Hălmăgean.....	74
III.2. Romul Furdui.	75
III.3. Nicolae Dedulea.....	77
III.4. Ștefan I.A. Stoenescu.	78
III.5. Gheorghe Dobrescu.	78
III.6. Grațian Ghețe.	79
III.7. Pavel Belean.....	79
III.8. Vasile Pop.	82
III.9. Petru Lăpugean.	83
III.10. Ștefan Gabor.	87
III.11. Pavel Simion Marin Luca.	88
III.12. Floare Galea.	89
III.13. Mihaela Zgărdău.	90
III.14. Teodor-Aurelian Dragoș.	91

CAPITOLUL IV: PERSONALUL DIDACTIC AUXILIAR AL ȘCOLII DIN BOCSIG.....	93
IV.1. Secretarii Școlii din Bocsig.....	93
IV.2. Alte persoane didactice auxiliare ale Școlii din Bocsig.....	94
CAPITOLUL V: PERSONALUL NEDIDACTIC AL ȘCOLII DIN BOCSIG.	95
CAPITOLUL VI: BAZA MATERIALĂ A ȘCOLII DIN BOCSIG.	97
VI.1. „Școala Veche” (Castelul Karagheorghevici).....	97
VI.2. „Școala Nouă”.	102
VI.3. Grădinița cu Program Normal.....	105
VI.4. Sala de sport.....	109
VI.5. Terenuri de sport.....	110
VI.6. Cabinete și laboratoare.....	111
VI.7. Arhivă.	111
VI.8. Bibliotecă.....	112
VI.9. Muzeul „Valul lui Traian”.....	114
VI.10. Grupuri sanitare.	116
BIBLIOGRAFIE.....	117
ANEXE.....	121
I. DOCUMENTE.....	121
II. ALBUM FOTOGRAFIC.....	129

CUVÂNT ÎNAINTE

Istoria este – potrivit aprecierii unui cunoscut istoric – „un nesfârșit dialog între prezent și trecut, între multiplele dialoguri ale prezentului cu trecutul.”¹ Acest dialog nu poate însă să ofere o reconstituire completă a adevărului privind trecutul istoric. Totul este – în concepția aceluiași istoric invocat – doar „o problemă de interpretare, pentru că faptele, chiar dacă sunt bine cunoscute, deschid foarte multe posibilități de interpretare, cauzele, efectele și integrarea lor în timpul istoriei dând naștere unor discuții care nu se termină niciodată.”²

Nu o discuție interminabilă și plicticoasă, ci - nădăjduim - un dialog interesant al prezentului cu trecutul – în perspectiva viitorului – a intenționat să provoace acest demers monografic, pe care-l socotim o datorie morală față de instituția școlară unde ne desfășurăm activitatea didactică.

Așa după cum reiese din însăși titlul ei, lucrarea de față se dorește a fi o modestă contribuție la cunoașterea istoricului Școlii din localitatea Bocsig, județul Arad, de la origini și până în contemporaneitate. Realizată destul de anevoios și fără a avea pretenția exhaustivității, ea se prezintă ca un „puzzle” din care lipsesc (încă) multe piese, reprezentând un microcosmos uman care a adunat (adună) și a risipit (risipește) lumină continuu.

Cartea se constituie ca un mănunchi de date istorice, întâmplări, documente, medalioane, aduceri-aminte etc., vizând segmente din viața elevilor, părinților, dascălilor și ale tuturor celor care – într-un fel sau altul - au relaționat (relaționează) cu Școala din Bocsig. Dincolo de toate acestea, monografia a intenționat să surprindă și crâmpete din istoria comunității locale, a împrejurimilor și chiar a națiunii în diverse ipostaze și perioade de timp, pentru că devenirea existențială a unei școli dintr-o localitate este, inevitabil, legată de cea a comunității, a proximității și a neamului căreia îi aparține. Nu a fost

¹ *Dilema* (București), an VI, 1998, nr. 296, p. 8, articolul Magdalenei Boiangiu, *Recursul la istorie (Convorbiri cu istoricul Lucian Boia)*

² *Ibidem.*

ignorată nici starea de spirit a umanului implicat în procesul istoric derulat, mai ales că aceasta l-a influențat într-un mod considerabil.

Pe parcursul cercetării materialului documentar și a redactării propriu-zise, am beneficiat de colaborarea unor instituții, de ajutorul unor colegi și de sprijinul unor oameni de bine, fără de care apariția lucrării de față n-ar fi fost posibilă. Tuturor le exprimăm întreaga noastră grațitudine și recunoștință.

Sentimente cu totul speciale, de aleasă mulțumire, nutrim, în mod deosebit, față de Domnul Ioan Cilan (angajat al Școlii din Bocsig și cântăreț al Bisericii Ortodoxe din comună, o adevărată „enciclopedie” în materie de istorie și tradiție locală) pentru bunăvoința constantă cu care ne-a pus la dispoziție documente și informații orale referitoare la chestiunea aflată în atenția noastră, precum și pentru solidaritatea dovedită atât în momentele de dilemă sau de neizbutiri, cât și în cele în care reușeam construirea unor certitudini.

În speranța că osteneala noastră nu a fost zadarnică, oferim cu generozitate concretizarea ei în slovă de carte, spre folosul tuturor celor ce vor zăbovi a o cerceta.

Autoarea

I. SCURTE CONSIDERAȚII ONOMASTICO-TOPOGRAFICE PRIVIND ȘCOALA DIN BOCSIG

I.1. Numele Școlii

Existențial vorbind, mai ales în mediul rural, școala este – indiscutabil – strâns legată de localitatea unde este așezată și funcționează, împrumutând adesea numele respectivei localități. Așa fiind, vreme de aproape două secole numele Școlii din Bocsig s-a identificat cu cel al localității.

Denumirea actuală a localității **Bocsig** - veche așezare românească, atestată documentar întâia dată la 1553 – datează din anul 1930³, ea având în trecut diferite forme ca: **Bakolzegh** (1553)⁴, **Bokszik** (1746)⁵, **Bakonyszeg** (1828)⁶, **Caragheorghevici** (1928)⁷. După tradiție, se presupune că numirea de **Bocsig** vine de la o căpetenie care ar fi avut un rol însemnat în întemeierea așezării – un anume **Boc(u)** – traducerea acestei numiri însemnând „reședința lui Boc(u)” (**Boc + szeg = Bocszeg; szeg = reședință**)⁸.

În data de 24 septembrie 1994, prin hotărârea Consiliului Județean al Veteranilor de Război, s-a acordat Școlii din Bocsig numele elevului-erou **Petre Popescu**, căzut în timpul celui de-al doilea război mondial, în luptele de apărare a defileului văii Crișului Alb, fiind înmormântat la Bocsig, în cimitirul dinspre Ineu. Această numire a fost, se pare, doar una onorifică, în actele oficiale menținându-se în continuare vechea titulatură a școlii – **Școala Generală cu clasele I-VIII Bocsig**.

I.2. Localizarea topografică a Școlii din Bocsig în planul așezării umane cu același nume

Localitatea Bocsig este situată în partea de nord a județului Arad, pe malul stâng al văii Crișului Alb și al Canalului Morilor, aflându-se – pe șoseaua Arad – Brad - la o distanță de 61 km de municipiul Arad și la 9 km

³ *Indicatorul statistic al satelor și unităților administrative din România*, București, 1932, p. 125

⁴ Marki Sandor, *Monografia județului și orașului Arad*, vol. II, Arad, 1895, p. 223

⁵ Pr. dr. Gheorghe Ciuhandu, *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri*, Arad, 1940, p. 195

⁶ Octavian Lupaș, *Voievozi și cneji români în județul Arad*, Arad, 1941, p.6

⁷ După numele proprietarului acestui domeniu, Alexandru Karagheorghevici

⁸ Pr. Vasile Frentiu, *Monografia comunei Bocsig*, mss., Bocsig, 1976, p. 3

de orașul Ineu. Spre est se învecinează cu satul Mănerău, spre sud cu pădurea și comuna Șilindia, spre vest cu orașul Ineu, spre nord-vest cu Bocsig Cartier, iar spre nord-est cu satul Răpsig.

Ca unitate administrativ-teritorială, Bocsigul este comună, având în componență satele Bocsig, Răpsig, Mănerău, și Bocsig Cartier. Față de reședința comunei, cel mai îndepărtat este satul Răpsig (situat la o distanță de 8 km), iar cele mai apropiate sunt localitățile Mănerău și Bocsig Cartier (situuate la o distanță de 3 km). Din punct de vedere tipologic, toate aceste sate au o așezare geometrică, tipică satelor compact-adunate de câmpie, cu străzi longitudinale tăiate de ulițe largi și drepte.

În perimetrul civic al localității Bocsig, Școala – cu cele două imobile ale ei, denumite „**Școala Veche**” (Școala cu clasele I-IV și Grădinița de copii) și „**Școala Nouă**” (Școala cu clasele V-VIII), situate la câteva sute de metri distanță una de alta – ocupă astăzi un loc central, alături de celelalte instituții de interes public local (Biserica Ortodoxă, Biserica Greco-Catolică, Dispensarul Uman, Poliția și Primăria), fapt ce-i vădește cu prisosință importanța capitală în viața comunității. De aceea, Școala este un punct de reper nu doar pentru locuitorii Bocsigului, ci și pentru toți cei ce tranzitează localitatea.

II. ISTORICUL ȘCOLII DIN BOCSIG DE LA ORIGINI PÂNĂ ÎN PREZENT

II.1. Preliminarii

Până către sfârșitul secolului al XVIII-lea, nu putem vorbi de un învățământ popular organizat la românii din Transilvania și Ungaria. În ultimele decenii al secolului, în urma difuzării ideilor iluministe în Imperiul Habsburgic, împărăteasa Maria Tereza (1740-1780), dar mai ales fiul ei – împăratul Iosif al II-lea (1780-1790), adept al absolutismului lăsat – au fost preocupați tot mai mult de răspândirea culturii. Înapoierea culturală a poporului nu putea fi trecută cu vederea de către un monarh doritor de lumină precum Iosif al II-lea, ci trebuiau căutate mijloacele necesare pentru a-i scoate pe supușii săi din întunericul neștiinței. Astfel, se ivește tendința salutară de a se înființa școli și în părțile locuite de români și, totodată, de a se pregăti preoți și învățători pentru aceștia¹.

Iosif al II-lea acordă o importanță deosebită în special învățământului elementar. În concepția lui, școala trebuia să crească, înainte de toate, buni soldați, buni cetățeni, buni producători și, deci, buni contribuabili, fără deosebire de neam și confesiune, dorind că toți locuitorii din Imperiu să aibă un minimum de cultură și un minimum de educație civică. În consecință, împăratul emite în 1782 o lege școlară concepută în spiritul novator al iluminismului, intitulată *Norma Regia pro Scholis Magni Principatus Transylvaniae*, o variantă mai redusă față de *Ratio Educationes publicae totisque rei literariae per Regnum Hungariae et provincias eidem adnexas*, promulgată la 2 august 1777, având ca model planul de organizare al activităților școlare elaborat în 1774 de I. Felbiger pentru școlile din Austria². *Norma Regia* era adaptată pentru învățământul confesional și prevedea ca pe lângă fiecare biserică să funcționeze și câte o școală, întrucât legea conferea dreptul oricărei națiuni cu peste 100 de familii din Imperiu să-și ridice biserică și școală pe cheltuială proprie. Așa au apărut în Transilvania și Banat *școlile populare românești*, ridicate și susținute cu prețul unor mari sacrificii de către români, lipsiți în cea mai mare parte atât de izvorul luminii învățaturii, cât și de cel al bunăstării.³

¹ *Biserica și Școala* (Arad), an XLI, 1917, nr. 1, 1/14 ianuarie 1917, p.5-6, articolul lui Ioan Lupaș, *Iosif II și școlile românești din comitatul Aradului*

² Onisifor Ghibu, *Din istoria literaturii didactice românești*, București, 1975, p. 49-50.

³ David Prodan, *Suplex Libellus Valachorum*, București, 1984, p. 236-237.

II.2. Înființarea școlilor populare românești din Comitatul Arad. Contractul primului învățător (1789). Aspecte ale derulării incipiente a procesului de învățământ.

Preocupată de situația școlilor românești, în anul 1789 Curtea din Viena dă curs propunerilor făcute în 1785 de contele Teodor Ianacovici referitoare la înființarea de școli naționale (poporale) în comitatele Arad, Bihor, Hunedoara, Caraș, Timiș și Torontal, care să asigure educația tineretului român din aceste comitate. Astfel, la 26 martie 1789, președintele Cancelariei aulice ungare, contele Carol Zichy, împreună cu secretarul său, baronul Iosif Podmanitzka, supun spre aprobarea împăratului Iosif al II-lea contractele mai multor comune din părțile arădene – între care și Bocsig – hotărâte să-și susțină școlile pe spezele lor. Iosif al II-lea aprobă în 6 mai 1789 aceste contracte, menționând în recomandările făcute Consiliului locotenențial că „*educația tineretului român este una din cele mai importante afaceri de stat*”⁴

Contractele școlare stabileau obligațiile proprietăților domnești (a domnului de pământ) și a comunelor pentru construirea edificiilor școlare ce trebuiau să dispună, pe lângă o sală de clasă spațioasă și luminoasă, și de locuință pentru învățător. Domnii de pământ urmau să suporte cheltuielile legate de materiale și de construcție, iar comuna se obliga să asigure munca fizică și transportul. De asemenea, în contract se mai prevedea ca proprietatea domnească să acorde învățătorului o anumită cantitate de lemne pentru iarnă, precum și venituri suplimentare care să-l stimuleze în activitatea sa.⁵

În Comitatul Arad, acțiunea de construire și funcționare a școlilor românești se va izbi însă de adversitatea nobilimii din comitat, care nu s-a arătat deloc dispusă să susțină material înființarea de școli menite să devină focare de progres și de lumină pentru masele de iobagi exploatați pe latifundiile lor și nici să plătească salariile învățătorilor. Din acest motiv, în unele locuri, învățătorii au fost alungați ca niște răufăcători de pe domeniile nobiliare. De asemenea, multe sate au depus plângere la comitat că, fără sprijinul domnului de pământ, le este imposibil să-și edifice și să-și întrețină singure școlile, acestea urmând să-și întrerupă activitatea. În marea majoritate a localităților, cursurile trebuiau să fie ținute în localuri închiriate sau

⁴ Vasile Popeangă, *Un secol de activitate școlară românească în părțile Aradului.1721-1821*, Arad, 1974, p. 26-27

⁵ *Ibidem*, p.29

impropriei.⁶ Așa se explică de ce – pentru o serie de localități arădene, între care și Bocsig - se aprecia, în conscripția din 1791, că e neapărată nevoie de construirea unei școli noi, localul în care se desfășura procesul de învățământul nefiind unul adecvat⁷.

Deși, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, situația școlilor românești din Comitatul Arad devenise îngrijorătoare, totuși ele au izbutit să supraviețuiască vremurilor de restriște, devenind factor de progres cultural și de unitate națională.

Durata perioadei de școlarizare era de 6 ani, vârsta copiilor școlarizați fiind cuprinsă între 6-12 ani. Îndrumarea locală a școlilor se făcea de către preoții din comună. Un post de învățător se crea dacă erau recenzați 100 de copii, iar două posturi se înființau dacă erau recenzați 200 de copii. Se puteau înființa școli și în localitățile cu un număr mai mic de copii, dacă mediul geografic – munți, râuri, locuri inaccesibile – împiedica accesul copiilor la o școală apropiată.

Învățătorilor li se cereau să cunoască obiectele pe care urmau să le predea la clasă, anumite capitole din cartea de metodică și să posede capacitatea de a preda cunoștințele din manuale. Funcția de învățător nu putea fi îndeplinită de o persoană care nu avea o comportare morală aleasă în relațiile cu elevii și cu părinții lor. Instrucțiunile din 1792 pentru inspectorii școlilor naționale din Ungaria reglementează relațiile dintre învățător și factorii care-l salarizau: proprietarul și comunitatea satului. Angajarea și destituirea învățătorului nu se putea face la voia întâmplării. În cazul în care proprietarul sau comuna nu erau mulțumiți de activitatea învățătorului, se adresau inspectorului școlar al comitatului, care, după ce constata că plângerile împotriva învățătorului (absențe și superficialitate la lecții, imoralitate, violență etc.) sunt întemeiate, putea cere destituirea lui. În caz că un învățător era nevoit să părăsească postul din cauza bătrâneții, primea o pensie de 25 de florini, care se scădea din salariul învățătorului succesor.

Predarea cunoștințelor se făcea după manuale elaborate de editura privilegiată. Elevilor săraci li se acordau gratuit manualele școlare, urmând ca doi elevi să folosească un manual, care – după terminarea orelor de curs – era păstrat la școală.

Elevii care frecventau școala erau majoritatea copii de iobagi, care, după absolvirea școlii, rămâneau în sat și se ocupau cu plugăritul, arareori îndreptându-se spre meserii. La școală erau împărțiți în două grupe: prima

⁶ *Ibidem*, p.30

⁷ *Ibidem*, p.109

grupă cuprindea elevii care începeau să citească, iar grupa a doua elevii care aveau formate deprinderile de citire. Prima grupă venea la școală dimineața de la 8-10, iar a doua după masă de la 12-15 sau 13-16. Școlarii din prima grupă li se predă : învățarea literelor, silabisirea, citirea literelor de tipar, scrierea literelor și a silabelor, exerciții simple de aritmetică și calcul inițial. Dacă în doi ani de zile își formau deprinderile de muncă la aceste obiecte, ei erau trecuți în grupa a doua, căreia i se predă religia (istoria sfântă), citirea, caligrafia, ortografia, dictarea, cunoștințe de morală (catehism) și cânt ritual, aritmetică și compunere. În unele ore, elevii erau familiarizați și cu efectuarea unor activități casnice, cum ar fi: torsul lânii și al cânepii, țesutul pânzei, diferite împletituri etc. În total, procesul de învățământ se desfășura în cadrul a 25 de ore pe săptămână⁸.

Inspectorul școlar avea obligația să viziteze o dată pe an școlile din districtul său. De obicei, inspecția se făcea la aproximativ două luni după începerea cursurilor și era anunțată din timp, pentru a se putea organiza primirea inspectorului de către autoritățile comunei: primar, jurați, preoți. Inspecția consta dintr-un examen la care erau supuși elevii din cele două grupe în timp de 3 ore, dintre care cel puțin o oră era alocată pentru elevii din prima grupă. Verificarea avea drept scop constatarea nivelului predării cunoștințelor și eficacitatea metodelor de învățământ utilizate de învățător, rămânând la latitudinea inspectorului să intervină sau nu cu întrebări suplimentare. Nivelul de cunoștințe al elevilor era apreciat cu calificativele: bun, mediu și slab. Controlul efectuat de inspector mai urmărea și alte obiective, precum: îngrijirea clădirii școlii, păstrarea manualelor, comportarea învățătorului în comună ș.a. Problemele principale constatate în timpul inspecției școlare erau raportate autorităților comitatense⁹.

II.3. Școala din Bocsig între 1786-1918

II.3.1. Dascăli și dieci premergători Școlii populare din Bocsig

Cu mult înainte de înființarea școlii populare din Bocsig, încă de pe la începutul secolului al XVIII-lea, în satele din jurul Beliiului s-au pripășit – după cum atestă unele însemnări de pe cărțile religioase¹⁰ - așa numiții *dieci*¹¹ care

⁸ *Mărturii privind lupta românilor din părțile Aradului pentru păstrarea ființei naționale prin educație și cultură (1784-1918). Documente referitoare la Episcopia Aradului* (Prefață P.S. Episcop dr. Timotei, Studiu introductiv, note și comentarii de prof.dr. Vasile Popeangă), Arad, 1986, doc.6, p.48

⁹ Vasile Popeangă, *Un secol de activitate.*, p. 34-37

¹⁰ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p. 105-106

s-au îndeletnicit nu doar cu copierea în limba română a unor cărți bisericești pentru comunitățile ecleziastice locale (*Cazania mitropolitului Varlaam al Moldovei* din 1643, *Molitfelnicul lui Antim Ivireanu* din 1706 etc.), ci și cu inițierea localnicilor în deprinderea scrisului și cititului în limba română, ca și a glasurilor bisericești și a rânduielilor liturgice. Ei ședeau în câte un sat luni sau ani în șir, fiind cei dintâi dascăli ai copiilor și tinerilor din aceste așezări rurale.

Data fiind distanța de doar 9 km dintre Beliu și Bocsig, putem presupune că activitatea dieilor din jurul Beliului va fi fost cunoscută și la Bocsig și poate chiar va fi fost prezentă și aici, dacă nu în chip direct, măcar prin intermediul manuscriselor lor aflate în circulație, ce vor fi servit nu doar la săvârșirea serviciilor religioase, ci și ca abecedare pentru cei dornici să învețe să scrie și să citească românește.¹²

II.3.2. Înființarea Școlii populare din Bocsig . Primii ei dascăli

Școala a fost înființată în anul 1786, iar în conscripția din 1791 Bocsigul figura printre cele 63 de localități în care funcționau școli populare¹³. Școala funcționa într-un local ridicat pe locul grădinii lui **Grigorie Boșcai**, construit din lemn de stejar și lipit cu pământ. Avea o singură sală de clasă. Învățătorul locuia aici pe *cortelă*, adică avea în incinta școlii o cameră închiriată și plătită de către comunitatea bisericească ortodoxă¹⁴.

Primul dascăl care a deservit această școală – după încheierea contractului școlar din 1789 – a fost învățătorul **Matei Bogdanovici**, în vârstă de 46 de ani, care, la data numirii avea 16 ani în învățământ și era bine apreciat de direcția școlară a Comitatului Arad. Salariul său se compunea din 86 de florini și bunuri în natură ca: fân, lemn și cortelă (locuință).

În anul 1797 s-a încheiat un nou contract școlar prin care locuitorii comunei s-au obligat să asigure salariul învățătorului și să întrețină în bune condițiuni localul de școală. Începând cu acest an, Bocsigul devine – pentru o vreme - centru școlar și pentru copiii din satele Iercoșeni, Mănerău, Aldești și Răpsig. Datorită însă faptului că aceste localități erau destul de îndepărtate

¹¹ Primul diac pripășit în părțile Beliului cunoscut până astăzi a fost **Petrovici de la Sălaj**, menționat în anul 1735, într-un *Strașnic* copiat pe seama Bisericii Ortodoxe din Ciunțești, iar cel mai vestit diac a fost **Ioan Popovici Muncăcianul**, stabilit după 1744 în satul Bochia. *Ibidem*

¹² *Ibidem*

¹³ *Ibidem*, p.76

¹⁴ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p. 107

unele de altele, iar deplasarea copiilor la școala din Bocsig era îngreunată de drumurile impracticabile, respectivele sate s-au văzut nevoite să-și angajeze, ulterior, învățători proprii.

În anul 1811 învățător în Bocsig era **Paul Popovici**, iar cursurile școlii erau frecventate de un număr de 12 copii.

Șapte ani mai târziu, în 1818, funcționa ca învățător aici **Simeon Monyoran (Mâneran, n.n.)**, originar din Mânerău, care avea la acea dată o vechime de 6 ani în învățământ. Doar 12 copii din sat frecventau școala în acel an, pentru ca în anul următor numărul lor să se înjumătățească.¹⁵ Este aproape de neînțeles această scădere a frecvenței școlarilor, mai ales că în anii 1814-1815 numărul copiilor înscriși la școală era în jur de 120¹⁶.

După 1821, când satele Bocsig, Contratău, Chiș-Tămand și Iarcoș (Ercăstrău) s-au comasat pe actuala vatră a localității, crescând numărul locuitorilor și a copiilor de școală, s-a simțit nevoia zidirii unei noi școli. Prin anii 1825-1826, cu sprijinul financiar al moșierului **Francisc Lazslo** (proprietarul așezării) și cu contribuția iobagilor de pe domeniul său, a fost edificat - pe locul unde se află astăzi magazinele „*Federalcoop*” - un nou local pentru școala poporală românească din Bocsig. Școala era construită din lemn de stejar, lipită cu pământ și acoperită cu țiglă. Avea o sală de învățământ, o cameră de locuit pentru învățător, o bucătărie și dependințe.

În anul 1834, învățător în Bocsig era **Gligor Mâneran**, probabil fiul lui Simion Mâneran, după cum aflăm din următoarea însemnare făcută pe filele unui *Penticostarion* (tipărit în 1743, la Blaj): „*Această carte iaste a lui Negru Procopie, dată de pomană la biserica din Contratău, dară acum legată în Bocsig (adecă 3fl. în bancă), în luna lui februarie, în 15, anul 1834. (s.s.) Petru Popovici, paroh în Bocsig și Mâneran Gligor, învățător în Bocsig*”¹⁷

La 15 mai 1834, ca urmare a presiunilor și a acțiunilor de catolicizare desfășurate de către preoții uniți **Ioan Erdei**, **Vasile Erdei** și **Alexandru Dobra** - sprijiniți de către episcopul unit **Samuil Vulcan** de la Oradea - comunitatea bisericească ortodoxă din Bocsig (137 de familii) – în frunte cu cei doi preoți, **Petru Feier** și **Petru Muntean** – semnează trecerea la greco-catolicism. Excepție fac doar 16 familii din filia Tămand, angajate la ferma domeniială de acolo, care rămân la credința ortodoxă. În aceeași zi, în semn de recunoștință, episcopul Samuil Vulcan oficiază o slujbă religioasă în Biserica Ortodoxă din Bocsig, promițând ajutor material preoților și

¹⁵ Vasile Popeangă, *Un secol de activitate.*, p. 109

¹⁶ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p.107

¹⁷ *Ibidem*, p.108

credincioșilor trecuți la uniație. Tot atunci, odată cu biserica, și școala poporală ortodoxă e atribuită uniților.

În timpul cât i-au fost suspendate biserica și școala de către greco-catolici, comunitatea ortodoxă din Bocsig a închiriat o capelă (situată peste drum de locuința lui **Mihai Ciul**), în care a funcționat și școala.

Se pare însă că nu toate promisiunile de ajutorare au fost respectate, de vreme ce în luna martie a anului 1849 marea majoritate a credincioșilor a revenit la vechea credință ortodoxă. Cu acest prilej, localul de școală a fost retrocedat ortodocșilor, după cum rezultă dintr-un raport al preotului paroh unit **Abraham Rezey** către Episcopia Greco-Catolică din Oradea.¹⁸

Este posibil ca, în preajma anului revoluționar 1848-1849, învățător în Bocsig să fi fost **Teodor Nicolau**, așa după cum reiese dintr-o însemnare făcută în anul 1848 pe coperta unei cărți bisericești, din care aflăm că „*această carte este a lui Popa Nicolae din Bocsig. Scris-am eu, mai jos numitul Teodor Nicolau, învățător în Bocsig și Ercășeu*”¹⁹. Dat fiind faptul că în anul 1824 Ercăștrăul a fost desființat, contopindu-se cu Bocsigul, putem presupune că, până la data acelei însemnări, Teodor Nicolau desfășurase o activitate didactică de 20 de ani la Școala din Bocsig.

Acesta a fost urmat la catedră se pare de **Maria Tripon** – cea dintâi învățătoare cunoscută cu numele care a predat la Școala din Bocsig. Probabil că a fost soția lui **Teodor Iov**, învățător și el mai târziu în Bocsig. Informațiile despre ea sunt foarte puține și ele provin doar din *Registrul Matricol al Răposaților din Parohia Ortodoxă Bocsig*, unde este consemnat faptul că la 4 aprilie 1861 a răposat Tripon Maria, „*învățătorică, născută în Șicula*”.²⁰

Succesorul ei a fost, după toate probabilitățile, **Pavel Duma**, amintit ca învățător în Bocsig în două rânduri – la 28 aprilie 1855 și la 1859 – pe o veche *Psaltire* deteriorată, pe care acesta notase de fiecare dată: „*Spre aducere aminte am scris eu, Pavel Duma, învățător în Bocsig*”. Era originar din Mânerău și n-ar fi exclus să fi fost fiul învățătorului **Filip Duma** din aceeași localitate²¹.

După Pavel Duma, funcționează la Bocsig învățătorii **Teodor Iov** și **Ștefan Bulzan**. Despre amândoi se face mențiune în *Registrul Matricol al Botezaților Parohiei Ortodoxe Bocsig*, cu prilejul încreștinării copiilor lor. Ni se spune aici că, la 5 aprilie 1860, s-a botezat **Nicolae**, „*pruncul lui Iov*

¹⁸ *Ibidem*, p.108-109

¹⁹ *Ibidem*, p.108

²⁰ *Ibidem*

²¹ *Ibidem*, p.109

Teodor (învățător în Bocsig) și Maria” (decedat ulterior, în vârstă de doar 6 luni), aceeași matricolă consemnând apoi și botezul pruncului **Julian**, „fiul lui Ștefan Bulzan (învățător în Bocsig) și Măriuța”. Numele lui Ștefan Bulzan mai apare și pe fila 74 a unei *Psaltiri*, unde este inserată următoarea însemnare: „La finea anului 1861, octombrie 12, am devenit docinte (învățător, n.n.) în Bocsig. Spre aducere aminte, Ștefan Bulzan docinte”.²² A activat la Bocsig până decesul său, survenit în anul 1879.

II.3.3. Școala Confesională Ortodoxă din Bocsig

Despre adevăratele școli ortodoxe române primare – așa-numitele „școli confesionale ortodoxe” – se poate vorbi, propriu-zis, numai după anul 1868, mai exact după înfăptuirea *Statutului Organic* al mitropolitului **Andrei Șaguna** al Ardealului. Autonomia Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania și Ungaria asigurată chiar în articolul 1 din Statutul șagunian a avut drept consecință binefăcătoare și faptul că Biserica Ortodoxă din aceste locuri a putut să înființeze școli primare și acolo unde nu existaseră până atunci, care să dispună de o clădire proprie, prevăzută cu sală de învățământ și locuință pentru învățător²³.

Începând cu această perioadă, învățători școlilor erau aleși și susținuți și de locuitorii comunităților respective, ei trebuind să fie, de aici înainte, și cântăreți ai bisericii. Aceste două calități – de învățător și cantor – se împletiseră într-atât încât, în perioadă imediat următoare, aproape că se confundau, un învățător ortodox român fiind, în mod obligatoriu, și cantor. Așa fiind, chiar și cel mai bine pregătit învățător nu putea fi ales de către comunitate dacă nu era și un excelent cantor, el trebuind să facă – prin susținerea unui examen - dovada aptitudinilor sale de cântare și tipic în biserica din respectiva localitate, atunci când se prezenta la concursul de ocupare a postului de învățător²⁴.

Tot prin *Statutul șagunian* s-a rânduit ca fiecare preot paroh să fie directorul școlii confesionale primare din parohia sa, protopopul să fie inspector peste școlile din protopopiatul pe care îl conducea, iar episcopul

²² *Ibidem*, p.110

²³ *Statutul organic al Bisericii greco-orientale din Ungaria și Transilvania cu un Supliment*, Sibiu, 1881, p.7

²⁴ Vasile Popeangă, *Școala românească din părțile Aradului în perioada 1867-1918*, Arad, 1976, p.46

(arhiepiscopul) „*inspector suprem*” al tuturor școlilor confesionale din eparhia sa²⁵.

După trecerea școlilor în patrimoniul Bisericii, în baza dispozițiilor Statutului Organic, autoritățile statului au șters retribuțiile învățătorilor din bugetele comunelor politice, iar aceasta a însemnat practic o greutate în plus pentru românii ortodocși, care nu puteau fi înduplecați peste tot să plătească retribuția învățătorului în aceeași măsură cu taxele preoțești. În aceste împrejurări, a apărut necesitatea instituirii unui fond special pentru susținerea școlilor.

Din datele aflate în Arhiva Parohiei Ortodoxe Bocsig se poate urmări contribuția cu care locuitorii din Bocsig au susținut școala confesională din această localitate. În acest scop, a fost ales un *titor*(=epitrop) *cultural* care aduna banii proveniți din tasul II și III, în fiecare duminică și sărbătoare. Pe lângă aceasta, pe fiecare număr de casă era pus și așa numitul *arunc cultural*²⁶, pe care titorul cultural, cu ajutorul *antistiei comunale*, îl încasa în fiecare lună. Astfel, fiecare școală avea un buget numit *preliminariul cultural*.

Prin legea nr.29 din 1868, paragrafele 38 și 39, se prevedea defalcarea unui teren - reprezentând 1% din pășunea urbarială - ca lot școlar, venitul acestui lot urmând să fie folosit în favoarea școlii. În Bocsig această lege s-a aplicat abia în anul 1877, prin adresa Protopopiatului Ienopolei nr.342/1877, când s-a defalcat din pășunea urbarială un lot școlar.

Plata învățătorului era în natură (constând din: locuință, lemne de foc, fân sau cosalău pentru fân, prinoase de la biserică în calitate de cântăreț) și în bani.

În anul 1862, în urma unei licitații publice, comunitatea bisericească ortodoxă din Bocsig cumpără - cu 35 de florini valută austriacă - un intravilan (pe locul unde locuiește astăzi ***Gligor Hălmăgean***), unde în 1867 se zidește o capelă, care îndeplinea și funcția de local de școală, lângă aceasta urmând să fie construită și o locuință cu două camere pentru învățător.

²⁵ Mircea Păcurariu, *Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p.215

²⁶ Foarte multe procese verbale ale ședințelor Consiliului Parohial Ortodox Bocsig din perioada 1868-1901 au ca principal subiect problema împărțirii aruncului cultural pe familii. În cei mai mulți ani aruncul s-a făcut după 6 clase, apoi după 8 clase și după starea materială a contribuabilor. Au fost și credincioși ortodocși – chiar membrii ai Consiliului Parohial – care au pledat – fără succes însă - pentru repartizarea aruncului cultural după „*impunerea regească*”, adică după felul cum stabilea statul plata impozitelor [Arhiva Parohiei Ortodoxe Bocsig (A.P.O.B. = prescurtat), *Registru de Procese Verbale ale Comitetului Parohial Ortodox Bocsig (1860-1910)*].

**Imobilul lui Gligor Hălmăgean (Bocsig, nr. 358, † 2010),
fostul local Școlii Poporale și Confesionale Ortodoxe din Bocsig**

Pe capelă (școală) s-a așezat inscripția: *„Școala poporală și confesională ortodoxă Bocsig”*, copii care o frecventau trebuind să aibă o atitudine cât se poate de cuviincioasă, până astăzi rămânând celebră expresia: *„Liniște, să se audă musca pe casă la Bugalea!* (vecinul de vis-a-vis, n.n.)”. Pentru edificarea capelei (localului de școală) s-a folosit materialul lemnos provenit din demolarea celei mai vechi biserici ortodoxe din lemn atestate în hotarul Bocsigului²⁷, cheltuielile construcției ridicându-se la suma totală de 720 florini.

Între anii 1872-1897, Senatul școlar din Arad a fost condus de directorul George Popa, care și-a adus o contribuție remarcabilă la organizarea învățământului din Episcopia Ortodoxă a Aradului și la progresul școlilor din această eparhie. De fapt, anul 1877 a constituit în istoria

²⁷ Este vorba de Biserica Ortodoxă cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” amplasată pe „Dealul lui Băltău”, dinspre Mănerău, lungă de 6 stânjani și lată de 3, menționată pe o filă îngălbenită de inventar din anul 1857, care atunci, în vremea când s-a făcut acel inventar, avea cel puțin 300-400 de ani vechime (Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p. 158).

învățământului din părțile Aradului un moment de sporire a eforturilor făcute de românii ortodocși pentru dezvoltarea școlii și pentru întărirea rolului ei național și cultural²⁸.

Lucrul acesta s-a vădit cu prisosință și la Bocsig prin strădaniile desfășurate de către comunitatea ortodoxă locală, în vederea creării și susținerii condițiilor materiale necesare unei bune desfășurări a procesului de învățământ.

Astfel, s-a ales o comisie școlară care avea atribuția de a strânge fonduri și de a se îngriji de funcționarea corespunzătoare a școlii. Activitatea acestei comisii a fost una destul de bogată, după cum se poate constata și din protocoalele ședințelor sale, în care găsim o serie de informații despre situațiile financiare anuale ale parohiei ortodoxe și ale școlii. De pildă, în protocolul ședinței extraordinare din 1 mai 1877 a comisiei școlare din Bocsig (alcătuită din: preot Alexandru Papp – președinte, Ioan Mâneran, Alexandru Popa, Baltă Teodor – membrii) s-a luat în dezbatere terminarea noului local de școală. Președintele comisiei arăta că taxa culturală s-a încasat, până la data aceea, în sumă de 455 florini și 53 cruceri, urmând ca, până la sfârșitul anului, suma încasată să ajungă la 866 florini. În această sumă era inclus și salariul învățătorului, restant în sumă de 200 florini. Membrii comisiei școlare decid a ruga antistia comunală a încasa 200 florini valută austriacă, iar cu restul sumei să se termine școala construită din lemn, cu o sală de clasă.

Separat, la stradă, era proiectată și o locuință cu două camere pentru învățător, prevăzută și cu anexe (cocine și grajd pentru vite). În 1890, într-un raport al Parohiei Ortodoxe Române Bocsig către Protopopiatul Ienopolei, se arată că s-au făcut cocine și s-au reparat gardurile la locuința învățătorului cu suma de 50 florini, primită de la antistia comunală, iar școala „s-a șindrilit” pentru suma de 65 florini și 20 de cruceri, sumă provenită din veniturile pădurii comunale.

De asemenea, în ședința comisiei școlare din Bocsig, ținută la 4 iulie 1910, se decide – în conformitate cu prevederile legii învățământului din 1907 – lungirea sălii de clasă cu 2 metri, costurile acestei modificări a localului de școală urmând să fie suportate tot de către comunitatea ortodoxă din localitate²⁹.

²⁸ Vasile Popeangă, *Rețeaua școlară din zona Ineu-Buteni în anul 1877*, în *Catedra. Culegere de studii*, Arad, iunie 1976, p.235

²⁹ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p.109-110

În altă ordine de idei, trebuie amintit și faptul că se avea în vedere de către comisia școlară locală și modul în care se desfășura procesul de învățământ și procentul în care copiii frecventau școala, desemnând pe așa-numiții „vizitatori școlari”. Mai mult, la 21 mai 1878, comisia școlară din Bocsig alege pe Simion Baltă ca „director local pentru vizitarea și supravegherea școlii”, având sarcina de a verifica, pe de o parte, frecvența școlară³⁰, iar, pe de altă parte, sânguinta învățătorului în învățarea copiilor.

Nu în ultimul rând, comisia școlară era datoră să se îngrijească și de plata *quinșinalului*, adică o majorare de 50 de florini a salariului învățătorului după 5 ani vechime, sarcină care, din pricina greutăților financiare ale credincioșilor, era adesea cu anevoie de îndeplinit. De aceea, într-o ciornă nedată, comisia școlară din Bocsig formulează, în numele credincioșilor ortodocși, o cerere către Protopopiatul Ienopolei prin care se solicită ajutor pentru plata *quinșinalului* învățătorului: „*Învățătorul nostru (e vorba, probabil, de Ivantie Vidu, n.n.) împlinind 5 ani în comuna noastră Bocsig, în temeiul art.26 din legea din anul 1893, i se cuvine quinșinalul de 50 de fl.anual, care sarcină comuna noastră nu o poate suporta din cauza zidirii bisericii. Și mai mare piedică e însă sărăcia care ne ține legați de glie și nu ne lasă să jertfim nici chiar pentru Sfânta Maica noastră Biserică și școală, lângă care se mai adaugă și aceia că comuna noastră e mixtă. Deci ambele ne leagă de a păși înainte și ne duc la a fi avizați de ajutoare*”³¹.

În situația Bocsigului erau, desigur, și alte parohii din Eparhia Ortodoxă a Aradului, motiv pentru care Consistoriul Eparhial decide – printr-o hotărâre din 11/28 ianuarie 1899 – ca *quinșinalul* să fie plătit de stat. În acest sens, se emite de către Episcopie o circulară prin care parohiile care nu pot achita *quinșinalul* sunt înștiințate să facă o cerere până la 15 februarie 1899 pentru a fi ajutate de stat. În ședința din 5 februarie 1899, Consiliul Parohial Ortodox din Bocsig formulează o astfel de cerere, din a cărei conținut redăm următoarele: „*După mai multe discuții asupra stării poporului din această comună bisericască, constatând cu deamănuntul starea cea mare a greumânturilor ce apasă pe poporul gr.ort., adică dările cele multe și grele, afară de aceia preliminarul speselor de cult., nu poate*

³⁰ Se urmărea, de fapt, respectarea paragrafului 15 din Statutul Organic șagunian, intitulat *Manuducerea*, în virtutea căruia învățătorii confesionali erau obligați să facă rapoarte lunare despre frecvența copiilor la școală, precum și a paragrafelor 16-18 din aceeași lege, pe temeiul cărora comisiile școlare locale aplicau efectiv *manuducerea*, adică luarea copilului de mână și ducerea lui forțată la școală (*Statutul organic al Bisericii greco-orientale.*, p.154).

³¹ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p.115

*aproba și preliminarea quinșinalului învățătoresc pe popor, ba și din cauză că pe vecinii uniți din loc. nicipând nu se face arunc de cult și cu totul sunt absolviți de sub greumântul de această dare. De aici este în drept că **dacă quinșinalul învățătoresc s-ar arunca pe popor, atunci primejdia este gata cum că o parte mare de popor ar trece la unire** (subl.n.). Făcându-se judecată în această cauză cu seriozitate și ca să se înconjure primejdia pierderii poporului pentru quinșinal, consiliul cu unanimitate proiectează a arunca quinșinalul după înțelesul dispozițiunii Consistoriale, pe calea facerii de recurs (= cerere,n.n.) de la stat pentru totdeauna și numaidecât să se întreprindă facerea recursului în înțelesul ordinamăciunii emise din partea superiorității. pentru dobândirea quișinalului.”³²*

Tot din cauza greutăților care apăsau pe popor și din cauza nemulțumirilor, același Consiliu Parohial Ortodox local, în ședința din 27 aprilie 1901, luând în dezbatere preliminarul de cult, hotărăște: „*Deoarece poporul neunit din Bocsig, pe lângă multe și grele sarcini de dare ce trebuie neînconjurat să le suporte, are și spelele de cult din anii trecuți neincasate, voinđ ale ușura de pe popor, propune ca 4 poziții din preliminarul de cult și anume: convenția episcopoească de 6 florini, asigurarea școlii 29 florini și 39 cruceri, contribuția pe suflete de 10 florini, ecvivelentul de 10 florini, total 55 florini și 39 cruceri să nu se arunce pe popor, ci să fie suportate de către biserica*”³³

La 23 iulie/5august 1906, Parohia Ortodoxă Bocsig a emis un act dotațional cu drepturile bănești ale învățătorului **Aurel Borlea**, din care aflăm care era bugetul ce trebuia alocat școlii:

CHELTUIELI PREVĂZUTE	SUMA ALOCATĂ
Salar învățătoresc	400 coroane
Coratorul școlii	20 coroane
8 orgii (=stânjeni, n.n) lemne foc	128 coroane
Fondul de pensie învățătoresc	24 coroane
Curățitul școlii	6 coroame
Leafa perceptorului de cult	40 coroane
TOTAL BUGET	624 coroane

³² *Ibidem*

³³ *Ibidem*, p.116

Din actul dotațional din 9 februarie 1907 rezultă că salariul învățătorului se ridică la 600 coroane, bugetul școlii ajungând la suma de 747 coroane. În 1912 bugetul școlii era de 914 coroane, iar în 1913 totaliza 994 coroane.

Cu toată strădania Consiliului Parohial Ortodox și a Comisiei Școlare, în anul 1914 comunitatea bisericească ortodoxă n-a putut face față plății salariului învățătorului *Iosif Nestorescu*. Din cauza greutăților financiare mari care apăsau pe umerii ortodocșilor, aceștia au rămas datori cu suma de 400 coroane salar și 200 coroane quinșinal. În consecință, învățătorul Iosif Nestorescu, prin avocatul dr. Iustin Marșeu din Arad, acționează Parohia Ortodoxă Bocsig în judecată, cu un onorar de 60 coroane. Judecătoria condamnă parohia - în calitatea sa de susținătoare de școală - ca, în termen de 15 zile, să achite fostului învățător suma de 875 coroane. Parohia Ortodoxă Bocsig face apel împotriva sentinței la Ministerul de Culte și Învățământ, tot prin avocatul dr. Iustin Marșeu și tot cu un onorar de 60 coroane. Ministerul de Culte și Învățământ respinge recursul și obligă comunitatea bisericească ortodoxă din Bocsig să achite învățătorului Iosif Nestorescu suma de 875 coroane plus spezele de judecată aferente. În această situație, comunitatea bisericească ortodoxă împrumută de la *Banca „Victoria”* din Boroș-Ineu respectiva sumă pe timp de 5 ani, ratele convenite urmând să se plătească din veniturile parohiei.

Din cauze necunoscute, la 30 martie 1914, într-o ședință extraordinară a Consiliului Parohial Ortodox Bocsig, se decide închirierea unei locuințe pentru învățătorul *Vasile Codreanu* din Siclău, fosta locuință școlară fiind, probabil, improprie pentru locuit. Astfel, este închiriată o cameră de locuit de la localnicul *Palcu Simion*, în schimbul sumei de 60 coroane anual plăți trimestrial și anticipativ de către Parohia Ortodoxă³⁴.

Am amintit aici doar câteva crâmpie din documentele ce se găsesc în Arhiva Parohiei Ortodoxe Bocsig spre a se vedea jertfelnicia credincioșilor ortodocși pentru susținerea Școlii Confesionale Ortodoxe din localitate. Chiar și atunci când nu mai puteau face față cheltuielilor și au fost nevoiți să ceară - din ordinul Consiliului Eparhial - ajutor din partea statului maghiar, n-au fost tentați, nici o clipă, să renunțe la școala lor românească și ortodoxă.

În ceea ce privește programul școlar al Școlii Confesionale Ortodoxe din Bocsig, este de consemnat faptul că, inițial, aceasta a funcționat doar cu o singură clasă. Mai târziu, s-a introdus și clasa a II-a, iar apoi, pe măsură ce copiii au absolvit cele două clase, au apărut și clasele a III-a și a IV-a.

³⁴ *Ibidem*, p.114-115

Programa școlară, la început, a fost destul de rudimentară și consta din scris, citit, rugăciuni și socotit. Ulterior, s-au prevăzut în programă și însușirea unor cunoștințe de gramatică a limbii române, de aritmetică, de catehism, iar după 1890 și de pomicultură, viticultură și grădinărit³⁵.

Fiecare copil trebuia să aibă o tăbliță de gresie de culoare neagră, pe o față aceasta fiind liniată pentru scris, care se făcea cu un condei confecționat tot din gresie și numit „stil”. Tăblița era înrămată cu o ramă de lemn, găurită la una din margini. De această gaură era legată o ață sau două: de capătul unei ațe era înnodat condeiul, iar de capătul celeilalte era atașată o bucată de pânză cu care se ștergea tăblița. Tăblița era purtată într-o traistă din pânză de cânepă sau din fire de lână țesute și colorate.

La început, cărți nu existau. Prima carte care se folosea era *Ceaslovul Bisericii*, pe care o ducea învățătorul ca să vadă și elevii cum arată slovele alfabetului chirilic. Pe pereții școlii atârnavă niște table mari de carton pe care erau tipărite literele mari și mici de tipar și scrise cu mâna. Pe fiecare tablă era desenată o literă, erau amintite cuvinte în care figura litera respectivă, apărând, totodată, și un chip cu o istorioară referitoare la litera cu pricina. De pildă, pentru învățarea vocalei „u” era reprezentat un copil pus în genunchi după cuptor, deoarece nu voia să se roage. Acesta plângea, ținea mâna la gură, formând cu două degete litera „u” și rostind printre lacrimi: „uuu.”. Sau, ca să amintim alte două exemple, pentru învățarea vocalei „a” era înfățișat un copil care bătea un cerc de fier strigând: „a, a, a.”, iar pentru însușirea vocalei „e” copiii puteau vedea un miel care, înțepându-se, de durere zbiera: „beee.” etc.

De asemenea, tot pe pereți erau agățate și hărțile Comitatului Arad, a Imperiului austro-ungar, a Europei, precum și Globul pământesc.

La intrarea în clasă, copiii salutau cu cuvintele „*Laude-se numele Domnului Iisus Hristos!*”, iar înainte de începerea cursurilor se sculau în picioare și rosteau - cu toții în cor - rugăciunile „*Împărate ceresc.*”, „*Prea Sfântă Treime.*”, „*Tatăl nostru.*”, *Crezul* și *Decalogul*. Urma apoi inspecția de igienă, verificându-se de către învățător dacă școlarii sunt curați, dacă au sau nu păduchi și scabie. Se trecea, în continuare, la ascultarea lecțiilor. Dintre cei mai buni la învățătură erau aleși „*monitorii*”, care se îngrijeau de ascultarea lecțiilor elevilor mai mici și păstrau liniștea în clasă până la venirea învățătorului. Elevii nestudioși și neascultători erau pedepsiți cu bătaia la

³⁵ Până în zilele noastre bătrânii amintesc despre merii și perii încărcăți de roade din fosta grădină a Școlii Confesionale Ortodoxe, precum și din cea a Școlii Confesionale Greco-Catolice.

palmă, cu punerea în genunchi pe grăunțe de porumb sau cu arestul (închiderea) în școală pe un anumit interval de timp, de obicei până seara.

În fiecare sâmbătă după-amiază, la Vecernie, și duminică dimineața, la Sfânta Liturghie, copiii de școală trebuiau să frecventeze – sub îndrumarea învățătorului – biserica. De asemenea, la diferite slujbe (de exemplu: înmormântare) sau procesiuni religioase (de pildă: ieșirea la țarine la Rusalii) școlarii erau îmbrăcați în stihare albe și, purtând ripizi și sfeșnice, mergeau înaintea procesiunii. Cei care lipseau nemotivat erau aspru muștrați sau chiar sancționați³⁶.

Pe măsură ce s-a organizat și dezvoltat învățământul în școlile confesionale, au apărut și **manuale școlare**, cum ar fi: *Abecedarul pentru clasa I, Carte de citire, gramatică și aritmetică pentru clasa a II-a*, aceleași manuale pentru clasele a III-a și a IV-a, la care se mai adăuga și *Manualul de istorie, geografie și studiul naturii*³⁷.

În Arhiva Parohiei Ortodoxe Bocsig s-au păstrat câteva pastorale chiriarhale și circulare ale Consistoriului (Consiliului) Eparhial Ortodox din Arad, prin intermediul cărora se recomandau anumite manuale, cărți de lectură sau cântece pentru copiii școlari. Cu toate acestea, prin adresa nr. 3776 din 31 octombrie 1885, Consistoriul din Arad informează că manualele școlare erau încă insuficiente în procesul de învățământ desfășurat la nivel confesional, un manual fiind folosit de către 3-4 elevi. Pentru remedierea acestui neajuns, s-a recomandat în respectiva adresă ca învățătorii și ceilalți factori competenți să discute această problemă în proxima conferință ce urma să se organizeze. Totodată, s-a dispus ca, pentru școlarii sărmani, manualele necesare să fie procurate de către școală, fie din bugetul cultural, fie din cel al bisericii, urmând ca acestea să fie împărțite în așa fel încât fiecare copil sărman să aibă gratuit în proprietatea sa cartea pe care a primit-o³⁸.

Materiile de învățământ studiate în școlile confesionale erau:

1. Cunoștințe de religie
2. Limba română
3. Limba maghiară (din 30 iunie 1882)³⁹

³⁶ *Ibidem*, p. 121

³⁷ *Ibidem*, p.122

³⁸ *Ibidem*

³⁹ Învățarea limbii maghiare în toate școlile confesionale s-a introdus începând cu data de 30 iunie 1882, în virtutea legii și dispozițiilor Ministerului de culte și învățământ nr.17284 /29 iunie 1879. Învățătorilor care absolviseră Preparandia din Arad înainte de anul 1872, care nu cunoșteau limba maghiară, precum și suplinitorilor, li s-a impus dobândirea cunoștințelor de limbă maghiară prin studiu privat și printr-un „*curs*

4. Aritmetica
5. Istoria naturală
6. Fizica
7. Economia
8. Istoria, geografia și constituțiunea
9. Gimnastica
10. Muzica⁴⁰

Cântarea bisericească (cele 8 glasuri și Liturghia) și cea patriotică a fost cultivată de învățătorii români ortodocși chiar și în momente de asuprire religioasă și națională, înfruntând adesea baionetele jandarmilor unguri sau fiind la un pas de sancționarea inspectorilor școlari maghiari⁴¹. Aceste cântece religioase și patriotice au fost generatoare de viață creștină și ființă națională, având și astăzi ecou în conștiința iubitorilor de adevăr, bine și frumos.

Dar, cu tot efortul depus de învățătorii confesionali și cu toate jertfele pe care le făceau biserica ortodoxă și credincioșii ei pentru întreținerea școlilor, rezultatele la învățătură erau totuși destul de modeste, mai ales din pricina frecvenței slabe a elevilor la cursuri.

Era, pe vremea aceea, o mentalitate greșită la țaranii noștri potrivit căreia copiii lor n-ar avea trebuință de prea multă învățătură pentru a munci pământul: „*N-am să-mi fac pruncul dascăl sau popă; poate să fie plugar și fără să știe carte!*” – ziceau majoritatea părinților. De aceea, copiii erau folosiți vara la munca ogorului și la paza vitelor și abia toamna târziu erau lăsați la școală. De asemenea, datorită modului greșit în care se aplicau

supletoriu de limbă maghiară” pe care urma să-l organizeze statul la 5 septembrie 1882 (*Ibidem*, p.124).

⁴⁰ *Ibidem*

⁴¹ Odată, un inspector școlar maghiar – inspectând Școala Confesională Ortodoxă din Bocsig, pe vremea învățătorului Ivantie Vidu, un mare patriot și bun muzician – a întrebat pe elevi: „- *Ar ști careva dintre voi să-mi cânte un cântec?*” Elevul **Bătrâna Teodor** („*a Fichii*”) ridică două degete în semn ca știa să cânte. „- *S-auzim!*”, zise inspectorul. Bătrâna Teodor începu atunci să cânte „*Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte.*” Auzindu-l, învățătorul Vidu încrămeni. Școlarul își dădu seama, după spaima învățătorului care i se citea pe față, că a greșit și tăcu brusc. Inspectorul îl întrebă: „- *Cine v-a învățat pe voi acest cântec?*”. După o clipă de ezitare, Bătrâna Teodor răspunse: „- *L-am învățat, pe când pășteam vacile toamna, de la alți copii mai mari!*”. Ivantie Vidu râsuflă ușurat, conștient că scăpase „ca prin urechile acului” de o sancționare drastică ce putea veni din partea inspectorului școlar maghiar pentru răspândirea unor astfel de cântece cu conținut patriotic în cadrul școlii unde activa (*Ibidem*, p. 125).

pedepsele, copiii aveau o adevărată oroare de școală. Chiar și părinții, adesea, îi amenințau când comiteau câte o greșeală: „*Las' că te dau eu pe mâna învățătorului sau a popii!.Taie popa limba!*”. Din aceste cauze și din altele, frecvența la școală era foarte slabă.

La început de an școlar – sau în timpul verii – se făcea un recensământ al copiilor de școală cu vârsta cuprinsă între 6 -15 ani. Astfel, în anul 1885 au fost recenzați pentru a frecventa școala 68 de băieți și 64 de fete, între 6-12 ani, respectiv 17 băieți și 11 fete, între 12-15 ani. Dintre aceștia au frecventat regulat școala în acel an 16 băieți și nicio fată, între 6-12 ani și 3 băieți și 2 fete, între 12-15 ani, iar ceilalți au participat la cursuri cu întreruperi. De la prima vedere se poate observa, cu ușurință, procentul mare de copii care nu frecventau școala deloc, mai ales al fetelor, care erau puse de mici la tors și la ocupații casnice, existând mentalitatea că ele n-au nevoie de carte pentru a fi bune de mărit⁴².

Pentru remedierea acestui neajuns, autoritățile bisericești ortodoxe au obligat pe învățători să întocmească așa-numitul „*Raport lunariu despre umblarea pruncilor la școală*”, începând cu anul 1888. Redăm, în cele ce urmează, două astfel de rapoarte din cele câteva aflate în Arhiva Parohiei Ortodoxe Bocsig.

Primul a fost întocmit în luna martie 1888 și consemnează aceste date statistice :

ELEVI ÎNSCRIȘI	VÂRSTA					
	6-12 ani		Total	12-15 ani		Total
	Băieți	Fete		Băieți	Fete	
	62	65	127	17	15	32
FRECVENȚĂ REGULATĂ	22	1	23	-	-	-
FRECVENȚĂ NEREGULATĂ	7	5	12	-	-	-
LIPSĂ FRECVENȚĂ	33	60	93	17	16	33

Din același raport de frecvență lunară mai aflăm și că, din cele 31 de zile ale lui martie, 21 de zile s-au ținut cursuri, iar 10 zile a fost recreație⁴³.

⁴² *Ibidem*, p.126

⁴³ *Ibidem*

Cel de al doilea raport pe care-l amintim datează din luna decembrie a anului 1902, cuprinzând următoarele:

ELEVI RECENZAȚI	VÂRSTA					Total
	6-12 ani		Total	12-15 ani		
	Băieți	Fete		Băieți	Fete	
	48	33	81	20	14	34
FRECVENȚĂ REGULATĂ	21	6	26	3	6	9
LIPSĂ FRECVENȚĂ	7	16	23	11	2	13

În acea lună s-au ținut cursuri timp de 23 de zile, iar 8 zile a fost recreație⁴⁴.

După cum se poate constata din prezentarea acestor date statistice, frecvența școlară s-a îmbunătățit cu mult față de trecut, fiind una destul de mare și în anii următori.

Deschiderea anului școlar era precedată de sfințirea școlii, ce avea loc în duminica premergătoare începerii cursurilor și se oficia în prezența învățătorului, a copiilor și a părinților lor, ocazie cu care preotul sau învățătorul vorbea despre însemnătatea școlii în viața omului și a neamului, dezvoltându-se, adesea, tema „*Ai carte, ai parte!; n-ai carte, n-ai parte!*”.

Anul școlar se încheia cu susținerea de către elevi a unui examen din toate disciplinele studiate, prezidat de către protopopul tractual sau delegatul lui, în fața părinților⁴⁵. Protopopul dădea un calificativ și făcea un raport despre felul cum învățătorul și-a făcut datoria în școală și despre rezultatele obținute de către elevi la examen. După examen, urma o serbare ce consta, de obicei, din cântece, recitări de poezii, cântări religioase, coruri pe două sau mai multe voci și chiar câte o mică piesă de teatru⁴⁶.

Tot în legătură cu buna desfășurare a învățământului în cadrul școlilor confesionale ortodoxe se înscrie – mai ales după înființarea în 1861, la Sibiu, a *Asociației pentru literatura și cultura poporului român din Transilvania (Astra)* – și preocuparea Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal de a se

⁴⁴ *Ibidem*, p.128

⁴⁵ În anul 1901, de pildă, examenul de sfârșit de an școlar a fost fixat pe data de 24 mai (*Ibidem*).

⁴⁶ *Ibidem*, p.129

constitui, pe lângă fiecare școală, și o bibliotecă în scopul cultivării gustului pentru citit a elevilor, cuprinzând, îndeosebi, lucrări literare aparținând scriitorilor români din toate provinciile țării⁴⁷. Socotim că este potrivit a reda, în cele ce urmează, lista cu titlul câtorva din aceste cărți care au contribuit la cultivarea și păstrarea unității de limbă și simțire românească la românii de pretutindeni, aflate în biblioteca Școlii Confesionale Ortodoxe din Bocsig, cu precizarea că respectivele cărți erau grupate după nivelul de vârstă al copiilor.

a) Astfel, pentru copiii cu vârste între 6-9 ani, erau disponibile titluri ca:

- *Copiii la țară. Poveste veselă*, Editura C. Sfetea, București;
- *A fost odată*, de I. Bănățeanul;
- *A fost odată. Povești alese*, Editura C. Sfetea, București;
- *Pășaniile lui Țândărică. Povestea unei păpuși de lemn*, de Collodi, traducere de Al. Buzescu;

- *Copiii pădurii* (istorioară);
- *Povești*, de frații Grimm, traducere de Lia Hârșu;
- *Capra cu trei iezi*, de Ion Creangă;
- *Animalele de casă*;
- *Din grădina zoologică*;
- *Cele mai frumoase povești din lume*, Editura C. Sfetea, București;
- *Puiul*, de Al. Brătescu-Voinești, Editura Biblioteca Tineretului;
- *Fata bărbat și fata leneșă*, de I.C. Fundescu;
- *Patru frați*, de I. Dariu;
- *Zânele din Valea Cerbului*, de Nistor V.A. Ureche, București, 1904;
- *Multe de toate* (pentru copiii de la orașe);
- *Cele zece pisicuțe* (pentru copiii de la orașe);
- *Mesia*, de W. Kraft;
- *Povestea celor doi zbârliți*;
- *Trei copii drăgălași*;
- *Fetița cu bonetul roșu* (pentru copiii de la orașe);
- *Cele șase lebede* (pentru copiii de la orașe).

b) Copiii între 9-12 ani puteau citi:

- *Legenda țiganilor*, de P. Dulfu;
- *Prințesa fermecată*, de P. Dulfu;
- *Făt Frumos din lacrimă*, de Mihai Eminescu;

⁴⁷ Teodor Baba, *Istoria vieții bisericești din Țara Zarandului, zona Ineu –Sebiș*, Teză de licență, mss., Sibiu, 1978, p.96

- *Povești populare*, de T. Kirileanu;
- *Povești din bătrâni*, de G. Sima a lui Ion;
- *Vestitorii*, de M. Sadoveanu;
- *Meșterul orb*, de C. Negruzzi;
- *Darul lui Hristos*, de I. Popovici Bănățeanul;
- *Doi bătrâni*, de Ion Agârbiceanu;
- *Tușa Oana*, de Ion Agârbiceanu;
- *Balaurul cu șapte capete*, de P. Ispirescu;
- *Doi călători*, de C. Sandu Aldea;
- *Cum se întorc rândunelele acasă*, de Nicodim Băcăoanul;
- *Lumea poveștilor*, de Silvestru Moldovan;
- *Fiuca a nouă mame*, de Silvestru Moldovan;
- *Un împărat și fetele lui*, de Silvestru Moldovan;
- *Movila lui Burcel*, de Vasile Alecsandri;
- *Pintea Viteazul*;
- *Flori și povești*, de Ioan Dragoslav;
- *Suflete de copii*, de Ana Codrean;
- *Teii legănați*, de Z. Panțu;
- *Peneș Curcanul*, de Vasile Alecsandri;
- *Tolpa și Ștefan*, de Simion Florea Marian;
- *Stan Bolovan*, de I. Pop Reteganul;
- *Povestea unei păsăruice*, de Vasile Alecsandri;
- *Oprișanul*, de Vasile Alecsandri;
- *Ariciul și vulpea*, de P. Ispirescu;
- *Copilul cerșetor*, de D. Lepădat;
- *Costea Ciobanul și mama lui*, de D. Lepădat;
- *Picături de apă*;
- *Urmările limbuției*, de Anton Pann;
- *Armeanul negustor*, de L. Rebreanu;
- *Ioniță*, de D. Vancu;
- *Doi frați și două surori*, de D. Dariu;
- *Angheluș fecior de împărat*, de D. Dariu;
- *Îndreptarea școlarului stricat*, de N. Boiu;
- *Marcu și Turcu*, de M. Pompiliu;
- *Sentinela română*, de V. Alecsandri;
- *Povești de Crăciun*, Biblioteca pentru toți;
- *Basme*, 2 vol., de I. C. Gunderscu;
- *Graiul vremurilor. Povești*, de Tudor Pamfile;
- *Preumblări prin lume: Europa*;

- *Preumblări prin lume: Americile și Oceania*;
- *Teatru, basme și poezii*, de Grigore Alexandrescu;
- *De la Tismana* (povești morale);
- *Povești din Bucovina*, de Simion Florea Marian, Suceava, 1894;
- *Dezbinări*, Blaj, 1906;
- *Versuri pentru copii*, de I. Onu

c) Elevilor de 13-15 ani le erau puse la dispoziție:

- *Povestiri*, de N. Petru Petrescu;
- *Din puterea proprie*, de N. Petru Petrescu;
- *Cei trei frați galbeni*;
- *Cu ce trăiesc oamenii*, de Lev Tolstoi;
- *Teatru școlar*, de Eufrosina Ion Adam;
- *Scăpărătoarea*, de Hans Christian Andersen,

traducere de D. Stăncescu;

- *Universul și minunile lui*, de Huxley;
- *Codreana Sânziana*, de M. Pompiliu;
- *Ileana Cosânzeana*, de M. Pompiliu;
- *Bunacuvîință*, de Alina G. Edit, Librăria Acalay, București;
- *Iubiți și pe dușmani*, de Franz Hoffmaz, traducere Silviu Danilescu;
- *Cinci săptămâni în balon*, de Jules Verne;
- *O călătorie în lumea albinelor*, de B. Nemțeanu;
- *Teiul legănat*, de Gr. Sima a lui Ion;
- *Povestiri alese*, de Ion Dragoslav;
- *Genoveva*, de Brabant;
- *Sanda*, de Iulia Hasdeu (pentru fete);
- *Din lumea poveștilor*, Biblioteca „*Foii Poporului*”;
- *Norocul și mintea*, Biblioteca „*Foii Poporului*”;
- *Fulgerul*, de Anton Pann;
- *Pleșcuța*, de D. Dogariu;
- *Bărnușca*, de Simion Florea Marian;
- *Ivan Turbincă*, de Ion Creangă;
- *Harap Alb*, de Ion Creangă;
- *Doi trandafiri*, de Wildenbrach;
- *Crâșma trează*, de Nicodim Băcăoanul;
- *Vulcanismul*, de G. Todea;
- *Birtek învingătorul*, de H. Sienkiewitz;
- *Din lumea basmelor*, de I.T. Mera;

- *Bunacuvîință*, de I. Bora Kiev, traducere de Animpodist Daschievici, Suceava, 1899;

- *Legendele lui Iisus*, de Selma Lagerlof, traducere de D. Ciotori, Vălenii de Munte⁴⁸.

Cărțile mai sus-prezentate s-au bucurat de multă trecere în rândul elevilor Școlii Confesionale Ortodoxe din Bocsig, un rol important în indicarea și recomandarea lor spre lectură avându-l, desigur, cadrele didactice care au funcționat, pe plan local, în cadrul acestei instituții de învățământ.

Între cei mai destoinici învățători titulari la catedra mai sus-amintitei școli se numără și *Ivantie Vidu*, care a ocupat, prin concurs, la 2 septembrie 1879, postul devenit vacant după moartea învățătorului *Teodor Iov*. Consistoriul Ortodox din Arad îl confirmă în această funcție prin decizia nr. 3120 / 29.12.1880.

Născut în satul învecinat Mănerău, din părinți săraci, a urmat școala primară în satul natal, apoi Preparandia din Arad, pe care a absolvit-o în anul 1876. Începând cu acest an a funcționat ca învățător în satul Rohani, comuna Ginta, iar între 1877-1879 a activat la școala confesională din Ursad, județul Bihor.

Căsătorindu-se cu soția sa, Elena, a avut mai mulți copii. Nu știm exact numărul copiilor săi, chiar dacă într-un raport adresat la 25 aprilie 1888 către Protopopiatul Ortodox Ineu, Ivantie Vidu preciza că avea 3 copii mici, bolnavi în urma unei epidemii de vărsat și anghină, unul dintre aceștia decedând în ziua de 11 august 1888, când tatăl lor trebuia să fie prezent la o conferință pedagogică ținută la Arad.

Pe lângă familia numeroasă, el a fost nevoit să-și întrețină și părinții bătrâni și bolnavi. A avut de luptat cu mari și multe greutăți materiale, modestul său salariu de învățător neputându-i acoperi toate nevoile. Din acest motiv, întrucât nu avea și nici un fel de bunuri imobile aducătoare de venit în cazul vânzării lor, nu de puține ori a fost nevoit să apeleze la ajutorul forurilor ierarhice superioare sau să contracteze diferite împrumuturi de la fondul parohial și școlar local. Astfel, în anul 1890, ia pe dobândă, din fondul de bucate al parohiei 2 șinice(=240 litri), 3 măsuri(=90 litri) și ½ vaitău(=7 litri) de grâu, iar din fondul de bucate școlar 2 șinice, 3 măsuri și ½ vaitău de porumb. Printr-o decizie a Comitetului Parohial Ortodox din acea vreme, este iertat, însă, de întreaga cantitate de cereale împrumutată, pe motivul că îndeplinesc calitatea de notar al acestui organ parohial fără nici o plată. De asemenea, tot din cauza sărăciei, printr-o cerere datată la 10 martie 1892

⁴⁸ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p. 129-132

solicită Consistorului Ortodox de la Arad un ajutor financiar, menționând că datora suma de 160 de florini episcopiei Parohiei Ortodoxe Bocsig care-l împrumutase. La 3 aprilie 1892, episcopul Ioan Mețianu răspunde cererii formulate de Ivantie Vidu însărcinându-l pe protopopul Ioan Cornea din Ineu să încerce, potrivit tactului său, o înțelegere cu Parohia Ortodoxă Bocsig în vederea stingerii datoriei acumulate de către învățător. Trei ani mai târziu, la 6 decembrie 1895, Consistoriul Ortodox de la Arad îi aprobă un ajutor de 5 florini.

A fost unul dintre cei mai buni învățători confesionali pe care i-a avut Bocsigul, el putând fi considerat chiar organizatorul temeinic al învățământului din Bocsig. Bucurându-se de sprijinul Comitetului școlar și Parohial, precum și al preotului Alexandru Papp, a reușit să mărească frecvența școlară, să întărească disciplina și conștiința elevilor de a iubi cartea, iar în privința talentului muzical a fost un bun cântăreț de strană și dirijor de cor.

Totodată, a fost un mare patriot, cu o înaltă conștiință națională, și un bun credincios al Bisericii Ortodoxe. I-a instruit pe tineri atât în cântarea bisericească, cât și în cea patriotică și populară, până astăzi cântându-se – mai ales de către cei vârstnici – multe cântări învățate de la Ivantie Vidu.

În calitate de învățător confesional, a ocupat și funcția de notar al Comitetului Parohial Ortodox, posedând un scris caligrafic foarte frumos.

Nu știm în ce grad de rudenie se afla cu compozitorul Ion Vidu, originar tot din Mănerău, dar este cert că erau rudeni apropiate.

A activat până în 1904, ieșind la pensie cu data de 1 septembrie. Moare la scurtă vreme după pensionare, răpus, probabil, de tuberculoză, boală care a bântuit în sânul familiei sale, curmând și viețile copiilor săi⁴⁹.

Odată cu pensionarea lui Ivantie Vidu, Parohia Ortodoxă Bocsig publică în oficiosul eparhial „*Biserica și Școala*” concurs pentru ocuparea postului de învățător confesional. Apărut la 22 august 1904, anunțul enumera beneficiile ce reveneau învățătorului ales: salariu anual de la parohie de 600 coroane, 5 stânjeni lemn de foc, 6 coroane pentru scripturistica școlii, precum și o locuință compusă din două camere, bucătărie/cămară, grajd, cocine și grădină de legume. Candidații ce urmau să participe la concurs era de dorit să fie capabili să instruiască și să conducă un cor bisericesc.

Neprezentându-se la concurs nici un candidat, Consistoriul Ortodox din Arad numește – prin decizia nr. 759 / 2 septembrie 1904 – ca învățător în Bocsig pe **Avram Indreica**, student teolog și absolvent al cursului

⁴⁹ *Ibidem*, p. 132-133

preparandial arădean. Dispoziția de numire prevede ca acesta să fie introdus în școală și să înceapă cursurile⁵⁰.

A funcționat doar 7 luni de zile, căci la 7 martie 1905 a fost desemnat ca învățător provizoriu la Bocsig **Sirca Toma**, care activează până în august același an⁵¹.

Prin hotărârea nr. 4836 / 24 august 1905 a Consistoriului eparhial arădean se organizează un nou concurs la Școala Confesională Ortodoxă din Bocsig, câștigat de către învățătorul **Ioan Țucra**, originar din comuna Bârsa, județul Arad, care, între anii 1904-1905, funcționase în satul Secaș, lângă Gurahonț. Numirea la Bocsig îi aducea ca speze: 600 de coroane – salar anual învățătoresc, 20 de coroane pentru conferințele învățătoresți, 6 coroane pentru scripturistica școlii și 6 stânjeni lemn de foc.

Spre sfârșitul anului 1906, Consistoriul Ortodox din Arad îi pune în vedere preotului Alexandru Papp – directorul școlii – obligativitatea înființării unui al doilea post de învățător confesional la Bocsig, deoarece Ministerul Cultelor și Învățământului – luând cunoștință de numărul mare al copiilor recenzați în această localitate (168) – dispusese printr-o adresă din 16 noiembrie 1906 înființarea unui nou post de învățător, chiar din acel an, precum și edificarea unui nou local de școală pentru două posturi.

În numele Comitetului Parohial Ortodox, preotul Alexandru Papp raportează Consistoriului că cifra copiilor de școală recenzați la Bocsig ajunsă la Ministerul Cultelor și Învățământului este eronată, adăugând apoi următoarele: „. Nu aflu deloc necesară înființarea unui nou post de învățător în comuna noastră, căci, conform tabelii alăturate, la 193 de familii sunt 78 de copii care ar putea fi înscriși la școală. De fapt, școala este frecventată de 68 de copii, astfel că numărul copiilor obligați a frecventa școala ar fi abia cu 10 în plus peste cel recenzat. De altfel și acei ce sunt obligați a frecventa școala se împuținează cu câte o familie din cauză că nu sunt în stare să plătească aruncul cultural și, de aceea, de la gr.ort. trec la gr.cat. În cele din urmă, îmi este teamă că nu o să putem susține nici pe această unică școală ce-o avem din cauza sărăciei poporului.”. În urma acestui raport, Ioan Țucra a rămas la Bocsig ca singur învățător confesional ortodox, dar nu pentru multă vreme, datorită comportamentului său scandalos și a neimplicării în procesul de învățământ.

În anul 1907, în urma unei inspecții făcute, i se atribuie de către Consistoriul eparhial calificativul „*insuficient*”, pe motiv că „*a neglijat cu*

⁵⁰ *Ibidem*, p.133

⁵¹ *Ibidem*

desăvârșire lucrările scripturistice cu elevii săi . și nu s-au format toate clasele”, aducându-i-se la cunoștință – printr-o adresă - că, dacă pe viitor se va face vinovat de aceeași delăsare în exercițiul funcțiunii, va fi supus unor măsuri disciplinare severe.

Înainte de a veni la Bocsig, pe când activa la Secaș, și-a alungat (din cauze necunoscute nouă) soția legitimă, trăind în concubinaj cu o văduvă pe nume **Zena Popa**, fapt ce a stârnit oprobiul bocsiganilor. 15 dintre ei – în frunte cu **Antonie Popa** – l-au reclamat la Episcopia Ortodoxă din Arad, care, prin mai multe adrese, i-a cerut să-și clarifice situația familială, alegând fie să divorțeze de soția repudiată și să se căsătorească cu Zena Popa, fie să se împace cu soția legitimă. Întrucât Ioan Țucra nu a luat nici o decizie în acest sens, Consistoriul eparhial a efectuat o cercetare a activității lui, în urma căreia a constatat alte grave abateri morale și profesionale, precum: necercetarea cu regularitate a Bisericii, absentarea nemotivată de la școală în timpul cursurilor, practicarea jocurilor de noroc cu persoane de o moralitate îndoielnică, lucrarea grădinii școlii cu copiii în timpul orelor de studiu ș.a. Abaterile au fost făcute publice, în speranța că vinovatul se va îndrepta. Nu s-a întâmplat, însă, așa, pentru că învățătorul Țucra, plecând din Bocsig, a încercat să ocupe abuziv postul de învățător confesional ortodox din localitatea Bârsa, cu ajutorul unor elemente turbulente care au spart ușa de la intrarea în școală, pentru a-l impune acolo.

Pentru toate acestea, a fost judecat în Consistoriul spiritual eparhial, care – prin decizia nr. 6730 / 20 noiembrie 1909 – l-a pedepsit cu excluderea temporară din serviciul bisericesc și școlar, punându-i în vedere, pe de o parte, să-și reglementeze viața de familie și comportamentul moral iar, pe de altă parte, să suporte cheltuielile de judecată în valoare de 50 de coroane și 40 de fileri. Ioan Țucra face recurs în anul 1911 la Consistoriul mitropolitan din Sibiu, fără a avea, însă, câștig de cauză, fostul învățător trebuind să achite și 40 de coroane cheltuieli de judecată peste cele stabilite de Consistoriul spiritual din Arad. Totodată, Consistoriul mitropolitan declară postul de învățător confesional ortodox din Bocsig vacant, între semnatarii sentinței numărându-se și Vasile Goldiș⁵².

Din dispoziția Oficiului Protopopesc Ineu, respectiva sentință a fost citită și în ședința Comitetului Parohial și Școlar din Bocsig, ocazie cu care s-a decis și organizarea unui concurs pentru ocuparea postului de învățător devenit vacant. Concursul a fost fixat pe data de 31 iulie 1911, dar la el nu s-a prezentat nici un candidat. În consecință, Consistoriul din Arad propune

⁵² *Ibidem*, p. 133-135

teologului **George Popovici** să ocupe postul, urmând a se pregăti în particular pentru examenele ce le mai avea de susținut la Academia Teologică. Acesta refuză, însă, propunerea, nevoind să-și întrerupă studiile⁵³.

Într-o astfel de situație, Consistoriul numește la 16 februarie 1912 pe **Iosif Nestorovici** din Târzia Română ca învățător provizoriu pentru anul în curs, până la ocuparea postului prin concurs. În același timp, preotul paroh Alexandru Papp este însărcinat să dea citire unei circulare chiriarhale emisă în scopul liniștirii credincioșilor ortodocși din Bocsig, nemulțumiți că, din septembrie 1911 și până la 1 martie 1912, n-au avut învățător. În cuvântul său de învățătură către popor, episcopul Aradului **Ioan Ignatie Papp** arată că, nu din neglijență sau dezinteres, nu le-a trimis bocsiganilor învățător, ci pentru că, efectiv, nu avea pe cine să trimită. Pe de altă parte, alegerea unui învățător nu se putea face fără respectarea regulamentului în vigoare, actele urmând să fie înaintate la Guvern, care, dacă alegerea nu era legală, nu acorda întregirea salariului învățătorului. În final, îi sfătuiește să dea dovadă de înțelegere și răbdare, încredințându-i că normalitatea va fi restabilită în scopul bunei funcționări a Școlii Confesionale Ortodoxe de aici.

Printr-un alt ordin circular, Episcopia Ortodoxă a Aradului cere Comitetului Parohial din Bocsig să decidă, prin vot nominal, în eventualitatea în care Guvernul nu-i va acorda învățătorului Iosif Nestorovici întregirea de salar, dacă parohia se angajează sau nu să-i asigure acestuia competențele (salar și quinșinal) pe durata desfășurării activității, în conformitate cu legea 27 / 1907. Prin raportul nr. 44 din 4 ianuarie 1913, Comitetul Parohial comunică Episcopiei că se va conforma legii invocate, adică va asigura remunerația cuvenită învățătorului.

La 27 februarie 1913, Consistoriul eparhial dă Comitetului Parohial Ortodox din Bocsig dispoziția de a formula o cerere către Guvernul de la Budapesta, prin care să solicite primirea unui ajutor de la stat pentru învățător. Deși demersurile legale au fost făcute și Guvernul a însărcinat pe inspectorul școlar județean să inspecteze Școala din Bocsig, totuși înaltul for maghiar a tergiversat acordarea ajutorului de stat pentru învățător, cu intenția vădită de a-i determina pe copii să abandoneze școala confesională ortodoxă, care se lupta cu mari greutăți financiare, și să urmeze școala maghiară, care era gratuită, dar nu avea elevi care să o frecventeze.

Neacordarea la timp a subvenției de către stat pentru învățător a făcut ca, într-o ședință extraordinară a Comitetului Parohial Ortodox, ținută la 23 noiembrie 1913, să se dezbată problema achitării salariului lui Iosif

⁵³ *Ibidem*, p.136

Nestorovici în sumă de 875 coroane, rămas restant pe un an și jumătate. După mai multe discuții purtate, Comitetul decide să se facă - în numele Bisericii Ortodoxe Bocsig - un împrumut de 900 de coroane la *Banca „Victoria”* din Ineu, ratele urmând a fi plătite din veniturile Parohiei în termen de 5 ani. În sprijinul ortodocșilor bocsigani vine și Consistoriul din Arad, care – prin decizia nr. 6896 din 20 decembrie 1913 – acordă Parohiei un ajutor bănesc pentru plata salariului învățătorului Iosif Nestorovici, fără a fi menționată, însă, suma oferită.

Aceste probleme de natură financiară l-au făcut, se pare, pe Iosif Nestorovici să demisioneze la sfârșitul anului școlar 1913, Consistoriul din Arad luând act de demisia lui și acceptând-o. În amintirea locuitorilor din Bocsig, învățătorul Nestorovici a rămas ca fiind un bun cântăreț de strană și dirijor de cor⁵⁴.

În locul său a fost numit, începând cu 1 octombrie 1913, învățătorul **Vasile Codreanu**, având tot un statut provizoriu. Prin adresa consistorială nr. 493 / 1913, acesta este somat să trimită, până la data de 1 decembrie a aceluiași an, planul analitic, orarul, conspectul manualelor pe care le folosește în școală, precum și un raport referitor la frecvența școlară pe lunile octombrie și noiembrie, în caz contrar urmând să fie sancționat cu o amendă de 20 coroane. Totodată, printr-o altă decizie eparhială, i se comunică să înainteze actele legale pentru întregirea salariului de la stat.

Neprimind până la încheierea cursurilor școlare din anul 1914 întregirea salariului de la stat, Consistoriul împuternicește pe protopopul Ineului să se deplaseze la Bocsig pe data de 20 noiembrie 1914, ora 9, pentru a soluționa la fața locului drepturile salariale ale învățătorului Codreanu, propunând achitarea lor până la 1 ianuarie 1915, fie din cultul restant, fie dintr-un împrumut bancar. Nu cunoaștem care a fost varianta aleasă, însă este cert că problema a fost rezolvată, după cum reiese dintr-un raport al Protopopiatului Ineu către Consistoriul episcopal din Arad⁵⁵.

După Vasile Codreanu, ca învățător la Școala confesională ortodoxă din Bocsig îl întâlnim pe **Ioan Halic**, menționat la 22 noiembrie 1914 și pe filele unui Octoih vechi, care, mai târziu, avea să ajungă preot la Șicula⁵⁶.

Atât de mare a fost atașamentul bocsiganilor față de școala lor confesională ortodoxă, încât ea a funcționat chiar și în timpul primului război mondial, preotul paroh îndeplinind, în acea vreme când toți dascălii erau

⁵⁴ *Ibidem*, p.136-137

⁵⁵ *Ibidem*, p.137

⁵⁶ *Ibidem*

mobilizați pe front, și funcția de învățător. Mai mult, în toamna anului 1918 și în primăvara anului 1919, când preotul Traian Papp a fost nevoit să se refugieze din calea trupelor austro-ungare, cursurile au fost ținute de către cântărețul bisericesc **Ioan Vodă (a Iepcii)**, primejduindu-și, uneori, chiar viața. Astfel, până la venirea armatei române eliberatoare, aceasta a fost căutat, în mai multe rânduri, de către gărzile maghiare pentru a fi asasinat. Odată, pe când se afla la școală, văzând – pe geam – că vine o patrule maghiară să-l aresteze, s-a ascuns în dulap, iar copiii au închis repede ușa după el, salvându-l, astfel, de la împușcare⁵⁷.

După război și, mai ales, după Marea Unire de la 1 decembrie 1918, situația Școlii Confesionale Ortodoxe din Bocsig – ca, de altfel a tuturor școlilor confesionale din Transilvania – va fi cu totul alta, precum vom vedea într-un subcapitol ulterior, prin Unirea Transilvaniei cu România deschizându-se o nouă eră pentru școala românească.

II.3.4. Școala Confesională Greco-Catolică din Bocsig

În paralel cu Școala Confesională Ortodoxă, a funcționat la Bocsig și o Școală Confesională Greco-Catolică, dată fiind existența în această localitatea a unei comunități greco-catolice destul de numeroasă și ferventă.

Din capul locului, se cuvine făcută mențiunea că situația materială a învățătorilor confesionali greco-catolici era mult mai bună decât a omologilor lor ortodocși.

Cel dintâi învățător cunoscut cu numele care a activat la Școala Confesională Greco-Catolică din Bocsig a fost **Târziiu Moise Bănățeanu**, amintit pe un *Triodion* tipărit la Blaj, cu mențiunea „*docinte greco-catolic în anul 1856*”⁵⁸. E singura informație ce-o avem despre el.

Urmașul lui a fost, se pare, **Georgiu Biasiu**, așa după cum rezultă dintr-o însemnare făcută chiar de către acesta pe filele unui *Pentiostrarion* din 1768: „*În comuna Bocsig am venitu eu ca învățător g.cat. în anul 1864. (s.s.) Georgiu Biasiu. Peschim den Comitatu Torontalu din Banat*”⁵⁹.

Despre el, documentele aflate în Arhiva Parohiei Greco-Catolice din Bocsig ne oferă destul de multe informații. Astfel, la 26 martie 1873, episcopul unit **Iosif Szilagy**i de la Oradea comunică preotului paroh greco-catolic, Ioan Papp, că a acordat învățătorului Biasiu o subvenție de 25 de

⁵⁷ *Ibidem*, p.138

⁵⁸ *Ibidem*, p.139

⁵⁹ *Ibidem*

florini, iar, câteva luni mai târziu, pe data de 21 iulie 1873, vicarul *Nicolae Borbeli* îl informează pe același învățător - printr-o scrisoare adresată tot preotului paroh greco-catolic mai sus-amintit- că nu i se îngăduie a participa la cursurile preparandiale de suplینire din cauza epidemiei de holeră care încă persista în zonă, secerând nenumărate vieți omenești.

Se pare că era o fire pătimașă, întrucât - într-un raport trimis protopopului unit din Beliu de către inspectorul școlar *Teodor Ovary* - George Biasiu este dojenit pentru beția continuă în care căzuse, punându-i-se în vedere să se abțină de la băutura, în caz contrar urmând a fi exclus din rândul învățătorilor confesionali greco-catolici. Muștrarea primită a avut, până la urmă, efect, căci, la 12 decembrie 1880, face în scris următoarea declarație: „*Mă rog ca smintita mea patimă omenească să fie iertată, iar eu promit că mă voi îndrepta, după cum am fost în anii trecuți. (s.s.) G. Biasiu*”⁶⁰.

În vremea funcționării acestui învățător, pentru susținerea fondului școlar confesional greco-catolic, conducerea Bisericii Unite din Bosig a înființat, în toamna anului 1874, un fond de bucate numit „*Fondul de bucate școlar*”. În primăvara anului următor, la 16 mai 1875, în urma unei hotărâri a Comitetului școlar (alcătuit din: Teodor Palcu - casier, Nicolae Hălmăgean, Marian Moțiu și Ioan Micu - membrii), s-a decis ca acest fond să dea împrumut bucate celor care solicită, practicând o dobândă de 2 măsuri la 5 măsuri de bucate împrumutate, pusă sub supravegherea antistiei comunale. Într-un alt protocol din 26 decembrie 1875, în legătură cu bucatele se stipulează că „*bucatele școlare date pe camătă, toate să se încaseze la toamnă, ținându-și datorința de a răspunde de ele antistia bisericească după stările din jur*”. Tot în respectivul protocol sunt menționați și donatorii pentru fondul de bucate școlare: preot Ioan Papp - 1 măsură (1 măsură = 30 litri), învățător Georgiu Biasiu - 1/2 măsură, Ioan Micu - 2 văitaie (1 văitau = 7 litri), Nicolae Hălmăgean - 10 iții (1 iție = 800 grame), Marian Moțiu - 5 iții, Simion Pășcuțiu - 10 iții, Teodor Palcu (senior) - 10 iții. Calcularea dobânzii aferente bucatelor împrumutate a stat mereu în atenția responsabililor „*Fondului*”. Astfel, la 14 mai 1876, antistia școlară (compusă din: Ioan Papp - preot, Georgiu Biasiu - învățător și Nicolae Hălmăgean) stabilește următorul algoritm de percepere a dobânzii pentru bucatele fondului școlar împrumutate: dacă, la toamnă, cucuruzul se va cumpăra cu 3 florini sau mai puțin, atunci după 5 măsuri (= 150 litri) să se plătească 2 măsuri dobândă (=

⁶⁰ *Ibidem*, p.111-112

60 litri); dacă, la toamnă, porumbul va fi mai scump de 3 florini, atunci după 4 măsuri (= 120 litri), să se plătească 1 măsură dobândă, adică 60 litri⁶¹.

Totodată, pentru buna desfășurare a procesului de învățământ în cadrul Școlii confesionale greco-catolice, exista și o comisie școlară, numită „*Scaun școlar*”, care se alegea dintre membrii adunării parohiale. La 15 februarie 1894 au fost aleși, prin vot nominal, în Scaunul școlar: Nicolae Crâsta (senior), Simion Pășcuțiu, Nicolae Crâsta (junior), Iov Horvat, Savu Baltă – membrii, iar ca supleanți: Gligor Lupău și Petru Ciul, președinte fiind preotul Ioan Papp, iar secretar învățătorul Georgiu Biasiu. Cei aleși aveau atribuția de a se îngriji de asigurarea bugetului școlii, o parte însemnată a acestuia provenind din încasarea taxei culturale. La finea anului se făcea un bilanț contabil privind veniturile și cheltuielile înregistrate pe anul respectiv, operație care se numea „*rațiocin*”⁶².

Tot în scopul susținerii Școlii confesionale greco-catolice din Bocsig, preotul paroh Ioan Papp – neavând copii – a înființat o fundație, intitulată „*Fundația Pappiani*”, care, la 21 decembrie 1880, dispunea de un capital de 261 florini și 40 cruceri valută austriacă. În natură, „*Fundația*” mai poseda 8 șinice ovăz (1 șinic = 120 litri) și 73,5 șinice porumb, din care 61,5 șinice se aflau în administrarea învățătorului, iar 12 șinice a credinciosului Moise Hălmăgean⁶³.

La 24 februarie 1884, a fost ales un alt Scaun școlar, structurat în două părți: o parte (reprezentată de Simion Pășcuțiu și Iov Horvat, desemnați ca „*vizitatori școlari*”) avea atribuția de a se interesa de frecvența școlară, iar cealaltă parte urmă să se ocupe de chestiunile de natură financiară. Cu ocazia alegerii, membrii Scaunului școlar, voind să-l stimuleze pe învățătorul Biasiu, îi făgăduiră că, dacă va obține cu elevii săi un progres la învățătură față de anii precedenți, se vor strădui să-i îmbunătățească situația materială.

Dacă s-a întâmplat sau nu așa, nu știm, pentru nu avem nici o informație care să confirme sau să infirme progresul sau regresul elevilor din acel an de studiu. Cert este, însă, că, la 15 iunie 1884, la Școala confesională greco-catolică s-a ținut examenul de sfârșit de an, în prezența a 11 elevi, a învățătorului, a protopopului unit din Beliu, a părinților copiilor și a membrilor Scaunului școlar. În urma examinării făcute de către protopop, 7

⁶¹ *Ibidem*, p.112

⁶² *Ibidem*, p.112-113

⁶³ *Ibidem*, p.113

elevi au fost notați cu calificativul „*satisfăcător*”, 3 elevi cu calificativul „*bine*” și un singur elev cu calificativul „*foarte bine*”⁶⁴.

Pe învățătorul Georgiu Biasiu îl întâlnim la Bocsig și după 9 august 1885, când semnează, în calitate de notar și învățător-cantor, procesele verbale ale Comitetului parohial ale Bisericii Unite din localitate⁶⁵. Nu știm când și-a încheiat activitatea la Școala confesională greco-catolică din Bocsig.

În anul 1896 este amintit ca învățător la această Școală **Teodor Hălmăgean** (zis „*Ciutinelu*”, 1871-1940), un localnic. La 11 noiembrie a aceluiași an, el participă la un proces în cadrul tribunalului matrimonial al Episcopiei Greco-Catolice de la Oradea, acuzând pe soția sa – Maria Ciutina (1871-1964) – de imoralitate și de refuzul de a îmbrățișa religia greco-catolică. În ciuda demersurilor făcute de către episcopul Szilagy, prin intermediul preotului paroh Ioan Papp, soția învățătorului Hălmăgean n-a voit, cu nici un chip, să-și părăsească credința sa ortodoxă, iar încercarea tribunalului matrimonial de a media reconcilierea părților fost și ea sortită eșecului. Până la urmă, însă, cei doi s-au împăcat, conviețuind până la moarte.

Prin anul 1906, Teodor Hălmăgean se transferă la Gurba, pentru ca, după terminarea războiului să revină la Bocsig⁶⁶, locuind în clădirea în care funcționează astăzi magazinele „*Federalcoop*”, una dintre cele vechi construcții din localitate.

În anul școlar 1908-1909 semnează ca învățător greco-catolic **Demetriu Alunar**, iar în anul școlar următor **Alexandru Botta**, care se transferă apoi la Beliu. Au fost, se pare, doar suplinitori, pentru că, la 24 decembrie 1911, Scaunul Școlar din Bocsig publică – în organul oficial al Episcopiei Unite de la Oradea – concurs pentru ocuparea postului de *docinte*(= învățător, n.n.)-*cantor*, oferindu-i următoarele avantaje materiale:

- 210 coroane din fondul religios, în rate trimestriale participative;
- 390 coroane de la comunitatea bisericească, în rate lunare anticipative;
- 192 coroane, întregire salar de la stat;
- 8 coroane, venit de stole cantonale, cuprins în protocolul dotațional din 21 iulie 1906;
- locuință, cu 2 camere și anexe gospodărești;

⁶⁴ *Ibidem*, p.113-114

⁶⁵ *Ibidem*, p.138

⁶⁶ *Ibidem*

- grădină;
- loc de casă în suprafață de 1600 metri pătrați⁶⁷;

Concursul a avut loc în toamna anului 1912, în Biserica Unită din Bocsig, în prezența preotului paroh Nestor Demetriu, care era și protopop de Beliu, a membrilor Scaunului școlar și a credincioșilor greco-catolici din localitate. Președintele comisiei electoare, Nestor Demetriu, aduce la cunoștința alegătorilor că, pentru concurs, și-au depus cereri 3 candidați: **Valeriu Magyar** (preparand absolut cu diplomă de absolvire), **Aurel Pavel** (cantor-învățător în Șimand) și **Alexandru Botta** (fostul docinte-cantor local). Alexandru Botta se retrage din concurs, iar alegătorii – nedorind o votare nominală, refuzând de 3 ori propunerea președintelui făcută în acest sens - îl aleg prin aclamație pe **Aurel Pavel**, care este validat și de către comisia electoare. Alesul era fratele eruditului profesor dr. Constantin Pavel de la Gimnaziul greco-catolic din Beiuș, dovedind el însuși calități deosebite⁶⁸. Astfel, Aurel Pavel a rămas în amintirea localnicilor ca un bun pedagog, bun cântăreț și bun patriot, participând la actul Unirii din 1918⁶⁹ și având bucuria de a activa ca învățător și în România întregită.

* * *

Învățătorii confesionali ortodocși și greco-catolici din Transilvania, pe lângă educarea tineretului în spiritul dragostei față de carte, au dus o luptă și o muncă susținută și în scopul ridicării conștiinței naționale a poporului român de aici.

Lipsită de unitate organizatorică, silită să restrângă valorile culturii românești pe care le promova și aflață într-o continuă hărțuială cu asupritorii ei școala confesională românească din Transilvania a educat, totuși, tineretul în lumina valorilor naționale, sădind în conștiința lui idei generoase de iubire față de limbă, de trecut, de neam și de oameni. De aceea, românii au înconjurat școala și pe slujitorii ei cu dragostea arătată semănătorilor de idei mărețe.

Pedagogia specificului național a fost un mijloc de apărare și afirmare a unității culturale a românilor în perspectiva realizării unității statale mult dorite. Aportul școlii la înfăptuirea acestui deziderat a fost unul esențial: pe de o parte, prin pregătirea culturală a generației Unirii, adică a factorului uman care s-o materializeze, iar, pe de altă parte, prin implicarea dascălimii

⁶⁷ *Ibidem*

⁶⁸ *Ibidem*, p. 139

⁶⁹ Vasile Popeangă, *Școala românească din Transilvania în perioada 1867-1918 și lupta sa pentru unire*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1974, p.211

transilvănene în marele efort colectiv depus în vederea unirii românilor într-un stat național unitar, acțiunea lor împletindu-se cu lupta maselor populare de pe ambele versante ale Carpaților purtată în această direcție.

Prin activitatea desfășurată pentru dezvoltarea conștiinței naționale a românilor, prin contribuția adusă la realizarea unității culturale a românilor, precum și prin patriotismul și dăruirea de sine dovedite în mișcarea națională din toamna anului 1918, corpul didactic românesc din Transilvania a fost unul din artizanii interni ai făuririi unității statului național român⁷⁰.

II.4. Școala din Bocsig între 1918-1948

Finalizarea la 1 decembrie 1918 a unității național-statale – eveniment de o covârșitoare importanță pentru devenirea ulterioară a României – a zămislit cadrul natural și social-economic necesar unei evoluții pe plan superior a civilizației românești. Unite fiind toate energiile și capacitățile creatoare ale națiunii, s-au putut dezvolta întreaga viață materială și spirituală, economia, știința și cultura în general.

Odată cu înfăptuirea statului național unitar român, județul Arad se încadrează definitiv între hotarele noului stat constituit, conform hotărârii adoptate de către adunarea plebiscitară de la Alba-Iulia, din 1 decembrie 1918, pe care au votat-o atât delegații de drept sau aleși – reprezentând implicit și ținuturile arădene – prezenți în sala Unirii, cât și numărul mare de participanți din părțile Aradului veniți pe câmpul lui Horea în acea memorabilă zi. Prin instalarea definitivă a administrației românești în județul Arad și extinderea completă a autorității Consiliului Dirigent în aceste părți, a început activitatea de organizare a noii administrații, care, inițial, urma să se conducă după legile vechi, rămase în vigoare în mod provizoriu, cu excepția celor indicate de Consiliul Dirigent. Treptat, s-a introdus și aici – ca și în restul Transilvaniei și în celelalte provincii intrate în componența statului unitar român – legislația unificată a întregii țări, inclusiv în ceea ce privește organizarea învățământului. Organizat pe baza principiilor progresiste care au călăuzit Resortul Cultelor și Instrucțiunii Publice din cadrul Consiliului Dirigent, învățământul românesc de după 1918 poartă amprenta vederilor înaintate ale arădeanului Vasile Goldiș, conducătorul amintitului resort. Învățătorii și profesorii erau chemați să uite umilințele și suferințele îndurate de poporul român în vremea stăpânirilor străine, să acorde respectul cuvenit fiecărei naționalități și să evite învrăjbirea între elevi pe motive naționale. De asemenea, stăruințele Resortului Instrucțiunii erau îndreptate și spre alte

⁷⁰ *Ibidem*, p.221

priorități, precum: asigurarea funcționării în continuare a școlilor de pe teritoriul eliberat, evitarea pierderii anului școlar de către elevi, imprimarea unor directive potrivite actului Unirii din 1918, preluarea și asigurarea inventarelor de mare valoare a școlilor, pregătirea și organizarea noului an școlar 1919-1920, care urma să constituie primul an de adevărată școală românească pe întreg cuprinsul Ardealului⁷¹. Potrivit hotărârilor luate de Consiliul Dirigent, în ședința din 3 ianuarie 1918, Resortul Instrucțiunii Publice aduce la cunoștința școlilor că a dispus luarea acestora în primire cu tot inventarul lor, printr-un delegat încredințat de către prefectul județului, care avea și îndatorirea să controleze administrația școlară⁷².

La 1 noiembrie 1921, cu toată opoziția manifestată de autoritățile bisericești, școlile sunt scoase de sub tutela confesionalistă, începând procesul de etatizare a învățământului (trecerea lui în administrarea statului) din Transilvania și Banat. Unificarea propriu-zisă a învățământului transilvănean și bănățean cu cel din vechiul Regat se va petrece, însă, câțiva ani mai târziu, respectiv în anul 1924, prin legea dr. C. Angelescu – ministrul Instrucțiunii Publice din vremea aceea. Sub Consiliul Dirigent, învățământul din regiunile unite cu statul român cunoaște o perioadă de tranziție. Resortul Cultelor de pe lângă acest organism emite un „Regulament provizoriu” în baza căruia vor funcționa școlile românești până în anul școlar 1922-1923, când s-a trecut la aplicarea și în Transilvania a regulamentului școlar din România, modificat și adoptat în cursul anului 1922⁷³.

La nivelul județului Arad se va desfășura o amplă și susținută campanie pentru etatizarea școlilor confesionale, având în tinerii profesori ai învățământului liceal arădean D. Panaitescu-Perpessicius și Al. Stamatiad militanți fervenți ai implementării acestei idei. Astfel, în corespondența pe care o trimite ziarului „Dacia” din București, Perpessicius considera că „adevărata democrație a noii României pretinde ca școala să fie a învățătorilor, precum pământul al țăranilor, dar forțe misterioase se mai zbat să mai păstreze pentru Biserică întreaga valoare a acestei feude, care este școala confesională. Rezultatul este o oarecare fierbere în rândul corpului didactic și, totodată, o îndârjire în atitudinea luată în această luptă”⁷⁴.

⁷¹ Stelean-Ioan Boia, „Învățământul românesc din părțile Aradului între anii 1918-1944”, în *Ziridava*, Arad, nr. XV-XVI, 1987, p.473-474

⁷² I. Bratu, „Învățământul secundar din Ardeal”, în *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul 1918-1928*, București, vol. II, 1929, p.1003

⁷³ Stelean-Ioan Boia, „Învățământul românesc.”, p. 474

⁷⁴ *Dacia* (București), an III, 1920, nr. 43, 26 ianuarie, p.4, articolul lui D. Panaitescu-Perpessicius, *Din Arad. Din metodele școlilor confesionale și nevoia statificării lor. Din activitatea unui revizor școlar. Actuale situație școlară în orașul și județul Arad*

Principalii adversari ai „statificării” erau membrii senatului școlar al Eparhiei Ortodoxe a Aradului, care afirmau că „școala confesională de orice categorie didactică ar fi, ca fică a Bisericii, este instituție bisericească, iar Biserica are indubitabilul și imprescriptibilul drept de dispoziție asupra ei”⁷⁵. Protopopii arădeni cereau să-și continue exercitarea dreptului de control asupra învățământului, în virtutea legislației antebelice, însă învățătorii nu-i mai recunosc ca inspectori școlari odată cu organizarea la Arad a Revizoratului școlar care a luat locul Inspectoratului școlar regesc. Cu câteva luni înainte de promulgarea la 4 decembrie 1919 a *Decretului de reorganizare a învățământului primar*, confesionalismul nu mai era recunoscut ca principiu de reorganizare a școlilor; atât învățătorii, cât și comitetele parohiale – ca organe care se îngrijeau de întreținerea școlilor – cereau cu insistență renunțarea la școala confesională și, în consecință, etatizarea ei⁷⁶.

În anul 1921 au fost numiți 221 de învățători la școlile primare de stat din orașul și județul Arad, iar în octombrie același an își desfășurau activitatea 513 învățători, repartizați pe cercuri școlare⁷⁷. Peste trei ani, Revizoratul școlar al județului Arad raporta Directoratului General din Cluj că, prin ordinul nr. 32070, toți învățătorii confesionali subvenționați de stat au devenit învățători de stat și că „însuflețirea e mare la învățători și la popor, menită să intensifice relația școlilor cu societatea, spre binele educației”⁷⁸.

Prin Legea din 24 iulie 1924 – modificată parțial în anii 1934 și 1937 – se trece la o organizare uniformă a învățământului preșcolar și primar din România. Această formă de învățământ cuprindea și în părțile Aradului, ca de altfel în întreaga țară, următoarele categorii de școli:

- a) școli pentru copii mici („grădini de copii”);
- b) școli primare propriu-zise;
- c) școli și cursuri de adulți;
- d) școli și clase speciale pentru copiii debili și anormali educabili.

În baza acestei legi, învățământul primar urma să fie predat în școli ale statului (publice), școli sau institute particulare autorizate de stat și în familie. Școlile primare de stat (publice) erau cele înființate de stat, comune sau județe, cu autorizarea Ministerului Instrucțiunii Publice – și, mai târziu, al Educației Naționale – prin care se făcea numirea și retribuirea personalului didactic. Sprijinirea și supravegherea învățământului primar public și particular

⁷⁵ *Ibidem*

⁷⁶ Stelean-Ioan Boia, „Învățământul românesc”, p. 475

⁷⁷ Vasile Popeangă, „Învățământul din județul Arad între anii 1919-1924”, în *Anuarul Liceului Pedagogic Arad pe anul școlar 1968-1969*, p.122

⁷⁸ *Ibidem*

revenea statului prin ministerul de resort, care alcătuia programele și regulamentele școlare și, totodată, cerceta și aproba regulamentele și programele particulare. Devenind unitară în întreaga Românie, funcționând după aceleași dispoziții și având aceeași organizare, predarea se făcea în școlile de stat în limba română. În satele și comunele cu populație de altă naționalitate decât cea română – deci și în părțile Aradului – s-au înființat și școli primare în limba de predare a populației respective⁷⁹, în aceeași proporție ca și în comunele românești, studiul limbii române fiind, însă, obligatoriu și în aceste școli. Cetățenii de origine română, care au fost deprinși să vorbească o altă limbă, aveau datoria de a-și instrui copiii numai în școlile publice sau particulare a căror limbă de predare era româna.

Potrivit prevederilor legii mai sus-amintite, obligativitatea învățământului primar privea:

- a) copiii de 5-7 ani, cuprinși în școlile pentru copii mici;
- b) copiii de 7-16 ani împliniți, cuprinși în școlile primare;
- c) tinerii de 16-18 ani, cuprinși în școlile cu cursuri de adulți.

Cursurile școlilor primare publice puteau fi frecventate și de copiii cetățenilor străini, dar în limita locurilor disponibile în școală și a plății unei taxe școlare⁸⁰.

În contextul tuturor celor prezentate, Școala din Bocsig se aliniază și ea noilor norme legislative prevăzute a fi aplicate, după 1918, pentru învățământul primar din România Mare. A fost etatizată în anul 1920, cele două școli confesionale existente până atunci (ortodoxă și greco-catolică) devenind o singură școală primară de stat, primul ei director fiind **Teodor Hălmăgean**, care îndeplinea și funcția de învățător, alături de **Toma Sirca**. Cursurile se țineau în localurile fostelor școli confesionale, copiii continuând să se ducă, ca și înainte, în localul care aparținuse de confesiunea ai căror membrii erau, statificarea școlii nereușind să realizeze și unirea confesională a celor două Biserici românești. Dimpotrivă, a continuat să persiste între acestea o anumită stare conflictuală, care n-a făcut decât să-i învrăjbească pe bocsigani. Astfel, la începutul anului școlar 1922-1923, preotul **Traian Papp** – parohul ortodox –

⁷⁹ Întrucât în Bocsig existau, în jurul anilor '20 ai secolului trecut, destui de mulți locuitori vorbitori de limbă maghiară, s-a înființat pentru ei o școală cu predare în această limbă, numită de către bocsigani „Școala ungurească”, care funcționa pe locul zis „La Feier”, situat pe actualul amplasament al „Blocului specialiștilor” din comună (Informator: Ioan Cilan, cântăreț oficial la Biserica Ortodoxă din Bocsig și muncitor-întreținere la Școala Generală din Bocsig, 43 ani, Bocsig, nr.555).

⁸⁰ Stelean-Ioan Boia, „Evoluția învățământului românesc în părțile Aradului între anii 1919-1945 (II): Structura învățământului arădean. A) Rețeaua școlară”, în *Ziridava*, Arad, nr. XII, 1980, p.271

face un denunț la Revizoratul Școlar din Arad în care arată că este o ofensă pentru credincioșii ortodocși din Bocsig – care constituiau 2/3 din populația localității – ca în funcția de director al școlii să fie menținut un învățător greco-catolic. Revizoratul îi răspunde că Teodor Hălmăgean este cel mai îndreptățit la funcția de director, întrucât are o vechime în învățământ mai mare decât învățătorul Aurel Pavel, fapt pentru care, în virtutea legii în vigoare, el nu poate schimbat din această funcție pe motive de religie. La rândul său, preotul paroh unit – protopopul **Nestor Demetriu** – într-un raport adresat Episcopiei Greco-Catolice din Oradea nu vedea cu ochi buni etatizarea școlii confesiunii sale și folosirea localului de școală și de către ortodocși, consemnând următoarele: „*Parohia gr.cat din Bocsig are un edificiu școlar care este ocupat și arendat de către primărie pentru școala de stat. Edificiul este stricat. Se cere din nou refacerea lui. Ne amenință dușmanii școlii noastre (ortodocșii,n.n.) că vor ocupa și acest intravilan în folosul pruncilor lor. Prețul intravilanului cu școala și supraedificatele este de 70.000 lei, iar arenda 4.200 lei*”⁸¹. Mai târziu, localul de școală disputat s-a transformat în „sală de joc” pentru tineretul greco-catolic, iar, în cele din urmă, pe temelia lui s-a construit magazinele și birourile *Cooperației* din localitate, astăzi locația aparținând *Societății Comerciale „Federalcoop” S.A.* din Arad.

Magazinele S.C. „FederalCoop” S.A. construite pe locul fostei clădiri a Școlii Confesionale Greco-Catolice din Bocsig

În ceea ce privește localul Școlii Confesionale Ortodoxe, datorită stării sale avansate de degradare, a fost demolat; din materialele recuperate, a fost construită în curtea grădinii Bisericii Ortodoxe o „sală de joc” pentru tineretul ortodox, demolată, ulterior, și ea.

⁸¹ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p. 140

În plină tensiune confesională, în anul 1922, existau în Bocsig, pe lângă **Teodor Hălmăgean** (învățător-director), 3 învățători calificați - **Maria Gomboș**, **Vasile Crucin**⁸² și **Aurel Pavel** - pentru 4 clase de elevi: clasele I-II (cu 89 elevi înscriși, din care au absolvit 80) și clasele III-IV (cu 46 elevi înscriși, 2 repetând clasa), localul de școală (dotat cu 2 săli de clasă) fiind unul necorespunzător⁸³.

În anul 1923 este numit ca învățător la Școala de stat din Bocsig **Romul Furdui**, care va funcționa aici până în anul 1949, un învățător deosebit de apreciat, sub el organizându-se propriu-zis învățământul primar din localitate și achiziționându-se un local adecvat pentru școală⁸⁴.

Îndată după Unirea Transilvaniei cu Patria Mamă, s-a pus problema edificării unui nou local de școală pentru copiii din Bocsig. Începând cu anul 1920, problema a făcut obiectul mai multor dezbateri în cadrul Consiliului Comunal, fără a fi, însă, soluționată. Abia în 1926, odată cu plecarea din comună a moșierilor **Eles Armin** și **Geza** – care au scos la mezat, pe lângă moșie, și castelul construit de ex-regele **Alexandru Karagheorghievici al Serbiei**, aflat în proprietatea lor – s-a ivit oportunitatea ieșirii din impas. Astfel, la 27 februarie 1926, Consiliul Comunal (alcătuit din: Nicolae Palcu – primar, Luca Horvat, Ioan Cilan, Ioan Ardelean, Ioan Măneran, Teodor Butaru, Teodor Cilan, Romul Furdui – membri și Alexandru Bodai – notar), dezbate iarăși această chestiune. Notarul Bodai aduce la cunoștința celor prezenți că, potrivit legilor în vigoare, în termen de 5 ani, fiecare comună este obligată să-și construiască un local de școală. Membrii Consiliului Comunal aprobă în unanimitate – prin decizia nr. 8 / 1926 – cumpărarea pe post de edificiu școlar a Castelului Karagheorghievici în schimbul sumei de 750.000 lei, care avea să fie plătită familiei Eles de către Composesoratul Urbarial din Bocsig, Primăria obligându-se să-i restituie Composesoratului suma respectivă în termeni de 5 ani de zile. Din intravilanul cumpărat, o suprafață de 800 stânjeni pătrați, situată în vecinătatea terenului lui Nicolae Marcea, s-a cedat Parohiei Ortodoxe, în perspectiva ridicării unei biserici. Prefectura județului Arad, validând tranzacția efectuată, va acorda Comunei Bocsig – prin hotărârea nr. 1660 din 17 decembrie 1926 - un ajutor de 150.000 lei, direcționat atât înspre achitarea mai facilă a imobilului cumpărat, cât și înspre repararea și transformarea lui în local corespunzător de școală⁸⁵. Indiscutabil,

⁸² A dirijat și corul Bisericii Ortodoxe Bocsig (Informator: Ioan Cilan).

⁸³ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p. 141

⁸⁴ *Ibidem*, p. 140

⁸⁵ *Ibidem*, p.141-142

în reușita acestui demers, un merit deosebit l-a avut și învățătorul Romul Furdui – pe atunci directorul Școlii din Bocsig – care a știut să speculeze, cu abilitate, în interesul școlii și al comunității, contextul politic și social al acelor vremuri, rezolvând – pentru o bună bucată de timp – problema unei locații trebuincioase desfășurării în condiții normale a procesului de învățământ din comună.

De asemenea, au existat, în paralel, din partea conducerii școlii, a cadrelor didactice și a comunității locale preocupări permanente pentru școlarizarea tuturor copiilor recenzați. De pildă, într-un proces verbal din Arhiva Școlii din Bocsig datând din 19 octombrie 1926 se arată că, la rugămintea Școlii, Primăria comunei „*provoacă pentru ultima oară, fără a constrânge prin pedeapsă, pe părinți ca să-și înscrie copiii la școală în timpul cel mai scurt*”, cu atât mai mult cu cât baza materială școlară era acum asigurată⁸⁶.

În anii 1928-1929, la Bocsig erau 4 cadre didactice calificate (**Romul Furdui** – învățător (director), **Elena Furdui** – învățătoare (educatoare), **Cornelia Hălmăgean** și **Silvia Farcașiu** – învățătoare); școala dispunea de 3 săli de cursuri și funcționa cu 7 clase, având un total de 177 de elevi înscriși, din care, la sfârșitul aceluia an școlar, vor absolvi 121⁸⁷. Numărul cadrelor didactice și a elevilor școlarizați va crește simțitor în anii imediat următori. Astfel, dacă în anul 1932 Școala primară de stat din Bocsig funcționa tot cu 4 cadre didactice calificate și cu 7 clase, precum și cu un număr de 278 de elevi înscriși, în anul 1944 aceeași instituție de învățământ avea 6 cadre didactice (5 calificate, 1 necalificat), 7 clase și 292 elevi care studiau în 5 săli de cursuri, aflate într-o stare bună⁸⁸.

Dintre dascălii care au predat la Bocsig în perioada 1932-1944, mai pot fi amintiți: **Nicolae Dedulea**, **Sofia Cordoș**, **Isaia Cordoș**, **Pavel Belean**, **Silvia Cilan**, **Emilia Cinteian**, **Ștefan Bulzan**, **I. Diaconescu**, **Gheorghe Dobrescu**, **Ștefan Verișan**⁸⁹, **Aurelia Mihăilescu**, **Filareta Belean**, **Demetria Popa**, **Ștefan I. A. Stoenescu**, **Ștefan Ghețe**, **Victoria Mureșan**, **Maria V. Faur**, **Felicia Teme**, **Georgeta Ghinea**, **Elena Gherșan**, **Eugenia**

⁸⁶ *Ibidem*, p. 144

⁸⁷ *Ibidem*, p.141

⁸⁸ *Ibidem*, p.145

⁸⁹ A înființat și dirijat primul cor mixt din istoria Parohiei Ortodoxe Bocsig (Informator: Ioan Cilan).

*Limpede, Victoria Covasințean, Georgeta Ghețe, Grațian Ghețe ș.a.*⁹⁰ - unii dintre ei rămași până astăzi în conștiința bocsiganilor mai vârstnici, bucurându-se de un deosebit respect din partea lor.

Din anul 1940, Școala din Bocsig mai dispunea și de o bibliotecă - care, în 1943, număra 552 volume⁹¹ – precum și de un bogat inventar de scule și unelte (lopeți, greble, ciocane, rindele, stropitoare, despicătoare de nuiiele, ferăstraie etc.), în vederea deprinderii elevilor cu activitățile practice (agricole, gospodărești, meșteșugărești).

Iminenta apropiere a celui de al II-lea război mondial, cu valuri repetate de concentrări masive în rândul populației active de sex masculin, iar apoi războiul propriu-zis avut repercursiuni și în viața școlii românești. Mulți învățători au fost mobilizați pe front⁹², iar frecvența școlară era tot mai redusă, mai ales în mediul rural și în ceea ce privește clasele V-VII, o mare parte a copiilor fiind nevoiți să abandoneze sau să neglijeze școala în detrimentul muncilor câmpului. De asemenea, în timpul războiului, multe școli au fost transformate în cazărmi⁹³, spitale de campanie sau au fost deteriorate ori chiar distruse.

Sfârșitul teribilei conflagrații mondiale și mutațiile semnificative produse în planul raporturilor geopolitice, în estul și centrul Europei, nu au ocolit nici România. Astfel, după 23 august 1944, scena politică românească a început să fie acaparată de Partidul Comunist - noua forță politică autohtonă - sprijinită îndeaproape de Uniunea Sovietică, în a cărei sferă de dominație va intra și țara noastră. Distrugerea vechiului regim politic antonescian, coroborată cu abdicarea forțată a Regelui Mihai I, a deschis în România o nouă pagină de istorie ce a marcat – în cea mai mare parte în sens negativ – evoluția societății românești în ansamblul ei.

Declanșarea procesului de edificare a societății socialiste pe ruinele vechii democrații interbelice, nu a vizat doar producerea unor schimbări în sistemul economic, ci – așa cum vom vedea în continuare – și în sistemul de

⁹⁰ Arhiva Școlii Bocsig (A.S.B. = prescurtat), *Catalogul Adulților știutori de carte (1932-1944)*; *Registru de Procese Verbale ale Școlii din Bocsig (20.11.1938-29.07.1959)*.

⁹¹ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p.141

⁹² Dintre cadrele didactice mobilizate pe front, care au activat la Școala din Bocsig, amintim pe învățătorii **Romul Furdii**, **Pavel Belean** (întorși răniți) , **Ghețe Grațian** și **Vasile Pop**.

⁹³ O astfel de destinație a primit, în timpul celui de al II-lea război mondial, și localul Școlii Confesionale Greco-catolice din Bocsig, ocupată de către *Regimentul 85 infanterie* de la Ineu, care a provocat unele stricăciunii clădirii (geamuri sparte, teracotă distrusă etc.).

învățământ, urmărindu-se o „spălare” a conștiinței românilor, menită să aducă, în cele din urmă, la apariția „omului nou” comunist, noul ideal educațional al școlii românești după reforma învățământului din 1948⁹⁴.

Până atunci, însă, tot legat de procesul de învățământ, la 23 martie 1945 are loc înființarea gimnaziului unic de 4 ani, pentru toți copiii absolvenți ai cursurilor școlii primare de 4 ani, care înlocuia, în felul acesta, cursul supraprimar de 3 ani instituit prin Legea învățământului din anul 1925⁹⁵.

Totodată, în iarna anului 1946, se declanșează o campanie națională de lichidare a analfabetismului – adevărată plaga a societății românești – ce înregistra în 1945, în ciuda eforturilor depuse în perioada anterioară, un procent de circa 25% din totalul populației. Campania viza alfabetizarea populației neștiutoare de carte, cu vârsta cuprinsă între 6-56 de ani, ea încheindu-se 10 ani mai târziu, fiind apreciată ca un mare succes în ceea ce a însemnat accesul la educație al categoriilor defavorizate ale populației⁹⁶.

Acest demers a cuprins și locuitorii ignoranți ai Bocsigului, dovadă fiind susținerea în localitate, între anii 1946-1947, a unui curs de alfabetizare pentru maturi de către **Andrei Guțu**⁹⁷, cu efect culturalizator major și binefăcător, resimțit, din plin, atât în viața personală, cât și în cea comunitară.

În paralel, dar pentru copii⁹⁸, tot la Bocsig funcționa – începând cu anul 1945 – un **Gimnaziu unic mixt**, la care, până în 1948, mai întâlnim, pe lângă unele cadre didactice mai sus-amintite, pe învățătorul **Gheorghe Miclăuș** și pe învățătoarele **Ecaterina Costea**, **Alexandra Guțu** și **Elisabeta Guia**⁹⁹,

⁹⁴ Dan Constantin Rădulescu, „Învățământul românesc 1948-1989 – între derivă și recuperare instituțional-funcțională”, în *Calitatea vieții*, București, an XVII, 2006, nr. 3-4, p. 307

⁹⁵ Prof. Stelian Bârsănescu ș.a., *Dicționar Cronologic. Educația, Învățământul, Gândirea Pedagogică din România*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p.146

⁹⁶ *Ibidem*, p.147

⁹⁷ A.S.B., *Registru matricol 50 bis (1946-1947)*, f.1

⁹⁸ După al II-lea război mondial, la Bocsig se înregistrează o creștere a numărului copiilor, motiv pentru care localul Școlii Vechi era folosit la capacitate maximă, existând foarte multe clase paralele. Dimineața veneau la cursuri „clasele A”, iar după-amiază „clasele B” ale tuturor ciclurilor de învățământ, satul fiind împărțit – după acest criteriu – în două părți: copiii care domiciliau de la ulița Primăriei înspre Mânerău formau „clasele A”(„cotârcanii”), iar cei ce locuiau de la ulița Primăriei înspre Ineu, „bujăcanii”, alcătuiau „clasele B”. Și, tot după război, copiilor li se administra untură de pește, în pivnița Școlii Vechi, în scopul dezvoltării fizice și a creșterii capacității lor intelectuale (Informator: Ioan Cilan).

⁹⁹ Pr. Vasile Fernțiu, *op.cit.*, p.146

care, de asemenea, au contribuit la educarea tinerilor din comună și la ridicarea prestigiului Școlii de aici.

II.5 Școala din Bocsig între 1948-1989

În condițiile în care regimul comunist - noua conducere politică a României – s-a instalat, în mod deplin, la putere, la 30 decembrie 1947, sub umbrela Moscovei, printre primele măsuri adoptate, de instituire a unui control asupra populației, s-a numărat și Legea de Reformă a Învățământului, din 3 august 1948, rămasă în vigoare, cu unele modificări ulterioare, până în anul 1968¹⁰⁰

A fost aleasă, în mod mecanic, o structură organizatorică, imitată, până la simpla traducere a titulaturii instituțiilor de învățământ, după cea existentă în URSS în acel moment. Spre exemplu, de la un învățământ primar obligatoriu și gratuit cu o durată de 7 ani, s-a trecut la un învățământ primar obligatoriu și gratuit de 4 ani, cu posibilitatea de a urma facultativ clasele V-VII, ceea ce constituia în 1948 un real regres atât față de evoluțiile pedagogice europene, cât și față de propriile soluții progresiste românești, în vigoare, deja, din 1925¹⁰¹. Corespunzător, cursurile gimnaziale și liceale de 8 ani au fost reduse la o școală medie ce dura 4 ani, redusă apoi la 3 ani, ca în URSS; învățământul superior cuprindea facultăți, universități, institute de învățământ superior tehnice, agricole, industriale, pedagogice, artistice, tot după model sovietic, cu o durată între 2-5 ani¹⁰².

Totuși, un fapt pozitiv înregistrat după 1848, l-a reprezentat încadrarea în învățământul elementar (primar), în decurs de câțiva ani, a totalității copiilor de vârstă școlară între 7-11 ani. Copiii, între 3-7 ani, erau școlarizați în unități de învățământ preșcolar – grădinițe cu orar zilnic, săptămânal, sezonier – organizate, în timp, într-o adevărată rețea națională subordonată școlilor elementare din teritoriul de reședință sau unor unități administrativ-economice¹⁰³. De asemenea, au fost înființate și unități de învățământ special pentru copiii cu handicap psihic și locomotor, ceea ce era, să recunoaștem, iarăși un fapt pozitiv.

Dar, întrucât – cum s-a arătat deja – consecințele reformei învățământului românesc din 1948 erau, per ansamblu, dintre cele mai

¹⁰⁰ Prof. Stelian Bârsănescu, *op.cit.*, p.146

¹⁰¹ Ion Gh. Stanciu, *Pedagogia românească în secolul XX*, București, 1981, p.194

¹⁰² Prof. Stefan Bârsănescu, *op.cit.*, p.147

¹⁰³ *Ibidem*, p.152

alarmante pentru evoluția generală a sistemului, s-au operat, în anii următori, o serie de modificări legislative, având drept scop optimizarea organizării și funcționării școlii românești. Astfel, pe 18 iulie 1956, durata școlii elementare a fost sporită la 7 ani, iar a școlii medii la 11 ani, organizate pe două profile: real și uman. Începând cu anul 1959, în vederea ridicării nivelului de cunoștințe generale al personalului economic și administrativ, se organizează pentru salariați cursuri serale de nivel mediu și superior¹⁰⁴. În 1961, durata școlii elementare sporește la 8 ani, iar a școlii medii (liceul) la 12 ani, păstrându-și, însă, titulatura stabilită de reforma stalinistă din 1948¹⁰⁵.

De o reală importanță s-au dovedit a fi, pentru buna desfășurarea procesului educațional, și construirea unui mai mare număr de localuri de școală și de săli de clasă, precum și dotarea lor corespunzătoare, reclamată de exigențele învățământului modern.

Se creaseră, însă, în timp, contradicții flagrante între baza materială în expansiune și modernizare și sporurile de efective ale cadrelor didactice, elevilor și studenților, pe de o parte, și conținutul inadecvat și contraproductiv generat în plan instituțional și organizatoric de Legea de Reformă a Învățământului din 1948, pe de altă parte. Aceste contradicții au fost rezolvate, într-o primă etapă, prin intermediul Legii Învățământului din 13 mai 1968, care va reînnoa, practic, tradițiile învățământului național de respirație autentic europeană, vremelnice întrerupte în 1948, confirmând, odată în plus, valoarea și oportunitatea experienței românești în domeniu, inclusiv în ceea ce privește promovarea accesului la educație pentru populația tânără a țării. În plus, gratuitatea întregului proces de învățământ, statuată prin lege, reprezenta atunci o realizare de excepție pentru România, care nu era o mare putere economică, fiind susținută cu fonduri bugetare, în vederea realizării sale depline, mai ales între anii 1948-1980¹⁰⁶.

Disfuncțiile apărute în punerea în aplicare a unora dintre prevederile legii învățământului mai sus-amintite (fluctuațiile cifrei de școlarizare la unele categorii de învățământ, nerespectarea calendarului prevăzut pentru generalizarea deplină a școlii de cultură generală de 10 ani, creșterea procesului de abandon școlar după clasa a VIII-a, dar, mai ales, intenția declarată a conducerii statului de a proceda la o sporire a controlului politico-ideologic asupra școlii, alterându-i, astfel, misiunile tradiționale formativ-educative), au determinat o serie de perturbări și dificultăți în funcționarea

¹⁰⁴ *Ibidem*, p.160

¹⁰⁵ *Ibidem*, p.158

¹⁰⁶ Dan Constantin Rădulescu, *op.cit.*, p. 311

unităților școlare în anii '70, agravate, ulterior, de colapsul economic din ultimii ani ai dictaturii ceaușiste (1980-1989). Situația era cu atât mai dificilă cu cât, deși nu se justifica din punct de vedere instituțional, din inițiativa cuplului dictatorial s-a emis, în decembrie 1978, o nouă lege a învățământului, prin care se instituia, de fapt, un control extrem de riguros al instituțiilor școlare de către autoritățile comuniste ale statului. Totuși, trebuie remarcat că, în ciuda crizei economice și a dificultăților cu care s-a confruntat după 1980 (reducerea numărului unităților școlare, diminuarea efectivelor cadrelor didactice și, implicit, scăderea capacităților de școlarizare, la care se adaugă, tot ca o consecință a amputării alocațiilor bugetare destinate învățământului, imposibilitatea înnoirii și modernizării adecvate a bazei materiale), școala românească a fost capabilă să păstreze cadența și coerența în funcționare și să înregistreze chiar unele rezultate surprinzătoare în privința accesibilizării procesului educativ în rândul populației, dacă ținem seama de condițiile grele în care au fost obținute¹⁰⁷.

În contextul socio-economico-politico-legislativ creionat - în linii generale - până aici, a funcționat și Școala din Bocsig între anii 1948-1989, căutând să-și împlinească menirea și să afirme între școlile fruntașe ale județului Arad¹⁰⁸.

O atenție deosebită s-a acordat lichidării analfabetismului. În acest scop, se continuă în anul 1949-1950 procesul de alfabetizare a locuitorilor din Bocsig neștiutori de carte, prin implicarea voluntară a cadrelor didactice de la Școala din localitate și a altor instructori aparținând unor organizații de masă, precum: „*Partidul Muncitoresc Român*”, „*Frontul Plugarilor*”, „*Uniunea Tineretului Muncitoresc*” ș.a. La 15 decembrie 1949 erau înscriși – la Bocsig - la cursurile de alfabetizare 454 de analfabeți, repartizați pe două cicluri de

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 313-314

¹⁰⁸ Dovadă, în acest sens, o constituie, pe de o parte, numărul mare de premii obținute de către elevii Școlii din Bocsig, în perioada 1948-1989, la diferite concursuri școlare organizate la nivel regional, județean sau național, precum și numărul mare de absolvenți ai acestei școli care au urmat cursuri profesionale, liceale, postliceale sau universitare, timpul avut la dispoziție pentru redactarea lucrării noastre fiind prea scurt pentru a întocmi o statistică exactă a acestora.

studiu, cursurile fiind ținute seara, în 3 dintre sălile de clasă ale Școlii¹⁰⁹ și finalizate – printr-un examen – în primăvara anului următor¹¹⁰.

De asemenea, s-a urmărit constant și eliminarea absenteismului sau a abandonului școlar, cauzat, îndeosebi, de situația materială precară a multora dintre elevi. Profesorii Școlii țineau o evidență strictă a frecvenței elevilor, făceau numeroase vizite la domiciliu pentru a-i depista pe cei ce absentau nemotivat de la Școală, căutau să-i lămurească atât pe ei, cât și pe părinții lor de importanța educației, iar altelei ofereau – prin intermediul organelor politice ale vremii - anumite ajutoare (constând în îmbrăcăminte, încălțăminte și rechizite) pentru unii copii săraci. În vederea atingerii aceluiași deziderat, tot la începutul deceniului al V-lea al secolului XX s-a propus – pentru copii de la Mânerău care navetau la Școala din Bocsig - înființarea unui internat, într-una din încăperile libere ale Primăriei, precum și transportul lor cu căruța în comună, această din urmă inițiativă și materializându-se o anumită perioadă de timp¹¹¹.

Cadrele didactice ale Școlii din Bocsig au fost responsabile, totodată, și cu propaganda ideologică a regimului comunist, îndeplinindu-și această sarcină prin ținerea unor conferințe tematice la Căminul cultural, prin organizarea de serbări, prin audiții radio, prin citirea și răspândirea ziarului „Scânteia” și a altor publicații cu aceeași tentă politică, prin popularizarea în rândul localnicilor a bunelor relații de prietenie cu poporul sovietic, prin confecționarea și afișarea de lozinci pe pereții sălilor de clasă ș.a.m.d.¹¹².

În altă ordine de idei, trebuie să amintim faptul că, pentru buna desfășurare a procesului de învățământ, cu sprijinul statului, al Consiliului Popular Bocsig și cu contribuția locuitorilor comunei, s-a edificat un nou local de școală etajat, cu 8 săli de clasă, laborator și cancelarie, în care se fie cuprinși toți elevii ciclului gimnazial. Construcția – denumită „Școala Nouă” – a început în anul 1963 și a fost dată în folosință în 1966, fiind una dintre clădirile reprezentative ale localității.

După construirea „Școlii Noi”, pivnița „Școlii Vechi”, unde funcționase până atunci cel dintâi laborator (de fizică – chimie) din cadrul

¹⁰⁹ Pentru iluminarea sălilor de clasă, pe timpul ținerii cursurilor pentru analfabeți, Școala din Bocsig a cumpărat 12 lămpi și 200 litri petrol, iar pentru cursanți s-a îngrijit de procurarea rechizitelor necesare (abedecdar, creioane, caiete etc). (A.S.B., *Condică de Procese verbale ale Corpului Didactic și al Consiliului Pedagogic (mai 1949 – 26.I.1951)*, Proces verbal nr.26/ 1949, f.32]

¹¹⁰ *Ibidem*

¹¹¹ *Ibidem*, Proces verbal nr, 34/ 1950, f.85

¹¹² *Ibidem*

Școlii din Bocsig, a fost transformată în atelier de tâmplărie (pentru băieți) și de broderie (pentru fete)¹¹³. În acest scop, atelierul de tâmplărie a fost înzestrat cu 7 teighele și cu toate cele necesare prin grija profesorului-director Petru Lăpugean¹¹⁴, iar pentru cercul de broderie au fost achiziționate 2 mașini de cusut „*Ileana*” de către învățătorul Vasile Pop¹¹⁵, elevii participând cu entuziasm la activitățile desfășurate aici, realizând multe lucruri frumoase cu caracter practic și artistic.

În răstimpul celor 50 de ani de dictatură totalitarist-comunistă, la Școala din Bocsig au activat numeroase cadre didactice (titulare sau suplinoare), unele regăsindu-se la aceeași școală și după decembrie 1989. În cele ce urmează, vom aminti aceste didactice¹¹⁶, alegând drept criteriu de enumerare ordinea alfabetică și nu cea cronologică, fără a omite, însă, specializarea lor și perioada de timp în care au predat la școala aflată în atenția noastră¹¹⁷:

a) ***Abrudean (Ciul) Elena*** (educatoare) – (15.06.1964 – 20.09.1966);

Abrudean Elisabeta (educatoare) – (01.11.1948 – 31.08.1953);

Albu Ana (învățătoare) – (12.10.1956 – 30.11.1957);

Almașan Sabin (profesor) – (1949 – 1950);

Ana Viorica (profesor) – (1987 – 1988);

Arapu Petru (profesor) – (1949 – 1950);

Ardelean Florica (educatoare) – (01.09.1954 – 31.07.1955).

b) ***Baul Maria*** (învățătoare) – (16.10.1957 – 23.02.1959);

Baul Paraschiva (învățătoare) – (01.09.1958 – 01.09.1965);

Baurer Bujorica (profesoară) – (01.09.1965 -06.06.1967);

Belean Iosana (educatoare) – (august – septembrie 1979);

¹¹³ Instructori la atelierul de tâmplărie erau *Grațian Faur* și *Dorel Palcu*, iar pentru atelierul de broderie profesoarele *Maria Lăpugean* și *Delia Luca* (Informator: Ioan Cilan).

¹¹⁴ După cum el însuși mărturisea, prof. Petru Lăpugean a avut, astfel, posibilitatea de experimenta, în mod concret, câtă matematică îi este necesară unui om pentru a practica meserii tradiționale, precum: tâmplărie, croitorie ș.a.

¹¹⁵ Informator: Ioan Cilan

¹¹⁶ A.S.B., *Registru de cadre (1953-1972)*, f.1-5; *Cataloage școlare (1953-1989)*; *Registru Cămin sezonier Bocsig. Grupa mijlocie (1959-1960)*; *Registru de planificare și evidență a muncii la Grădinița de copii cu orar redus Bocsig. Grupa mică (1961-1962)*; *Registru de planificare a muncii la Grădinița de copii sâtească-sezonieră Bocsig. Gupa mare (1962-1963)*; dosar nr. 93/1969-1974, *State de salarii, concedii de boală și odihnă, ajutoare de stat pentru copii*; dosar nr. 62/ 1979-1991, *State de retribuție și fișe personale*; dosar nr. 9/1982-1991, *State de funcțiuni. Fișa de încadrare a Școlii din Bocsig.*

¹¹⁷ Pentru cadrele didactice despre care am găsit informații suplimentare, le-am amintit la notele de subsol.

Belean (Balas) Olimpia (învățătoare)¹¹⁸ – (01.10.1949 – 31.08.1957);
Belean Pavel (învățător) – (01.02.1935 – 31.08.1957);
Bene Felicia (învățătoare) – (10.09.1960 – 01.10.1962);
Blăgăilă Gheorghe (profesor) – (13.02.1967 - 01.09.1967);
Bona Ioan (profesor) – (15.09.1968 – 1989)
Bornea Maria (profesoară) – (01.12.1964 – 01.09.1965);
Boșcai (Pătrăuță, Curta) Elena (educatoare) – (1979 – 1981)¹¹⁹;
Breazu Maria (profesoară) – (20.09.1965 – 01.09.1966);
Bulzan Elvira-Florica (învățătoare)¹²⁰ – (1978 – 1979; 1980 – 1989).
Buzatu Adriana (educatoare) – (august – noiembrie 1979).
c) **Calofir Irma** (învățătoare) – (18.02.1963 – 06.09.1964);
Călinescu Ilarie (profesor) – (18.09.1964 – 21.11.1964);
Cev Pavel (profesor) – (04.10.1966 – 01.09.1967);
Chișvasi Silvia (profesoară) – (01.09.1955 – 12.09.1955);
Cilan Elena (educatoare) - (septembrie – noiembrie 1976);
Cilan Iuliana (profesoară) – (01.09.1969 – 31.08.1970);
Cilan Teodor (învățător) – (01.09.1954 – 12.11.1955;
15.09. 1957 – 15.09.1960; 01.10.1968 -31.08.1970);
Cîpu Zoe (profesoară) - (?- 1968 - ?)

¹¹⁸ Originară din localitatea Pecica, județul Arad, s-a născut la 08.11.1927. A absolvit cursurile Școlii Normale de Învățători, începute la Beiuș și finalizate la Oradea în 1949. A funcționat la școlile din Bocsig (1949-1957) și Pecica, obținând toate gradele didactice. [Informator: Olimpia Belean (83 ani, Pecica, județul Arad, învățătoare pensionară)].

¹¹⁹ A văzut lumina zilei la 28.08.1949, în localitatea Bocsig, în familia soților *Nicolae* și *Elisabeta Pătrăuță*. După absolvirea Școlii primare și gimnaziale din localitatea natală, a urmat, între anii 1963-1968, Liceul Pedagogic „Dimitrie Țichindeal” din Arad. A funcționat ca educatoare titulară la Chișlaca (1968-1979; 1981-1989) și Bocsig (1979-1981; 1989-2008). A obținut toate gradele didactice în timpul activității desfășurate (definitivat – 1972, gradul II – 1979, gradul I – 1994), fiind o bună bucată de vreme și directoare a Grădiniței cu Program Normal din Bocsig. Căsătorită, este mama a două fete: *Nicoleta* (domiciliată în Canada) și *Corina* (institutoare și licențiată în Drept). [Informator: Elena Boșcai (61 ani, Bocsig, nr.467, județul Arad, educatoare pensionară)].

¹²⁰ Născută *Guler*, la 19.01.1946, în localitatea Craiva, județul Arad, a absolvit Liceul Pedagogic din Oradea, promoția 1966. A activat la Școala Generală Craiva (1966-1971), la Școala Generală din Mănerău și Bocsig Cartier (1971-1978) și la Școala Generală Bocsig (1978-1979; 1989-2000, când s-a pensionat). Deținătoare a gradului didactic I și a titlului de „învățătoare emerită”. Căsătorită cu *Cornel Bulzan* (de profesie învățător, fost secretar al Primăriei Bocsig, actualmente pensionar), având o fiică – *Monica Otilia*. [Informator: Florica Bulzan (64 ani, Bocsig, nr. 372, județul Arad, învățătoare pensionară)].

Ciupuligă Iuliana (profesoară) – (15.09.1953 – 15.11.1953);
Codău Veronica (profesoară) – (15.09.1961 – 01.09.1961);
Colda Iuliana (învățătoare) – (15.09.1966 – 01.09.1969);
Coloiu Maria (învățătoare / profesoară) – (01.09.1953 – 31.01.1954);
Coloja Maria (educatoare) – (1969 – 1970);
Crăciun Livia (profesoară) – (01.09.1957 – 11.01.1959);
Crâsta Elena (educatoare) – (iunie – octombrie 1977);
Csucer Elisabeta (educatoare) – (01.09.1966 – 01.09.1967).
d) **Delamarian Elena** (educatoare) – (01.10.1949 – 01.03.1953);
Delamarian Nicolae (profesor) – (01.10.1949 – 01.11.1952);
Dinișor Maria (învățătoare) – (01.09.1954 – 31.12.1955);
Dobrescu Gheorghe (învățător / profesor) – (01.10.1938 – 31.08.1953);
Duma Ioachim (învățător) – (15.09.1959 – 31.08.1989).
e) **Enuca Ioan** (învățător) – (12.11.1955 – 15.10.1956).
f) **Furdea Rozalia** (învățătoare / educatoare) – (01.09.1962 – 15.09.1965;
01.11.1968 –
01.09.1970; 1973 - 1989);
Furdea Ștefan (profesor) – (1956 – 1958; 01.09.1962 – 22.04.1964);
Feier (Popa) Elena (profesoară) – (1967 – 1977; 1978 – 1989).
g) **Gabor Ștefan** (învățător) – (01.11.1956 – 1989);
Galea (Bucatoș) Floare – (01.09.1970 – 1989);
Galea Ioan (profesor) – (01.09.1969 – 1989);
Gănescu Mihai (profesor) – (22.10.1964 – 15.09.1967);
Gherghină Fulvia (profesoară) – (1949 – 1954);
Gligor Lucian (învățător) – (1983 – 1984);
Golcea Ion (profesor) – (1949 – 1950);
Groza Ioan (profesor) – (01.09.1964 – 16.01.1967);
Guia Elisabeta (învățătoare) – (12.01.1948 – 31.08.1955);
h) **Hălmăgean Rafila** (educatoare) – (01.09.1982 – 1989);
Hârcăianu Mircea (profesor) – (01.09.1971 – 01.09.1972).
i) **Ilievici Iorgu** (profesor) – (15.09.1961 – 20.01.1964);
Indreica Paulina (educatoare) – (01.09.1954 – 31.06.1956);
Ioja Lucreția (învățătoare) – (01.09.1956 – 06.10.1956);
Ismană Zamfira (profesoară) – (15.09.1968 – 17.09.1968).
j) **Joldea Eva** (învățătoare) – (01.09.1955 – 05.10.1957);
Jurcă Teodor (profesor) – (01.10.1954 – 31.08.1955).
k) **Kolesnicov Alexandru** (învățător / profesor) – (01.09.1950 – 31.08.1955);
Kolesnicov Maria (învățătoare) – (01.09.1950 – 31.08.1955).
l) **Lazea Nicușor** (profesor) – (01.10.1967 – 01.10.1968);

Lăpugean Maria-Iudita-Ileana (profesoară) – (12.09.1961 – 1989);
Lăpugean Marsilia-Simona (martie – aprilie 1983);
Lăpugean Petru (profesor) – (12.09.1961 – 1989);
Lăscuț Elisabeta (educatoare) – (1969 – 1970);
Lăzureanu Ecaterina (educatoare) – (01.10.1961 – 01.03.1966);
Lăzureanu Gheorghe (învățător / profesor) – (01.03.1954 – 15.02.1964);
Lăzureanu Ioan (învățător) – (15.08.1953 – 31.08.1955);
Lăzureanu Natalia (învățătoare) – (01.01.1955 – 31.08.1955);
Lăzureanu Tiberiu (profesor) – (05.09.1954 – 08.10.1954);
Leucuța Persida (învățătoare)¹²¹ – (1949 – 1950; 1957 – 1973);
Luca (Stoicovici) Delia Stela (învățătoare / profesoară) – (01.09.1962 – 1989);
Luca Elena (educatoare) – (01.09. 1973 – 31.12.1979; 01.09.1980 – 31.08.1981);
Luca Pavel Simion Marin (profesor) – (01.11.1962 – 1989);
Lupășteanu Elena (profesoară) – (01.09.1960 – 31.10.1960).
 m) **Malacu Doina-Mariana** (educatoare / profesoară) – (1977 – 1979; ianuarie – iunie 1980; 1984 – 1989);
Mancea Florica (profesoară) – (13.03.1972 – 20.07.1972);
Măruster Ecaterina (învățătoare) – (1949 – 1950);
Miclea Mariana (profesoară) – (24.11.1970 – 01.04.1971);
Miculit Măriuța (educatoare) – (01.09.1966 – 08.06.1967);
Mladin Persida (învățătoare) – (10.09.1957 – 1958);
Moț Pavel (profesor) – (06.04.1967 – 01.09.1967);
Munteanu Cornelia (profesoară)¹²² – (01.09.1965 – 01.11.1971).

¹²¹ Fiica lui *Ioan* și *Parascheva Mladin*, s-a născut în data de 14.08.1916, în localitatea Petroman, județul Timiș. A absolvit Școala Normală de Menaj din Timișoara în anul 1949, lucrând ca învățătoare la următoarele unități de învățământ: Școala primară Giroc (1938-1939), Școala primară Petroman (1939-1940), Școala primară Șiria (1941-1944), Școala de 7 ani Seleuș (1944-1949), Școala de 7 ani Bocsig (1949-1950; 1957-1973), Școala elementară de 4 ani Archiș (1950-1951; 1952-1957), Școala elementară de 4 ani Nermiș (1951-1952). S-a pensionat la 01.09.1973. Căsătorită cu *Aurel Leucuța* în 1964, a dat naștere unui copil – *Doru* (A.S.B., dosar 21, *Fișă de evidență personală Persida Leucuța*).

¹²² S-a născut la 24.12.1941 în localitatea Poșaga de Jos, Raionul Turda, Regiunea Cluj, din părinții *Cornel* și *Victoria Pop*. Absolventă în anul 1963 a Facultății de Filologie, secția Limba și literatura română, din cadrul Institutului Pedagogic de 3 ani din Cluj-Napoca, a activat ca profesoară la școlile din: Badon (județul Sălaj, în perioada 15.09.1963 – 01.09.1964), Aghireș (județul Sălaj, între 01.09.1964 – 01.09.1965), Bocsig (01.09.1965 – 01.11.1971) și Școala Specială ajutoare din Zalău (1971 – pensie). S-a căsătorit la 24.02.1965 cu *Ioan Muntean* (ofițer), având un copil – *Vasile*.

- o) **Oieș Ioan** (învățător / profesor)¹²³ – (01.11.1950 – 31.08.1953; 01.01.1954 – 31.08.1957);
Omilescu Nicolae (profesor) – (10.09.1961 – 13.09.1962).
p) **Palcu Eva** (învățătoare) – (1974 – 1988);
Palcu Gheorghe (învățător) – (01.09.1967 – 31.08.1971);
Palcu Ioan (învățător) – (01.02.1957 – 06.06.1958);
Pantea Florica (educatoare) – (01.09.1955 – 31.08.1959);
Pantea Ioan (învățător) – (01.09.1955 – 31.08.1956);
Paradencu Paul (profesor) – (01.10.1949 – 14.11.1949);
Pătrăuță Emil (profesor) – (21.11.1956 – 31.08.1957);
Pătrăuță Teodor (profesor) – (15.09.1967 – 01.10.1967);
Pogan Maria (profesoară) – (1978 – 1982);
Pogan Nicolae (profesor) – (01.09.1969 – 1989);
Pop Vasile (învățător / profesor) – (01.09.1952 – 01.10.1961; 01.09.1967 – 1971; 1972 – 1973); 1974 – 1981);
Pop Veronica (educatoare / profesoară) – (16.03.1953 – 15.03.1959; 15.09.1961 – 01.09.1962)
Pop Zamfira (educatoare) – (20.09.1966 – 15.09.1969; 01.09.1970 – 31.07.1979);
Popa Elena (învățătoare) – (01.09.1959 – 30.09.1962);
Popa Nicolae (profesor) – (20.09.1970 – 11.03.1971).
r) **Raica Cristian** (învățător) – (1982 – 1983; 1985 – 1986);
Rațiu Elena (educatoare) – (01.09.1981 – 31.08.1983);
Rațiu Florica (învățătoare) – (01.10.1957 – 31.08.1960);
Rădoi Iuliana (învățătoare) – (01.10.1957 – 15.01.1958);
Roman Elena (învățătoare) – (15.09.1959 – 01.09.1962);
Roșca Ioan (învățător / profesor) – (01.09.1955 – 30.09.1961);
Roșca Larisa (învățătoare / profesoară) – (01.09.1955 – 15.09.1961);
Roth Victor (profesor) – (25.01.1963 – 01.09.1964);
Roth Victoria (învățătoare) – (25.01.1963 – 01.09.1966).

A deținut gradul didactic *definitiv* (A.S.B., dosar 21, *Fișă de evidență personală Cornelia Munteanu*).

¹²³ Născut la Răpsig, Raionul Gurahonț, Regiunea Crișana, la 25.03.1926, ca fiul al lui *Pavel* și *Raveca Oieș*, absolvent al Școlii Normale de Învățători din Timișoara (1946), a funcționat la: Școala elementară Sâc (01.10.1946 – 01.10.1948), Școala de 7 ani Bocsig (01.11.1950-31.08.1953; 01.01. 1954-31.08.1957), Școala de 4 ani Răpsig (01.09.1957 – pensionare). A obținut gradul didactic II. S-a căsătorit la 23.02.1954 cu *Lena Ardelean*, având o fiică – *Elena*. (A.S.B., dosar 21, *Fișă de evidență personală Ioan Oieș*).

- s) **Sara Aurelia** (profesoară) – (12.12.1960 – 15.09.1961);
Sandu Aurica (învățătoare) – (01.09.1965 – 01.09.1969);
Sărac Ioan (profesor) – (10.01.1961 – 15.09.1961);
Sebeșan Elena (învățătoare) – (15.09.1955 – 31.08.1956);
Stanc Sofia (profesor) – (18.09.1965 – 01.09.1966);
Stanconi Adriana (educatoare) – (01.09.1958 – 15.02.1960);
Stoj Dimitrie (învățător / profesor) – (01.09.1953 – 31.08.1954).
ș) **Șerendan Olga** (învățătoare) – (20.09.1965 – 19.09.1966);
Șiclovan Cornelia (educatoare) – (01.09.1953 – 08.03.1954);
Șodincă Gheorghe (profesor) – (02.09.1964 – 01.09.1965).
t) **Taşcă Zoe** (profesoară) – (01.09.1964 – 01.09.1969);
Tăbăcaru¹²⁴
Teianu Florica (învățătoare) – (01.09.1949 – 01.09.1953);
Teianu Grigorie-Vasile (învățător / profesor) – (01.10.1949 – 01.09.1953);
Tiba Aurelia (profesoară) – (15.01.1959 – 31.08.1960);
Torsin Ioan (învățător / profesor)¹²⁵ – (05.10.1966 – 1989);
Torsin Rafila (profesoară)¹²⁶ – (15.09.1966 – 1989);
Tulvan Cornelia (profesoară) – (01.09.1967 – 01.09.1970).
v) **Vancu Eugenia** (învățătoare) – (1949 – 1951);
Vodă Ana-Maria (educatoare) – (01.03.1982 – 01.09.1988);
Voina Iuliana (educatoare) – (15.09.1959 – 15.09.1961).
z) **Zgârdău Rodica** (învățătoare) – (14.09.1963 – 31.10.1963).
Tuturor acestora, comunitatea locală din Bocsig le-a fost și le este profund recunoscătoare pentru ostenele depuse pe

¹²⁴ Nu avem nici o altă informație despre acest cadru didactic, fiind doar menționat cu numele ca profesor examinator la clasa a VII-a la disciplinele „*Matematică*” și „*Fizică-Chinie*”, în cadrul examenelor de la sfârșitul anului școlar 1948-1949, programate pentru data de 14-19.06.1949. [A.S.B., *Condică de Procese Verbale*., Proces verbal nr. 5/1949, f. 6 verso].

¹²⁵ S-a născut la Apateu, județul Arad, la 23.10.1938, în familia lui *Ioan-Crăciun* și *Maria Torsin*. Absolvent în anul 1957 al Școlii Normale de Învățători din Timișoara, și-a desfășurat activitatea didactică la școlile generale din: Moroda (1957-1958), Apateu (1958-1966) și Bocsig (1966-1989). A deținut gradul didactic *definitiv* și gradul II. La 08.11.1959 s-a căsătorit cu *Rafila Rob* (profesoară) din Bocsig, având un fiu – *Tiberiu-Dan*. A decedat la data de 29.08.1989, într-un tragic accident rutier (A.S.B., dosar 21, *Fișă de evidență personală Ioan Torsin*)

¹²⁶ Fiică a localității Bocsig, născută la 15.12.1936 din părinții *Teodor* și *Elisabeta Rob*, a activat la Școala Generală Berechiu (15.09.1956 – 01.09.1957), la Școala Generală Apateu (01.09.1957-15.09.1966) și, până la pensionare, la Școala Generală Bocsig (15.09.1966-31.08.1994). (A.S.B., dosar 21, *Fișă de evidență personală Rafila Torsin*).

altarul Școlii din localitate, iar numele lor vor rămâne înscrise în istoria acestei școli pentru totdeauna!

II.6. Școala din Bocsig după 1989 și până în prezent

Scăpat de sub dictatura comunistă – care modifica faptele istorice din manuale pentru a stimula spiritul patriotic și lăuda excesiv Partidul Comunist și pe „*întâiul fiu al țării*”, Nicolae Ceaușescu – învățământul românesc de după Revoluția din decembrie 1989 a trecut, ca și alte domenii, printr-o tranziție tulbură. Indiscutabil, în învățământul românesc au avut loc schimbări importante, sistemul educativ aflându-se într-un continuu proces de reorganizare, care a fost deopotrivă lăudat și criticat. De fapt, noua Reformă a învățământului este în curs de derulare, apele în sistemul educațional nefiind limpezite definitiv nici acum, astfel că, în perioada următoare, este posibil să mai apară unele modificări în ceea ce privește organizarea învățământului românesc.

Dacă societatea comunistă își propunea formarea unei personalități „*multilateral dezvoltate*”, care să reprezinte „*omul nou*” comunist, idealul educațional al școlii românești de după 1989 constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, precum și în formarea unei personalități autonome și creative.

Metodele educative nu s-au schimbat radical, sistemul actual reproducând în foarte mare măsură vechiul sistem în ceea ce privește metodele educative; mulți se folosesc de reproducerea informației în detrimentul analizei și sintezei. După 1989, în școlile din România a dispărut propaganda atee, materialist-științifică, reintroducându-se Religia ca disciplină de studiu și ca mijloc de promovare a unei educații sănătoase a valorilor autentice și perene. Manualele școlare au înregistrat o creștere a calității, fiind scrise de specialiști mai bine pregătiți.

Problema constantă a sistemului public de învățământ postdecembrist a reprezentat – o – și o reprezintă și acum – finanțarea, educația fiind considerată de către guvernanți o „*Cenușăreasă bugetară*”, ca una care a avut parte de cele mai mici bugete, oscilând în jurul valorii de 3 - 5,5 % din Produsul Intern Brut (PIB). Nu au existat – și, din nefericire, nu există nici în prezent – suficienți bani pentru dotări, pentru salariile dascălilor sau pentru reconstrucția școlilor din mediul rural, multe dintre acestea neavând nici în clipa de față grupuri sanitare sau apă curentă. Profesorii au ieșit în stradă în numeroase rânduri, plângându-și soarta mizeră și starea deplorabilă a învățământului, însă guvernanții le-au aruncat doar firimituri bugetare; din

cauza salariilor mici, multe cadre didactice au renunțat la catedră, preferând să ajungă culegători de căpșuni în Spania sau se emigreze spre „*alte zări de soare pline*”.

În altă ordine de idei, în conformitate cu Legea Educației adoptată în anul 1995, sistemul de învățământ românesc este reglementat de către Ministerul Educației, Cercetării și Inovării (MECI)¹²⁷, cuprinzând mai multe nivele:

- învățământ preșcolar;
- învățământ primar;
- învățământ gimnazial;
- învățământ liceal;
- învățământ superior.

a) *Învățământul preșcolar* cuprinde copiii cu vârsta între 3 – 6 ani. Aceștia frecventează grădinița unde activitatea se desfășoară pe grupe de 15 - 20 copii, constituite în funcție de vârstă astfel:

- grupa mică (3 ani)¹²⁸;
- grupa mijlocie (4 ani);
- grupa mare (5 ani);
- grupa pregătitoare (6 ani).

Fiecare grupă se află sub îndrumarea unei educatoare. Programul grădinițelor diferă: sunt grădinițe cu program normal în care copiii vin la ora 8 și pleacă la ora 15, interval de timp în care participă la 3 – 4 activități cu durata cuprinsă între 20 – 40 minute, în funcție de grupa de copii; există și grădinițe cu program prelungit, în care copiii rămân până la ora 16, în aceste unități copiii beneficiind de spațiu pentru odihnă și pentru servirea prânzului.

b) În funcție de opțiunea părinților, în jurul vârstei de 7 ani, copiii sunt înscriși în școli cu clasele I – VIII, în clasa I-a. Părinții au posibilitatea de a alege școala, dar și învățătorul / învățătoarea care va îndruma copiii timp de 4 ani. Această perioadă constituie *ciclul primar de învățământ*.

Clasele cuprind un număr de 20 – 30 de elevi, iar activitatea se desfășoară conform unui orar stabilit la început de an, care prevede 4 ore pe zi. Acești primi 4 ani de învățământ sunt predați de către un singur învățător pentru majoritatea elevilor, alte cadre didactice fiind folosite numai pentru câteva discipline de specialitate (limbi străine, informatică, sport etc).

¹²⁷ Începând cu anul 2010, noua titulatură a acestui minister este *Ministerul Educației, Cercetării și Patrimoniului (MECP)*.

¹²⁸ Ceea ce reprezenta un aspect pozitiv în comunism, dar care s-a pierdut pe drumul democratizării învățământului, este sistemul de creșă, cu ofertă și pentru copilul cu vârsta sub 3 ani.

c) Începând cu vârsta de 11 ani, elevii încep *ciclul gimnazial*, clasele V – VIII. Grupele de elevi stabilite în clasa I-a rămân neschimbate până la sfârșitul clasei a VIII-a. Există unele excepții când, începând cu clasa a V-a, unele licee organizează concurs pentru constituirea unor grupe de elevi cu aptitudini deosebite pentru anumite discipline, ca: informatică, arte plastice, muzică etc.

Începând cu clasa a V-a, elevii au un alt profesor pentru fiecare materie și, în plus, fiecare clasă are un profesor (diriginte) desemnat pentru a fi îndrumătorul respectivei clase.

La sfârșitul clasei a VIII-a, elevii susțin *examenul de capacitate*¹²⁹, care presupune 2 probe scrise la limba și literatura română și matematică.

d) În funcția de media obținută la examenul de capacitate și de mediile anuale din gimnaziu, elevii sunt înscriși în *învățământul liceal*, la alegere, la unul din cele două profile: *real* (cu specializări în matematică – informatică, științe ale naturii etc.) sau *uman* (cu specializările: filologie și științe sociale).

În învățământul liceal există și clase cu profil tehnic, electrotehnic, contabilitate – administrație, textile etc. Absolvenții acestor clase obțin o diplomă ce atestă calificarea în respectivele domenii.

Elevii care, la sfârșitul clasei a VIII-a, nu promovează examenul de capacitate pot opta pentru *școlile profesionale* (cu durata de 3 ani și profile, precum: electrotehnică, mecanică, agricultură, administrați publică etc) sau *școlile de ucenici* (cu durata de 2 ani și specializări în meserii ca: tinichigerie, croitorie etc.).

Studiile liceale sunt de 4 ani: 2 obligatorii (clasele IX - X) și 2 neobligatorii (clasele XI – XII); nu există examene între clasa a X-a și a XI-a, ca înainte de 1989. La terminarea liceului, elevii susțin *examenul de bacalaureat*, care presupune probe orale și scrise la anumite discipline, cum ar fi:

- limba și literatura română (oral și scris);
- limba și literatura modernă (oral);
- proba obligatorie a profilului (scris);
- proba de specialitate la alegere (scris) sau proba practică;
- proba la alegere din alte discipline (scris).

e) Elevii din învățământul liceal, care au trecut examenul de bacalaureat, pot accede în *învățământul superior* de stat sau particular, structurat pe 3 niveluri de studii universitare: de licență, de masterat și de doctorat.

¹²⁹ În ultimii ani, examenul de capacitate a fost înlocuit cu *teste naționale* sau *teze unice*.

În prezent, în România există și instituții de învățământ particulare la toate nivelurile. De la grădiniță și, mai târziu, din ciclul primar se poate opta pentru învățământul alternativ de tip „*Step by step*”, „*Waldorf*”, „*Freinet*” ș.a., care răspunde unei categorii de elevi ce nu se pot adapta structurii învățământului tradițional, ei putând avansa, astfel, în ritm propriu. De asemenea, oferta pentru învățământul particular la nivel superior este foarte bogată și aliniată la spațiul european al învățământului superior¹³⁰.

La începutul anului școlar 2009 - 2010, aproximativ 4,4 milioane din populația țării era înscrisă la școală, având următoarea repartitie numerică și procentuală: 650.000 în grădiniță (3 % din populație), 3,11 milioane (14 % din populație) în învățământul primar și secundar și 650.000 (3 % din populație) la nivel terțiar (universități). În același an, rata de alfabetizare a adulților români era de 97,3 % (a 45 – a la nivel mondial), iar raportul combinat brut de înscriere în sistemul de învățământ primar, secundar și terțiar a fost de 75 % (al 52 – lea din întreaga lume)¹³¹.

În mod firesc, toate cele petrecute în sânul învățământului românesc în anii construcției democratice a țării (1989 - prezent), au fost resimțite în acest interval de timp și în plan local, la nivelul Școlii din Bocsig, influențând constant activitatea didactică și educativă desfășurată aici de următoarele cadre didactice (enumerare tot în ordine alfabetică)¹³²:

a) **Anghel Cosmin** (profesor) – (2006 – 20007);

Ardelean Cristiana-Cornelia (educatoare)¹³³ – (2008 –);

Ardelean Flavius (preot ortodox / profesor) – (2002 – 2007).

b) **Bacoș Florina** (profesoară) – (2005 – 2006);

¹³⁰ [http://www.edu.ro/index.php/articles/c 21 – 23 k](http://www.edu.ro/index.php/articles/c%2021-23k)

¹³¹ [http://www.didactic.ro/stiri – nid_465n](http://www.didactic.ro/stiri-nid_465n)

¹³² A.S.B., dosar nr. 9/1982-1991, *State de funcțiuni. Fișa de încadrare a Școlii din Bocsig; Cataloage școlare (1989-2010)*.

¹³³ S-a născut la 01.03.1979 în orașul Sebiș, județul Arad, din părinții *Gheorghe* (preot ortodox) și *Delia-Brândușa Marcu*. A absolvit clasele I-II la Școala Generală din Buhani (județul Arad), clasele III-IV la Școala Generală din Rusenii-Răzeși (județul Bacău), clasele V-VIII la Liceul de Artă „*George Apostu*” din Bacău (secția *Arteplastice*), Grupul Școlar Industrial din Sebiș (2000), Colegiul Universitar Pedagogic din cadrul Universității de Vest „*Vasile Goldiș*” din Arad (2003), Facultatea de Științe ale Educației și Asistență Socială din cadrul Universității „*Aurel Vlaicu*” din Arad (2008). A activat ca educatoare suplitoare la Grădinița P.N. Ineu (2002-2003), Grădinița P.N. Răpsig (2003-2004), iar educatoare titulară la Grădinițele de copii din Susag (2004-2005), Răpsig (2005-2008) și Bocsig (2008-). Deține gradul definitiv (2005) și gradul didactic II (2009). A publicat lucrarea „*Poezia anotimpurilor*” în grădiniță, precum și o serie de studii și articole în revistele de specialitate. Căsătorită cu *Flavius Ardelean* (preot ortodox), neavând copii.

Baltă Viorica (medic veterinar / profesoară) – (1989 -1990);
Barbu (Sărac) Alina-Roxana (profesoară) – (2004 -);
Bânda Lucia (profesoară) – (2008 -);
Belean (Țucudean) Rodica (învățătoare)¹³⁴ – (2000 -);
Bociort Mirela (profesoară) – (2006 -);
Boita Iosif (preot ortodox / profesor) – (1992 – 1999);
Bologan Monica (profesoară) – (2008 – 2009);
Bona Ioan (profesor) – (1989 – 1995);
Boșcai Elena (educatoare) – (1989 – 2008);
Bulzan Elvira-Florica (învățătoare) – (1989 – 2000);
Burcău Mihai (profesor) – (2002 – 2003).
c) **Calboreanu Corina** (profesor) – (2004 – 2006);
Cilan (Bărbălan) Elena (profesoară) – (1998 – 2006);
Cilan Teodor (învățător) – (1989 – 1991);¹³⁵
Cimbrea Sorin (profesor) – (2001 – 2002);
Cioloa Lazăr (profesor) – (2002 – 2003);
Cociuba Daniel (profesor) – (2008 – 2009);
Colar Mihai (profesor) – (1990 – 1991; 1996 – 1999).
d) **Diaconescu (Pantea) Nicoleta** (profesoară) – (1999 – 2002; 2005 -);
Dragoș Teodor Aurelian (profesor) – (2004 -).
f) **Feier Dacian** (profesor) – (2002 – 2003);
Feier Elena (profesoară) – (1989 – 1990);
Floruț Avram (profesor) – (1998 – 2001).
g) **Gabor Ștefan** (învățător) – (1989 – 1990);
Galea Floare (profesoară) – (1989 – 1999; 2007 – 2008);
Galea Ioan (profesor) – (1989 -);
Găluț Elena (educatoare) – (1996-1997);
Ghiura Cristian-Paul (profesor) – (2005 – 2006);

¹³⁴ A văzut lumina zilei la 05.08.1972, în localitatea Ineu, județul Arad, din părinții *Nicolae și Maria Belean*. Studii absolvite: Liceul Pedagogic „Dimitrie Țichindeal” Arad (promoția 1990), Colegiul Universitar Pedagogic din cadrul Universității de Vest „Vasile Goldiș” Arad (2006), Facultatea de Științe ale Educației și Asistență Socială (2008). A debutat în învățământ ca educatoare la Casa de copii preșcolari din orașul Lipova (1990-1991), iar din 1991 și până în prezent activează ca învățătoare, predând la școlile cu clasele I-IV din Chier (1991-1997), Nadăș (1997-1998), Răpsig (1998-1999), Bocsig Cartier (1999-2000) și Bocsig (2001 -). A obținut toate gradele didactice (definitiv – 1995; gradul II – 1997, gradul I - 2006). Are o fiică – *Simina*. [Informator: Rodica Belean (38 ani, Bocsig, județul Arad, învățătoare la Școala Generală Bocsig)].

¹³⁵

- Grec Iulia** (profesoară) – (2001 – 2002).
 h) **Hanc Lucian** (profesor) – (1999 – 2002);
Hălmăgean Rafila (educatoare) – (1989 – 1996¹³⁶);
Horhat Ana (învățătoare) – (1989 – 1990; 1991 - 1992);
Horhat Teodor (învățător) – (1993 -);
Horhat Sonia (profesoară) – (2009 -);
Horvat Aurel (inginer / profesor) – (1990 – 1991)
 i) **Ion Sorina** (profesoară) – (2001 – 2004);
Iștoc Ana (învățătoare)¹³⁷ – (1996 -2000).
 j) **Jurcă Elena** (educatoare) – (1998-2000);
Jurcă Nicoleta (profesoară) – (1997 – 2003).
 k) **Kakuja Maria** (profesoară) – (2004 – 2005);
Kiss (Rob) Ileana-Irina (profesoară) – (2004 – 2006).
 l) **Lăpugean Maria-Iudîta-Ileana** (profesoară)¹³⁸ – (1989 – 1990);
Lăpugean Petru (profesor) – (1989 – 2003; 2006 – 2007);
Luca Daniela (profesoară) – (1993 – 1994);
Luca Delia-Stela (profesoară) – (1989 – 2001; 2003 – 2005);
Luca Pavel Simion Marin (profesor) – (1989 – 2005);
Lupei Loredana (profesoară) – (2006 – 2008).
 m) **Malacu Doina-Mariana** (profesoară) – (1989 - 1997¹³⁹);
Manole Liana-Ancuța (profesoară) – (2007 -);

¹³⁶ A decedat la data de 09.09.1996, la vârsta de 48 de ani (A.P.O.B., *Registrul matricol al răposaiilor Sf. Biserici cu hramul „Sf. Mare Mucenic Gheorghe” (1981-)*, poziția 14/1996).

¹³⁷ Fiica lui *Ioan* și *Maria Găluți*, s-a născut în 06.02.1948, în comuna Bocsig. Absolventă a Institutului Pedagogic (de 2 ani învățători) din Oradea, promoția 1969. A funcționat, ca învățătoare suplinitoare, la Școala Generală Apateu (1966–1967), iar ca învățătoare titulară la Școala Generală Gurba (01.09.1969–01.09.1996) și la Școala Generală Bocsig (01.09.1996 – 2000, când s-a pensionat la cerere). A obținut toate gradele didactice (definitiv – 1972, gradul II – 1977 și gradul I – 1983). Căsătorită din 1974 cu *Petru Iștoc*, neavând copii. [Informator: Ana Iștoc (62 ani, Bocsig, nr.385, județul Arad, învățătoare pensionară)].

¹³⁸ S-a născut în Arad, la 12.05.1939, ca fiică a *Irinei Ciobănaș*. A absolvit în anul 1960 Institutul Pedagogic de Învățători din Timișoara, iar în 1968 Facultatea de Științe Naturale și Agricole din cadrul Institutului Pedagogic de 3 ani din același oraș. A lucrat ca profesor suplinitor la Școala de 7 ani din Hășmaș (10.10.1957-31.08.1958), ca învățătoare la Școala de 7 ani din Berechiu (01.09.1960- 01.09.1961) și ca profesor titular la Școala din Bocsig (01.09.1961-31.08.1989). A deținut gradul didactic *definitiv*. Căsătorită la 19.07.1960 cu *Petru Lăpugean* (profesor), are o fiică – *Marsilia-Simona* (A.S.B., *Fișă de evidență personală Maria Lăpugean*).

¹³⁹ Decedată la 15.01.1997, ora 21, 30, într-un tragic accident rutier. (Informator: Ioan Cilan).

Matei Ioan-Constantin (profesor) – (2006 – 2007);
Mâneran Mariana Elena (învățătoare)¹⁴⁰ – (2000 -)
Meszaros Alexandra (profesoară) – (2003 – 2005);
Miclea Marius (profesor) – (2004 – 2005);
Moș Nicoleta (profesoară) – (1999 – 2000; 2002 – 2004).
n) **Neamț Ariel** (profesor) – (2007 – 2008);
Nicodin-Igreț Lucia Codruța (educatoare)¹⁴¹ – (2000 -).
p) **Palcu Elena** (educatoare) – (2000-2001).
Palcu Gheorghe (învățător) – (1991 – 1994; 1995 – 1999);
Pătrăuță Monica (învățătoare) – (1999 – 2000);
Pogan Maria (învățătoare) – (1990 – 1991);
Pop Eugen Ștefan Gheorghe (profesor) – (2008 -)
Popșa Gheorghe (preot greco-catolic / profesor) – (1993 – 1995).
r) **Roșu Marieta Mihaela** (profesoară) – (2008 – 2009);
Rus Elisabeta Cristina (profesoară) – (2004 – 2005);
Rus Nicolae (inginer / profesor) – (1990 – 1991),
s) **Serac Iosif** (profesor) – (1992 – 1993);
Stanca Ioana (profesoară) – (2003 – 2004).
ș) **Șandru Claudia** (profesoară) – (2007 -);
Șpan Claudia (profesoară) – (1999 – 2001).
t) **Tamaș Celia** (profesoară) – (1998 – 1999);
Tomoioagă Gheorghe (preot greco-catolic / profesor) – (2006 – 2008);

¹⁴⁰ S-a născut la 13.02.1971, din părinții *Matei și Elena Leițig*. Absolventă a Liceului Pedagogic din Timișoara, promoția 1989. A obținut definitivatul în învățământ în anul 1994, gradul didactic II în 2006, iar în 2010 gradul didactic I. Activează la Bocsig din anul 2000, ca învățătoare titulară. Căsătorită cu *Petru Adrian Mâneran* (polițist), având un copil – *Sergiu Marian*. [Informator: Mariana Mâneran (39 ani, Bocsig, nr.89, județul Arad, învățătoare la Școala Generală Bocsig)].

¹⁴¹ Născută la 21.09.1972, în localitatea Hălmagiu, județul Arad, din părinții *Dumitru și Lucreția Nicodin-Igreț*, a urmat următorul traseu școlar al devenirii profesionale: Școala cu clasele I-IV din Brusturi, Școala cu clasele V-X din Hălmagiu, Liceul Teoretic Beliu (1992-1995, forma de învățământ „searal”), Școala Postliceală de pe lângă Liceul „Dimitrie Țichindeal” din Arad (1997-1999, specializarea „educatoare”), Facultatea de Psihologie-Pedagogie (specialitatea „psihologie”) din cadrul Universității „Spiru Haret” Brașov (filiala Arad, 2007-2010). A funcționat, între 1995-1999, ca educatoare suplinitoare la Școala Specială din Ineu. Din anul 2000 activează ca educatoare titulară la Grădinița cu Program Normal din Bocsig. Deține gradul didactic definitiv (din anul 2003) și gradul al II-lea (din 2007), fiind, în prezent, înscrisă la gradul I (cu finalizare în 2011). Este căsătorită din anul 1991 și are un copil – *Raul* (elev). [Informator: Lucia Nicodin-Igreț, 38 ani, Ineu, județul Arad, educatoare la Grădinița P.N. Bocsig].

Torsin Rafila (profesoară) – (1989 – 1994).
Torz Amalia (educatoare) – (1998-1999);
v) **Vărcuş Valentin** (profesor) – (2003 – 2004; 2005 -);
Verşigan Traian (inginer agronom / profesor) – (1989 – 1990; 1993 – 1996);
Vodă Florie Voichița (educatoare)¹⁴² – (1997 -).
z) **Zgărdău Mihaela** (profesoară) – (1999 – 2000; 2001 – 2004);
Zgărdău Tiberiu (profesor) – (1998 – 1999);
Zopota Ioan (învățător)¹⁴³ – (1990 -)

În altă ordine de idei, în ceea ce privește rememorarea anumitor aspecte/ momente legate de viața Școlii din Bocsig de după 1989, punctate sumar cele mai importante ar putea fi unele ca acestea:

- Înființarea în anul 1989, pentru prima și ultima dată în istoria Școlii, a clasei a IX-a cu profil agro-zootehnic, cu un număr de 22 de elevi¹⁴⁴, la care -

¹⁴² Fiica lui *Nicolae* și *Ana Pop*, a venit pe lume la 18.03.1957, în comuna Bocsig, județul Arad. După ciclul primar și gimnazial în localitatea natală, urmează Liceul Pedagogic „Dimitrie Țichindeal” din Arad, între anii 1972-1977, specializarea „educatoare”. Lucrează, în această calitate, la grădinițele din: Partoș (județul Timiș, prin repartitie, în perioada 1977-1982), Valcani (județul Timiș, detașată 3 luni în urma reducerii de activitate la Partoș), Teremia Mare (județul Timiș, titulară, câteva luni în 1985), Șilindia (județul Arad, detașată, între 1985- jumătatea lui 1986), Răpsig (1986-1987), Beliu (1989-1991), Mănerău (1991-1997) și Bocsig (1997 -). În anul 2001 a obținut gradul didactic I. Căsătorită, are două fete: *Teodora* (licențiată în psihologie) și *Ioana* (studentă în domeniul construcțiilor). [Informator: Voichița Vodă (53 ani, Bocsig, nr.594, jud. Arad, educatoare la Grădinița P.N. Bocsig)].

¹⁴³ S-a născut la 11.02.1950, în localitatea Bocsig, din părinții *Antonie* și *Elena Zopota*, agricultori. Absolvent al Liceului Pedagogic „Dimitrie Țichindeal” din Arad (1965-1970), al Colegiului Universitar Pedagogic din cadrul Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad (2004-2006) și al Facultății de Științe ale Educației și Asistență Socială (2007-2008). A funcționat ca învățător la școlile din Crivobara (județul Timiș, prin repartitie, între 1970-1973), Nadăș (1973-1976), Șicula (1976-1979), Ineu-Traian (1979-1983), Bocsig Cartier (1983-1990). Din anul 1990, se transferă la Școala din Bocsig, împlinindu-și, astfel, marea dorință de a ajunge învățător în satul natal. Căsătorit, are 2 copii: *Călin* (profesor istorie-geografie) și *Ciprian* (profesor română-engleză, apreciat solist de muzică populară). [Informator: Ioan Zopota (60 ani, Bocsig, nr.291, județul Arad, învățător la Școala Generală Bocsig)].

¹⁴⁴ Elevii clasei a IX-a, înființată în anul 1989 în cadrul Școlii din Bocsig, au fost – în ordine alfabetică - următorii: *Abrudean Simona*, *Belean Adrian Teodor*, *Căpițan Călin Virgil*, *Cilan Teodor*, *Corb Cristian David*, *Gașpar Mariana Liliana*, *Găluți Daniela*, *Hornea Monica Florica*, *Horvat Rodica*, *Hugheneață Adriana*, *Ignat Daniel*, *Ignat Felicia Lenuța*, *Irimie Ana Florentina*, *Joldea Ieremia Ioan*, *Marcea Angela Florentina*, *Pantea Ioan Eugen*, *Pătrăuță Sorin*, *Pâncotan Stela*, *Popa Cornel Ilie*,

pe lângă cadrele didactice obișnuite – au predat și specialiști în domeniul agro-zootehniei¹⁴⁵. Profilul a fost desființat în anul școlar 1990-1991, odată cu absolvirea clasei a X-a de către respectivii elevi, care au putut să-și continue studiile la alte forme de învățământ ulterioare;

- Primirea unor ajutoare materiale (calculatoare, cărți, rechizite) din partea localității franceze–înfrățite Wignehies și întreținerea unor relații culturale cu respectiva localitate;

- Scăderea treptată a efectivelor de elevi, ca o consecință a diminuării sporului demografic înregistrat la Bocsig și dezinteresului tot mai crescut față de educația școlară, fapt ce a afectat simțitor menținerea claselor paralele gimnaziale, care au fost reduse și transformate în clase unice;

- Consemnarea, în anul 1996, a unui fapt singular în istoria Școlii din Bocsig, greu de egalat în viitorul apropiat: toate cadrele didactice active la această școală au fost titulare și posesoare a gradului I;

- Acordarea unei atenții deosebite perfecționării continue a educatorilor Școlii din Bocsig prin participarea la diferite cursuri de perfecționare, comisii metodice și cercuri pedagogice, prin manifestări organizate în afara ariei curriculare (serbări, excursii, parteneriate), prin reînvierea specificului tradițiilor locale etc;

- Efectuarea unei vizite în anul 2006 a unor cadre didactice de la Școala din Bocsig la unitățile școlare din localitatea Le Pellerin (situată în sudul Franței, în apropiere de Nantes) – înfrățită cu Bocsigul – cu prilejul unui schimb de experiență realizat între cele două comunități surori.

- Includerea Școlii din Bocsig, în anul 2006-2007, în cadrul unui proiect de relansare a învățământului rural, vizând dezvoltarea profesională a cadrelor didactice din mediul rural pe baza activității proprii desfășurate în școală;

- Primirea în anul 2008 a unor tineri elevi francezi din localitatea Le Loude, veniți într-un schimb de experiență cu colegii lor de la Școala din Bocsig;

- Editarea a două reviste ale Școlii Generale din Bocsig: „*Nota 10*” (2007, aspect grafic alb-negru, din care au apărut doar 2 numere: pe lunile martie și aprilie 2007) și „*Izvorul cunoașterii*” (2010, aspect grafic color, aflată, deocamdată, la primul număr: aprilie-mai 2010), amândouă având un colectiv redacțional alcătuit din elevi și cadre didactice ale Școlii ș.a.

Sârb Mihai Ioan, Suciu Monica Florentina, Țărmure Lenuța. Diriginte: prof. Ioan Bona. (A.S.B., Registrul Matricol nr.116 / 1989-1990)

¹⁴⁵ Este vorba de: ing. Ilie Nicolae Rus, ing. Traian Verșigan, ing. Aurel Horhat, dr. Viorica Baltă (Ibidem).

Actualmente, Școala din Bocsig își derulează activitatea de învățământ în conformitate cu prevederile Curriculum-ului Național în uz, având ca finalități concrete și imediate:

- asigurarea educației elementare pentru toți copiii;
- formarea personalității copilului după nivelul și ritmul său de dezvoltare;
- înzestrarea copilului cu acele cunoștințe, capacități și aptitudini care să-i stimuleze raportarea efectivă și creativă la mediul social și natural în care trăiește și să-i permită continuarea ulterioară a educației¹⁴⁶.

Ținând cont de aceste obiective, găsim la școala la care facem referire un echilibru, atât ca structură organizatorică, cât și ca resurse umane. Conducerea Școlii se ocupă nu doar de calitatea procesului educativ, în scopul creșterii performanțelor școlare ale elevilor, ci și de asigurarea – prin grija Primăriei Bocsig – a unor condiții decente pentru găzduirea în comună (în așa-numitul „*bloc al specialiștilor*”) a acelor cadre didactice care doresc a domicilia în localitate, spre a se evita, astfel, navetismul și a se consolida prezența dascălului în școală, în cadrul activităților curriculare și extracurriculare.

**”Blocul specialiștilor” – spațiul de locuință (și)
pentru cadrele didactice ale Școlii din Bocsig**

¹⁴⁶ *Curriculum Național – Programe școlare pentru învățământul primar și gimnazial*, București, Ministerul Educației Naționale, 1998, p.18

Prin prezența și implicarea responsabilă a cadrelor didactice în viața Școlii din Bocsig, instituția de învățământ din localitate polarizează interesul comunității locale pentru valorificarea potențialului intelectual uman, iar copiii capătă șansa de a depăși condiția socială a părinților, deschizându-și interesul spre noi orizonturi de cunoaștere și simțire, în speranța propășirii materiale și spirituale mult dorite.

II.7. Școala din Bocsig în perspectiva viitorului

Investigațiile sociale realizate în prezent - privind planul de școlarizare din viitor - informează că, cel puțin în următorul deceniu, Școala din Bocsig are viabilitate prin efective de elevi corespunzătoare normativelor în vigoare, ceea ce înseamnă că, din această perspectivă, viitorul se anunță a fi lipsit de temerile unei eventuale desființări a unității de învățământ din localitate.

Pe de altă parte, așa după cum se arăta în subcapitolul anterior, școala românească actuală se află într-un permanent efort de schimbare și adaptare la cerințele societății democratice. Modernizarea și ridicarea calității sale la nivelul standardelor educației europene, mereu înnoite, obligă factorii implicați în viața școlii să canalizeze sistemul de învățământ spre interculturalitate, spre îmbunătățirea calitativă și cantitativă a tehnologiei informaționale și de comunicare, spre asigurarea unui spațiu ambiant pentru confortul celor care sunt chemați la învățătură¹⁴⁷.

Pornind de la aceste premise, Școala din Bocsig își dorește, în perspectivă, să fie deschisă și ea pentru parteneriat și dialog, pentru schimburi de elevi și profesori cu școli similare din țară și din străinătate, pentru facilitarea realizării educației în corelație cu comunitatea locală, pentru atragerea în vederea formării tinerilor a unor organizații, societăți, instituții posesoare de capital intelectual și financiar etc. Ea are datoria să conștientizeze faptul că menirea sa va fi întotdeauna aceea de apostolat, oricât de provocatoare ar fi realitățile istorice ale vremurilor următoare, copilul trebuind să intre prin școală în civilizație și să atingă ținta reușitei în viață.

Numai chivernisindu-și înțelept și responsabil prezentul, va putea să-și proiecteze intențiile pe ecranul viitorului și să onoreze cum se cuvine trecutul!

¹⁴⁷ Delia Micurescu, *Școala din Bata în devenirea timpului. File de istorie*, Arad, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2005, p.254

III. DIRECTORII ȘCOLII DIN BOCSIG (1920-2010)

Cum nu se poate concepe ca o instituție publică să funcționeze fără un organ de conducere care să-i direcționeze și să-i supravegheze activitatea, tot așa și Școala din Bocsig și-a avut conducătorii (directorii) ei, care s-au străduit, după puterile lor, să dea prestigiul cuvenit acestei instituții și să o pună în slujba comunității locale, în vederea propășirii ei materiale și spirituale. Până în prezent, această instituție de învățământ cunoaște un număr de 13 directori.

În cele ce urmează, vom face o trecere în revistă a directorilor Școlii din Bocsig, prezentând, totodată, foarte sumar – acolo unde se cunosc – și câteva date biografice dimpreună cu realizările mai importante din timpul directoratului lor.

III.1. Teodor Hălmăgean (1920-1925; 1929-1930) a fost primul director al școlii din Bocsig după transformarea școlilor confesionale în școli de stat și după constituirea României Mari. O inspecție efectuată pe data de 15 decembrie 1925, de către revizorul școlar **Lazăr Igrășan**, a aflat direcțiunea Școlii din Bocsig „*în regulă îndeplinită*”¹.

¹ A.S.A., *Registrul Matricol nr.1/1925*, f.125

III.2. Romul Furdui (1925–1929; 1930-1934; 1936-1938; 1945-1948)

Născut la 1 august 1903 în comuna Valea-Brad, județul Hunedoara, din părinți țărani, a absolvit 4 clase la Gimnaziul din Brad și cursurile Școlii Normale din Deva.

Vine la Bocsig în anul 1923, după încheierea studiilor, ca învățător de stat, fiind unul dintre cei mai buni învățători pe care i-a avut școala din această localitate, sub îndrumarea lui mulți absolvenți ai Școlii din Bocsig urmând diverse cicluri de învățământ superior.

Din 1925 va ocupa, în mai multe rânduri, și funcția de director școlar, la început în detrimentul lui Aurel Pavel, privat de această funcție întrucât a avut o altercație fizică în fața copiilor cu învățătorul Teodor Hălmăgean. A fost o perioadă de timp și subrevizor școlar, calitate în care a făcut mai multe inspecții la unitățile școlare aflate în raza sa de activitate.

În anul 1926 s-a căsătorit cu *Elena Burigan* (alintată „*Lița*”), de profesie învățătoare-educatoare, foarte apropiată de copii, care o socoteau ca o adevărată mamă (se zice că purta totdeauna în buzunar două batiste: una pentru ea, alta pentru copii). Manifestând un devotament extraordinar, Doamna Furdui a pus mult suflet în procesul de formare și bună creștere a copiilor ce i-au fost încredințați spre educație. Pe lângă ajutorul ce-l dădea la pregătirea meselor ce se serveau copiilor la cantina școlii, dânsa contribuia

lunar și cu o însemnată sumă de bani pentru sporirea fondului de întreținere a acestei cantine². A avut doi copii: un băiat – *Horia* (inginer petrolist) și *Fulvia* (profesoară de matematică).

La fel ca soția sa, Romul Furdui a fost și el deosebit de atașat de locuitorii satului, ajutându-i pe mulți. A fost un bun pedagog, administrator și dirijor de cor. Cânta cu copiii la Biserica Ortodoxă, atât la Vecernie, cât și la Liturghie (într-o strană erau fetele cu Doamna Furdui, într-alta băieții cu Domnul Furdui). A instruit și dirijat un cor bărbătesc, care a cântat la sfințirea Bisericii Ortodoxe din localitate, săvârșită la 30 octombrie 1932 de către episcopul Grigore Comșa al Aradului.

În anul 1926 întreprinde diligențele necesare pentru donarea de către Școala din Bocsig a terenului pe care avea să se edifice prezenta Biserică Ortodoxă cu hramul „*Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*”.

Ca director, construiește cu sprijinul Guvernului liberal, în cel de al doilea mandat, corpul de clădiri anexe de la „*Școala Veche*” (actualul sediu al Grădiniței P.N. Bocsig).³

În al III-lea mandat al directoratului său, în fața „*Școlii Vechi*”, s-a ridicat - în cinstea Eroilor Neamului – un superb monument, dezvelit oficial și sfințit, într-un cadru festiv impresionant, în ziua de 20 noiembrie 1938⁴. Monumentul respectiv era, de fapt, o foarte frumoasă troiță din lemn de stejar, realizată de către învățătorul Constantin Căruntu din Arăneag⁵, distrusă, din păcate, de către comuniști și înlocuită cu un obelisc, peste care s-a atașat, ulterior, o cruce din fier.

Participă la cel de al II-lea război mondial în calitate de ofițer, întorcându-se de pe front rănit, iar, după încheierea războiului, își va continua activitatea didactică la Școala din Bocsig, bucurându-se de o deosebită considerație din partea tuturor celor ce l-au cunoscut.

S-a pensionat, se pare, la sfârșitul anului școlar 1949-1950, pentru că, la începutul anului școlar următor, numele său nu mai apare în documentele Școlii din Bocsig.

Ultimii ani ai vieții i-a petrecut, alături de soția sa, în localitatea Ciuruleasa-Abrud, județul Alba.

² A.S.B., *Registru de Procese Verbale.*, f.21

³ Informatori: prof. Petru Lăpugean (70 ani, Bocsig, nr.314, județul Arad), Ioan Cilan.

⁴ A.S.B., *Registru procese verbale 20.XI – 29.VII.1959*, f.1

⁵ *Ibidem*, f.2

III.3. Nicolae Dedulea (1935-1936; 1938-1939)

Bine pregătit din punct de vedere profesional, așa după cum reiese dintr-o inspecție efectuată la 17 ianuarie 1939 de către subvizorul școlar Romul Furdul, care-l apreciază pe învățătorul / director Nicolae Dedulea ca fiind „*un element destoinic al școlii., comandant străjer al Subcentrului P.P. Mânerău, calitate în care își îndeplinește cu conștiinciozitate îndatoririle.*”⁶. Din cele constatate pe marginea respectivei inspecții, mai aflăm despre acest cadru didactic că „*a depus multă întru realizarea fondului necesar pentru ridicarea Troței-Monument dinaintea școlii întru amintirea Eroilor Neamului*”, precum și faptul că lucra la „*întocmirea unei programe analitice pentru cursul țărănesc ce urmează a-l deschide în comună pe data de I.II.c.*”⁷

Amintim și că a legat o strânsă prietenie cu preotul ortodox Alexandru Mâneran. A fost căsătorit și a avut copii⁸.

⁶ A.S.B., *Registru de Procese Verbale.*, Proces verbal nr. 3/1939, f.4 verso.

⁷ *Ibidem.*

⁸ Informator: Teodor Cilan-„*Biceaga*” (85 ani, Bocsig, nr. 308, județul Arad, pensionar).

III.4. Ștefan I. A. Stoienescu (1940-1941)

A fost transferat la Școala din Bocsig la 1 septembrie 1940, ca învățător definitiv, repartizându-i-se pe lângă direcțiune și clasa a IV-a mixtă, care – din cauza concentrărilor învățătorilor Școlii – fusese pregătită în anul școlar precedent de către o „maestră” (=educatoare) suplitoare, rămânând vizibil în urmă cu materia ce trebuia însușită. Inspecția făcută la respectiva clasă în data de 12 noiembrie 1940 de către subinspectorul P. Roșu constată această deficiență. S-a exprimat, totuși, speranța redresării situației până la finea celui an școlar, printr-o muncă sporită. Învățătorul Stoienescu a fost socotit capabil de o astfel de performanță, metoda sa didactică folosită la clasă fiind apreciată cu calificativul „foarte bine”⁹.

Nu știm dacă noul învățător a reușit sau nu îmbogățirea cunoștințelor elevilor săi, timpul foarte scurt petrecut la Școala din Bocsig – doar un an de zile - făcând să nu ni se păstreze și alte informații despre el, în afara celor deja amintite.

III.5. Gheorghe Dobrescu (1941-1942)

A avut dublă calificare, funcționând atât ca învățător, cât și ca profesor de matematică.

O inspecție școlară făcută la 13 martie 1942 de către subvizorul Romul Furdul, la clasele V-VII din cadrul Școlii primare din Bocsig, instruite de învățătorul definitiv Gheorghe Dobrescu – directorul Școlii, caracterizează în felul următor prestația dascălului / director inspectat:

„D-l Învățător se prezintă la clasă foarte bine pregătit, absolut stăpân pe materia de predat. Stăpânește clasa prin autoritate puțin ostășească, dar totuși plăcută și blândă. Activează și la P.P. (= Pregătire Premilitară, n.n.), în calitate de comandant al Subcentrului P.P. și extrașcolar din Bocsig. De asemenea contribuie cu multă pricepere la conducerea administrativă a școlii, unde ține toate la curent în ordine desăvârșită. Are calități de bun gospodar și conducător. D-sa a activat cu frumoase rezultate și în cadrul operei de asistență socială, adunând alimente și bani pentru cantina școlii în valoare de 6.000 lei. În ansamblu, activitatea desfășurată de D-l Învățător Dobrescu Gheorghe se apreciază cu nota: <<Foarte bine>>”¹⁰.

A participat pe front în timpul celui de al II-lea război mondial, împreună cu colegul său – învățătorul Pavel Belean. După război, între anii 1949-1951 a

⁹ A.S.B., *Registru de Procese Verbale.*, Proces verbal nr. 6/ 1940, f. 18

¹⁰ *Ibidem*, Proces verbal nr. 17/1942, f. 27

deținut și funcția de director al Căminului Cultural „*Nicolae Bălcescu*” din Bocsig.

A avut un fiu – *Puiu* – dintr-o primă căsătorie (cu *Aurora*, dirigintă de poștă) și două fiice dintr-un alt mariaj (cu *Ioli*, învățătoare).

A decedat la Beliu, fiind înhumat în cimitirul din localitate¹¹.

III.6. *Grațian Ghețe (1942-1945)*

Dascăl de vocație, devotat misiunii sale, a știut să stabilească – prin prestanța și ținuta sa – acea comuniune sufletească ce se cuvine să existe între un bun educator și discipolii săi, dovedind osârdie și seriozitate în întreaga activitate didactică și nedidactică pe care a desfășurat-o.

S-a ocupat și de perpetuarea tradițiilor locale legate de Sărbătorile de Iarnă, organizând serbări ale Pomului de Crăciun sau încurajând obiceiul colindatului prin comună, a mergerii cu „*Vicleimul*” și cu „*Steaua*” pe la casele binecredincioșilor creștini. Totodată, a condus și biblioteca școlară, contribuind la cultivarea gustului elevilor spre lectură și spre orizontul culturii binefăcătoare¹². Credincios greco-catolic, a domiciliat în timpul șederii la Bocsig în locuința învățătorului din incinta fostei Școli Confesionale Greco-Catolice. A fost căsătorit, soția sa – *Georgeta* - fiind educatoare tot în Bocsig. În timpul celui de al II-lea război mondial este mobilizat ca rezervist, cu gradul de sublocotenent, în cadrul *Plutonului fix* de la Ineu, care avea misiunea de a asigura spatele trupelor române angajate în luptele duse în zona Defileului Crișului Alb. A activat la Școala din Bocsig și după încheierea războiului¹³.

III.7. *Pavel Belean (1934-1935; 1939-1940; 1949-1952)*

A fost fiu al satului. După o primă căsătorie eșuată (cu *Filareta*, cu care a avut și un copil, decedat), se căsătorește cu *Olimpia* (originară din Pecica)¹⁴, având o fiică – *Oana* (farmacistă).

¹¹ Informator: Olimpia Belean

¹² A.S.B., *Registru de Procese Verbale.*, Proces verbal nr. 7 / 1941, f. 19-20

¹³ Informator: Teodor Cilan

¹⁴ Învățătoarea **Olimpia Belean** prezidează 2 ședințe săptămânale ale Corpului Didactic al Școlii Elementare din Bocsig, ținute în zilele de 13 și 20 octombrie 1950, semnând procesele verbale încheiate cu acele prilejuri cu titlatura de „*suplinitoare directoare*”, în locul soțului ei – Pavel Belean, directorul Școlii, absent din motive necunoscute

Deși de profesie era învățător calificat, predă – în lipsa unui cadru specializat – și științele naturale. A dirijat, totodată, corul Școlii și al Căminului Cultural din Bocsig, manifestând și alte inițiative privind culturalizarea maselor locale.

A iubit și a ajutat foarte mult copiii.

Despre competența profesională a dascălului Pavel Belean și devotamentul său față de Școala și comunitatea din Bocsig dau mărturie evidentă concluziile unui inspecții efectuate în anul 1939 de către subrezvizorul Romul Furdul, pe care le reproducem – spre edificare – în cele ce urmează:

„Azi, 11 februarie 1939, am inspectat clasele III și ½ V de la școala primară de stat din comuna Bocsig,, jud. Arad, conduse de Înv. tit. prov. Pavel Belean. Dintre cei 32 b. Și 29 f. înscriși în aceste clase, am aflat prezenți 32b. și 29 f., deci 100%, semn că învățătorul și-a făcut datoria față de obligativitatea școlară. Sala de clasă, cu o suprafață de 20 metri pătrați, corespunde numărului de elevi. Foarte bine luminată, bine aierisită și bine încălzită, precum și cu mult gust decorată cu Colțul Familiei Regale și Colțul străjerului, această școală este atrăgătoare și corespunde întru totul scopului. Elevii sunt curați la corp. De asemenea și îmbrăcămintea lor este curată și ordonată. Farmacia clasei, destul de bogat dotată cu medicamente, formează un frumos și util post de prim ajutor. Am aflat la aceste clase și un început de bibliotecă, ce numără 25 de volume, cari sunt distribuite la elevi pentru cetit. Această bibliotecă este condusă de elevi, pe cuiburi străjerești, așa că, până la finea anului, toți copiii se vor putea iniția în conducerea ei. Fiind oră de Gramatică, învățătorul a lucrat astfel: cu elevii clasei a III-a a scos verbele nepredicative din bucata <<Omul și calul său>>, iar cu elevii clasei a V-a a făcut analiza sintactică a următorului text: <<În drumul vieții, omul trece prin multe greutăți și multe necasuri. Pentru aceasta trebuie să aibă curaj, să le întâmpine. În fața unui pericol adevărat sau închipuit, omul se simte sguduit parcă de ceva>>. Ambele clase au lucrat cu multă ușurință, dovedind că sunt pe deplin stăpâni pe lecțiile avute, că și-au însușit cât se poate mai bine cunoștințele gramaticale predate și că munca de zi cu zi a învățătorului a dat roadele dorite. Învățătorul activează cu mult succes în cadrele străjeriei, fiind comandant străjer seria 32. Astfel a contribuit prin munca sa la ridicarea în comună a pavilionului și a unei troițe-monument pentru Eroii Neamului, apoi a adunat din pădure cca 100 tei pentru a-i

nouă. [A.S.B., *Condică de Procese Verbale.*, Proces verbal nr. 40; 41/ 1950, f. 82 verso; 83 verso].

planta cu elevii în jurul instituțiilor publice și a curățat pomii de uscături și omizi.

Urmând a se prezenta la examenul de definitivat seria 1939, am cercetat dacă întrunește condițiile art.118 din legea înv. Primar, cari îl îndreptățesc a se prezenta la acest examen și am constatat următoarele:

1) A predat și predă la școală complectă cu 7 clase, având sub conducerea sa în mai multe rânduri clase din cursul superior primar, ba în anul școlar 1937/38 funcționând în comuna Hodiș, a condus singur toate 7 clasele;

2) A avut o frecvență regulată de elevi, între 80-100%, după cum reiese din copiile proceselor verbale ce ne-a prezentat după inspecțiile avute;

3) A ținut în ordine carnetele individuale ale elevilor și a ținut și ține la zi textile de pregătire a lecțiilor, fiind vizate de subvizorul de control la 27 Nov. 1927, la 4 Nov. 1928 și azi, 11 Febr. 1939;

4) A luat parte și a organizat mai mult de 15 șezători și a ținut peste 10 conferințe cu caracter local, atât în com. Bocsig, cât și în com. Hodiș;

5) În present predă la cursul țărănesc de la această școală, curs ce ține loc cursului de adulți;

6) Fiind un bun muzicant, cunoscând bine violina, a făcut coruri cu elevii pe 2-3 voci, cântând cu acest cor la Biserica răspunsurile liturgice, precum și la sărbători naționale și la șezători diferite cântece naționale;

7) A predat cu frumoase și practice rezultate lucru manual și practica agricolă la băieții claselor V-VII, în special altoirea pomilor și a trandafirilor, precum și aranjarea grădinilor de flori din jurul și curtea școlii.

Aceasta fiindu-i activitatea școlară și extrașcolară, învățătorul P. Belean este îndreptățit și merită admis la examenul de definitivat din acest an”¹⁵.

Pe lângă obligațiile școlare și extrașcolare, se achită și îndatoririle patriotice ce i-au revenit, participând și pe font, în calitate de locotenent, în timpul celei de a II-a conflagrații mondiale, de unde se întoarce rănit.

Dând curs dorinței soției sale Olimpia de a reveni în localitatea natală, unde avea o casă – proprietate personală, în anul 1957 se transferă la Pecica. Face, mai întâi, școală la sălașele situate la aproximativ 2 km de Pecica, cu copiii agricultorilor de acolo, apoi în 1961 vine ca învățător în localitate, unde

¹⁵ A.S.B., *Registru de Procese Verbale.*, f. 4-6

va rămâne până la sfârșitul vieții. S-a stins din viață la 29.10.2000, fiind înmormântat la Pecica.¹⁶

III.8. Vasile Pop (1952-1961; 1967-1973)

S-a născut la data de 19 octombrie 1919, în localitatea Sâmniciăuș, județul Satu Mare, Regiunea Baia Mare, ca fiu al lui *Grigore și Maria Pop*.

Este absolvent al Școlii Normale din Timișoara. Obține diploma de învățător la 20 septembrie 1942. Se căsătorește în anul 1945 cu *Veronica Moise* (originară din localitatea Ghirolt)¹⁷, cu care are doi copii: *Marius Vasile* (născut la 5 februarie 1948) și *Zamfira Alexandrina* (născută la 9 iunie 1949).

După întoarcerea de pe front cu gradul de plutonier major, își începe activitatea școlară, ca învățător, mai întâi la Răpsig (între 1 octombrie 1944 -1 septembrie 1945), apoi la Mânerău (1 septembrie 1945 -1 septembrie 1947), Răpsig (1 septembrie 1947 – 1 septembrie 1948), Mânerău (1 septembrie

¹⁶ Informatori: Olimpia Belean, Teodor Cilan, prof. Petru Lăpugean, Ioan Cilan

¹⁷ Cununia religioasă a avut loc la 11.11.1945, în Biserica Greco-Catolică din Bocsig, fiind oficiată de preotul Petru Vancu (Arhiva Parohiei Greco-Catolice Bocsig, *Matricola cununaților (1900 -1948)*, poziția 12 /1945)

1948 – 1 septembrie 1952) și Bocsig (din 1 septembrie 1952 până la pensionare).

În timpul primului mandat de director, a îndeplinit o perioadă și funcția de inspector școlar la Raionul Ineu, îngrijându-se, în această calitate, de înzestrarea Școlii din Bocsig cu materialul didactic necesar unei bune desfășurări a procesului de învățământ.

Al doilea mandat al directoratului său este caracterizat, în special, de construirea localului „Școlii Noi”¹⁸.

A fost, totodată, și un bun muzician, cântând la piston și vioară, precum și un iscusit dirijor de cor, dirijând corul de copii al școlii și corul Căminului Cultural din Bocsig.

De asemenea, i-a plăcut să cânte și la strună (mai ales „Heruvicul”, pe care-l cânta pe un ton militaros)¹⁹.

După pensionare, se retrage împreună cu soția în localitatea Buchin (județul Caraș-Severin), la fiica Zamfira, rămânând aici până la decesul său, survenit în anul 2007.

III.9. Petru Lăpugean (1961-1964; 1990-2003)

A fost cel mai longeviv director al Școlii din Bocsig.

Născut la data de 3 februarie 1940, în localitatea Breazova (județul Timiș), din părinții *Samson* și *Marsilia* (decedată foarte tânără), urmează studiile primare la Breazova, gimnaziale la Marginea, cele liceale la Făget (face parte din prima promoție a liceului), după care absolvă Institutul Pedagogic de 2 ani din Timișoara, iar ulterior, la fără frecvență, Institutul

Pedagogic de 3 ani din Timișoara (Facultatea de Matematică).

A debutat în învățământ ca învățător în anul 1957, deservind școala din localitatea Bulza, comuna Coșteiu de Sus, județul Timiș.

Se căsătorește în 1960 cu *Maria-Iudita-Ileana Ciobănaș* (absolventă de biologie), împreună cu care – în același an - vine în localitatea Berechiu din

¹⁸ Arhiva Școlii Bocsig, *Fișă de evidență personală Pop Vasile*, dosar nr.21, f. 13.

¹⁹ Informator: Ioan Cilan

județul Arad: d-l ca profesor de matematică, d-na ca învățătoare. Nu vor rămâne aici decât un an școlar, din anul 1961 familia Lăpugean stabilindu-se la Bocsig, unde domiciliază și în prezent.

La Școala din Bocsig, titular fiind și urmând la catedră pe profesorul Ioan Roșca (retras din activitate pe motiv de boală), Petru Lăpugean funcționează tot ca profesor de matematică din 1961 până în 1974 și din 1984 până la pensionare (și chiar și după aceea, o scurtă perioadă, ca profesor suplinitor calificat).

Între anii 1974-1984²⁰ a deținut funcția de director al Căminului Cultural din Bocsig, perioadă când, între altele, prin directa sa implicare, s-a perpetuat obiceiul local al „Cătănașilor”, s-au pus bazele formației de dansuri „Ardeleana”²¹, a formației de călușari²², a coralei bărbătești „Ion Vidu” (1979)²³, a formației de muzică ușoară „Antares” etc, tot acum construindu-se și Căminul Cultural din Mănerău, aflat, de asemenea, sub conducerea sa.

A fost, cu certitudine, printre cei mai reputeți profesori de matematică pe care i-a avut de-a lungul timpului Școala din Bocsig, iar dovada cea mai elocventă a competenței sale didactice o constituie faptul că unii dintre elevii săi au devenit, la rândul-le, respectați profesori de matematică (*Marius Pop* – profesor de analiză matematică la Universitatea din București, *Nicolae Robu* – profesor de matematică, rector al Universității Politehnice din Timișoara și senator în Parlamentul României, *Teodor Pătrăuță* – profesor de matematică la Universitatea „Vasile Goldiș” din Arad, *Teodor Crișan* – profesor de matematică și director la Liceul „Mihai Viteazul” din Ineu, ș.a.).

Funcția de director al școlii o deține în două rânduri: între anii 1961-1964 (când a demisionat) și între anii 1990-2003 (când s-a pensionat), fiind un bun gospodar și manager, cu multiple realizări.

²⁰ În această perioadă, Căminul Cultural din Bocsig a desfășurat cea mai bogată activitate artistică din întreaga sa existență (Informator: prof. Petru Lăpugean)

²¹ Formația a participat, alături de soliști vocali și instrumentiști locali, la numeroase concursuri / festivaluri ținute la Bocsig, Bârsa, Beliu, Buteni, Șicula, Ineu, Arad, Timișoara, Oradea, Deva, Cluj-Napoca ș.a., dar și peste hotare în Ungaria, Iugoslavia și Franța. A câștigat un număr de două premii II la faza națională, prezentând dansuri tematice, cu specific tradițional local, o contribuție deosebită la succesele repute având, ca instructor, și prof. *Maria Lăpugean (Ibidem)*.

²² În anul 1979, din inițiativa prof. Petru Lăpugean s-a organizat la Bocsig prima ediție a unui concurs (festival) de călușari, care a devenit, ulterior, unul de tradiție (*Ibidem*).

²³ La început, a numărat 108 coriști din Bocsig (58), Mănerău (23), Răpsig (27), avându-i ca dirijori pe *Teodor Robu, Ioan Oieș și Vasile Pop (Ibidem)*.

a) În primul său mandat de director, s-a îngrijit de amenajarea unui parc în fața „Școlii Vechi” și a unui gard împrejmuit al curții acesteia (1961), de procurarea materialelor necesare construirii unui nou local de școală (1962-1963), dar și de rezolvarea diverselor probleme de natură administrativă și școlară. Din motive de ordin personal, își dă demisia de la conducerea școlii, după doar 3 ani de directorat.

b) Al doilea mandat a fost, însă, unul foarte lung, el întinzându-se pe durata a 13 ani. Dintre realizările notabile înregistrate în acest răstimp, amintim:

- refacerea din panouri de beton a gardului de la „Școala Veche” (1990);

- construirea unei toalete decente la „Școala Veche” (1995) și a uneia foarte moderne la „Școala Nouă” (1999-2000, sponsorizată de francezii din Wignehies – localitate înfrățită cu Bocsigul);

- introducerea apei potabile la ambele școli (1993);

- acoperirea sălii de sport (1998);

- dotarea ambelor școli cu jgheaburi noi;

- amenajarea unui „*parc de matematică*” (distrus, din păcate, în primii ani după 1990) și a celui dintâi cabinet de informatică al școlii, înzestrat cu 5 calculatoare primite din Franța (1997);

- subzidirea școlilor din Răpsig și Mânerău (1991);

- recuperarea, pe cale juridică, a localului școlii din Bocsig Cartier de la fosta fabrică de cherestea de acolo;

- construirea unui gard separator între terenul de sport și curtea „Școlii Noi” (2001);

- rezolvarea problemei canalizării pentru amândouă școlile din Bocsig (2002) etc.

După o prodigioasă activitate de dascăl și director, se pensionează la data de 31 august 2003. N-a întrerupt însă legătura cu școala, astfel că, după pensionare, a mai funcționat ca profesor suplinitor de matematică la Școlile Generale din Tauț (2004-2005), Gurba (2005-2006), Bocsig (2006-2008) și Nadăș (2008-2009)²⁴.

Nu putem să nu amintim, în încheiere, și faptul că profesorul Petru Lăpugean a fost și un bun condeier, precum și un excelent orator, cu o dicție impecabilă și o voce baritonală care te cucerea, memorabile fiind pentru auditoriu cuvântările ținute cu ocazia festivităților de deschidere ai anilor școlari în care a fost director sau cu prilejul funeraliilor unor cadre didactice

²⁴ *Ibidem*

ale Școlii din Bocsig (Ioachim Duma, Ioan Torsin, Ștefan Gabor, Doina Malacu, Rafila Hălmăgean, Pavel Belean, Ioan Oieș)²⁵.

²⁵ Spre exemplificare, reproducem, în cele ce urmează, cuvântarea rostită la Pecica, la data de 1 noiembrie 2000, cu prilejul înmormântării învățătorului Pavel Belean:

„1. **Cel care** a fost dascălul dascălilor din Bocsig, înaintemergătorul formatorilor intelectuali și spirituali ai satului, primul nume pe tabla orizontului de mărime stelară – **învățătorul Pavel Belean** – a primit din partea toamnei bilete de călătorie spre alte meleaguri.

2. **Cel care** s-a născut în Bocsig, localitate urmașă demnă a vechilor <<dave>>, care se află pe <<drumul aurului>> de la Arad la Brad, la kilometrul 60, din oameni harnici și verticali care au dus diminețile în gene, amiezile în palme și serile pe umeri – a plecat.

3. **Cel care** a iubit copiii, a iubit bocsiganii așa cum sunt ei: fie buni, fie răi, fie cinstiți, fie altfel și a apreciat că țărani cu palme bătătorite și noduroase sunt capabili de a face, prin trudă, lucruri utile și durabile și frumoase – ne-a părăsit.

Copiii bocsiganilor au supt apa Crișului din gurguiul <<Valul lui Traian>> și au aruncat din arcul de carpen al pădurii Cioroiaia cea dintâi săgeată a nădejzii către țaria albastră. Acești copii au trecut prin mâinile și suflul de părinte al învățătorului Belean și **au ajuns oameni**, croindu-și viitorul după măsura posibilităților, dar la temelie având munca învățătorului lor.

Învățătorul Belean a fost un om al școlii pe care a servit-o timp de 43 de ani, din care 20 de ani (între 1933-1957) a funcționat la Bocsig, și prin școală a shujit localitatea, învățând copiii să scrie, să socotească, să-și respecte părinții și pe oamenii din jur, într-un cuvânt i-a învățat << să devină oameni>>. Și aceasta se poate vedea, căci singura rugă primită de Dumnezeu este **munca și fapta bună**.

Primele generații pe care le-a învățat Pavel Belean sunt pensionari – unii dintre ei sunt chiar aici, de față – care au familii, copii și nepoți. Și sunt sute de oameni în 20 de generații care au trecut prin mâna învățătorului și la a căror personalitate a contribuit cu propria personalitate.

În munca sa a dat dovadă de profesionalism și perseverență și, fiind bun dascăl, a funcționat o perioadă îndelungată ca profesor de științele naturii și agricole și geografie, iar 5 ani a fost și director al școlii din Bocsig.

Munca sa **nu o vor șterge veacurile**, căci rămas-a în arhiva și în înscrisurile făcute de directorul Belean.

El a luptat pentru competență, conștiinciozitate și caracter și a căutat să insufle aceasta și elevilor lui.

De aceea, vom așeza în **sipetul timpului** faptele lui de luptător care a stat în bătaia vânturilor istoriei (între 1933-1957) și a ținut mereu vie flacăra școlii.

4. **Cel care** a făcut războiul timp de 4 ani, simțind chinurile frontului pe propriul trup – fiind rănit -, și care, la întoarcere, a ridicat un monument în fața școlii din Bocsig pentru toți care au căzut eroic departe de satul natal, neavând la căpătâi o cruce – pe cheltuială proprie – punând inimă în piatră care să povestească în cântec de tunic și scrâșnet de roți faptele bocsiganilor – a plecat.

5. **Cel care** știa din război că <<adevărata filosofie este gândirea la moarte>> – cum spune Sfântul Vasile cel Mare – și că nimic nu se naște ca să nu și moară, **nu știa**, nu putea să știe că nici el nu se va întoarce în **lutul natal, ci se va odihni la 100 kilometri depărtare de Bocsig – la Pecica, unde a locuit 44 de ani din cei 86 câți a trăit**.

6 **Cel care** a plecat din viață, în viața de dincolo de viață, și nu a pierdut nădejdea, cum spune o priceasnă – a așteptat să-i vină ceasul. Și, întrebând **așteptarea**, vom vedea că, pe lângă pregătirile personale, și-a pregătit și familia (soția și copiii), atât din punct de vedere material, cât și spiritual, pentru a fi feriți de ispitele lumii și pentru a fi capabili să discearnă binele de rău.

Ca o apreciere și recunoaștere a activității manageriale desfășurate la nivelul directoratului Școlii din Bocsig, a obținut în anul 2001 „*Diploma de Manager*” (între printre primii 25 de directori școlari din județul Arad), iar în 2003 a fost distins cu „*Diploma de excelență*”.

III.10. Ștefan Gabor (1964-1967)

Era originar din Archiș (județul Arad), fiind născut la data de 24 aprilie 1930, din părinții *Gheorghe* și *Iuliana*. Se căsătorește la Bocsig cu *Eliza*, fiica preotului ortodox *Alexandru Mâneran* („*popa Șpârda*”).

Avea calificare de învățător. Urmează, la fără frecvență, vreme de 3 ani, cursurile Facultății de Litere din Cluj, fără a-și susține însă examenul de licență. A lucrat o scurtă perioadă și la Ineu, în cadrul Casei de Cultură a orașului.²⁶

A decedat la data de 23 iulie 1994, la vârsta de 64 de ani, fiind îngropat în „*Cimitirul Vechi*” din Bocsig²⁷.

La Soarele care apune mai privește odată, jumătate înainte și jumătate înapoi, spre binele lui și a celor rămași.

La Bocsig fântânile sunt adânci, căci mii de generații s-au stratificat și se aud din adânc, din vecii, din mereu șoaptele lor.

La noi, uneltele au formă de <<I>>. Și stâlpii porților au formă de <<I>>; și ploile au formă de <<I>>. <<I>> de la ION: ION –țărâmul, truditul acestui pământ; ION - păstorul de pe acest picior de plai; ION – oșteanul, apărătorul acestor meleaguri. În percepția colectivă a bocsiganilor, Pavel Belean – zis <<Ursu>> – trecea ca un vrednic soldat de-a lungul întregii sale vieți.

7. Cel care s-a implicat în viața socială și culturală a Bocsigului, urmând la pupitrul corului țărănesc – după înaintași ce au ca punct de pornire pe Ion Vidu – ducând flacăra culturii și dând din inima sa către inima oamenilor măreția tradițiilor și a obiceiurilor – a plecat.

8. Cel care a fost pătruns de cele sfinte – și în Biserica Ortodoxă din Bocsig stau mărturie praporii confecționați de familia Belean – ne-a părăsit.

De aceea, plecarea sa este regretabilă. Căci a plecat pe un drum fără întoarcere și asta ne umple de tristețe. Iar tristețea, ca să nu ne doboare, trebuie împărtășită.

De aceea suntem aici, alături de familia îndoliată, rude, colegi și cunoscuți, care l-au apreciat pe cel plecat dintre noi.

De pe cerul Bocsigului a mai căzut o stea!

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace!”(sublinierile din text aparțin autorului, n.n.). (Arhiva familiei prof. Petru Lăpugeanu)

²⁶ Informator: Eliza Gabor (74 ani, Răpsig, județul Arad, pensionară); prof. Petru Lăpugean

III.11. Pavel Simion Marin Luca (1973-1984)

A văzut lumina zilei în anul 1941, luna august, ziua a 13-a, în satul Voivodeni, comuna Bârsa, județul Arad, într-o familie de țărani.

Clasele primare le-a urmat la Școala din Voivodeni, iar cele gimnaziale la Școala Generală din Bârsa, după care a frecventat apoi cursurile Liceului Teoretic din Ineu, absolvindu-le în anul 1959, ca prima promoție de absolvenți cu 11 clase de liceu.

În continuare, a devenit student al Facultății de Științe Naturale și Agricole din cadrul Institutului Pedagogic de 3 ani din Timișoara, iar după absolvire a fost repartizat ca profesor la Școala Generală din Bocsig, unde a funcționat neîntrerupt de la 1 noiembrie 1962 până la pensionare.

La data de 1 ianuarie 1964 s-a căsătorit cu *Delia Stela Stoicovici*, profesoară de limba și literatura română tot la Școala din Bocsig. Din căsătorie, au rezultat 2 copii: un băiat – *Marius* (medic la Dispensarul Uman Birchiș, județul Arad, căsătorit, un copil – *Delia*) și o fată – *Daniela* (inginer zootehnist, în prezent funcționară în cadrul Primăriei din Timișoara, căsătorită, 2 copii – *Anastasia* și *Sebastian*).

Ca profesor, a avut permanent în atenție activitatea de perfecționare didactică, prin înscrierea la gradele didactice, obținând astfel gradul definitiv în anul 1966, gradul al II-lea în anul 1976 și gradul I în anul 1982, la disciplina *Biologie*.

În paralel cu activitatea didactică, și-a continuat, la fără frecvență, studiile la Facultatea de Biologie-Geografie din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, devenind licențiat în Biologie în anul 1970.

La 1 septembrie 1973 a fost numit director al Școlii Generale din Bocsig, funcție pe care a ocupat-o timp de 11 ani, până la 1 septembrie 1984.

În perioada directoratului său, s-au efectuat o serie de lucrări importante la Școala din Bocsig, dintre care amintim:

- construirea unei săli de sport;
- consolidarea și amenajarea pivniței de la localul „Școlii Vechi”;
- consolidarea clădirii „Școlii Noi”, etc.

²⁷ A.P.O.B., *Matricola răposaiilor Sfintei Biserici cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Bocsig (1981-)*, poziția 14 / 1994.

Totodată, o preocupare constantă a acordat-o, ca director, și perfecționării metodice și didactice a cadrelor didactice din cadrul școlii, dorind a ridica astfel și mai mult nivelul învățământului desfășurat la această școală.

În anul 1982, ca o recunoaștere a meritelor sale, i-a fost conferit de către Ministerul Învățământului – prin ordinul nr. 2904 – titlul de „*Profesor evidențiat*”.

Deși s-a pensionat la 1 septembrie 2004, a mai funcționat, totuși, cu o ½ normă ca profesor suplinitor calificat la Școala Generală cu clasele I-VIII din Bocsig și în anul școlar 2004-2005²⁸.

III.12. *Floare Galea (1984-1990)*

Fiica lui *Ioan* și *Elena Bucatoș*, țărani agricultori, se naște în localitatea Bocsig, județul Arad, la 24 mai 1947.

Cursurile primare și gimnaziale le urmează între anii 1954-1961, la Școala Generală din Bocsig. După un an de întrerupere (cauzat de dorința părinților de a o ține acasă, pentru a-i ajuta la lucrul pământului), între 1962-1966, își continuă studiile la Liceul Pedagogic din Arad, apoi urmează Institutul Pedagogic de 3 ani din Timișoara (secția Fizică-Chimie), între anii 1966-1969, pentru a le finaliza în 1974, o dată cu absolvirea Facultății de Fizică-Chimie din cadrul Universității din Timișoara.

A debutat în învățământ în anul 1969, la Școala Generală din localitatea Berechiu, comuna Apateu, județul Arad, pentru ca apoi între anii 1970-1999 să funcționeze neîntrerupt la Școala Generală din Bocsig, ca profesor de fizică-chimie.

Dascăl de vocație, a dat dovadă de o bună pregătire profesională, obținând treptat toate gradele didactice: în 1971 – gradul definitiv, în 1977 – gradul al II-lea, iar în 1985 – gradul I.

În anul 1971 se căsătorește cu *Ioan Galea*, profesor de sport la Școala Generală din Bocsig din anul 1969.²⁹

²⁸ Informator: prof. Marin Luca (69 ani, Bocsig, nr.272, județul Arad, pensionar)

²⁹ Absolvent al Institutului de Educație Fizică și Sport din București, profesor gradul I, a fost preocupat de desfășurarea unor activități sportive la nivelul școlii și al comunei Bocsig. A înființat *Asociația Sportivă „Olimpia Bocsig”*, promovând echipa de fotbal până în Liga a III-a. A participat cu elevii școlii și cu tinerii comunei la diverse

În perioada 1978-1984 a deținut funcția de director adjunct (comandat instructor de unitate) al Școlii Generale din Bocsig, iar din anul 1984 până în anul 1990 (când a demisionat) funcția de director al acestei școli.

În calitate de conducător al școlii, a manifestat un interes deosebit pentru:

- crearea unei baze materiale necesară bunei desfășurări a procesului instructiv-educativ;

- amenajarea și dotarea corespunzătoare a cabinetelor de matematică, limba română, istorie, geografie, precum și a laboratoarelor de fizică-chimie și biologie;

- lambrisarea holurilor celor 3 imobile școlare din Bocsig cu plăci melaminate, pavazarea lor cu panouri melaminate și înzestrarea sălilor de clasă cu mobilier confecționat tot din același material;

- cultivarea lotului experimental din grădina „Școlii Vechi”;

- întreținerea bazei sportive a școlii (terenul de sport și sala de sport);

- instaurarea unui climat propice de muncă și colegialitate între cadrele didactice din cadrul Școlii Bocsig și din cadrul școlilor aflate sub coordonarea acestei unități de învățământ.

După o activitate didactică de 30 de ani, s-a pensionat în anul 1999, mai predând, totuși, la Școala Generală din Bocsig, în câțiva ani, cu o ½ normă, fizica și chimia, ca profesor suplinitor calificat³⁰.

III.13. *Mihaela Zgărdău (2003-2004)*

S-a născut la data de 3 martie 1975, în orașul Cluj-Napoca, județul Cluj, din părinții *Ioan și Mariana-Elena Alda* (medici).

A absolvit în anul 1993 Liceul Teoretic din Sebiș, județul Arad, iar în 1997 a devenit licențiată a Facultății de Litere, Filosofie și Istorie, profil

concursuri sportive, obținând rezultate deosebite în cadrul unor discipline ca : tenis de masă, tenis de câmp, șah, cros, fotbal, handbal, volei, sanie, etc. De asemenea, a organizat drumeții în jurul Bocsigului, în județul Arad, dar și în Munții Bihorului și în Țara Zarandului (Informator: Floare Galea, 63 ani, Bocsig, nr.279, profesor pensionar)

³⁰ *Ibidem*

Filologie, specializarea Limba și literatura română, Limba și literatura franceză, din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

Căsătorită din 1994 cu *Ioan Zgărdău* (profesor de filosofie), are 2 copii (un băiat – *Andrei* și o fată – *Ioana*).

Activitatea didactică și-a desfășurat-o ca profesor titular pe catedra de Limba și literatura română la Liceul Teoretic din Chișineu-Criș, județul Arad, între anii 1997-1999, iar din 1999 până în anul 2004 la Școala Generală din Bocsig, unde s-a mutat prin transfer.

A deținut, cu delegație, funcția de director al Școlii Generale din Bocsig doar un an de zile, în perioada 2003-2004, între realizările notabile din timpul scurtului său directorat amintind, în special, înlocuirea țiglei de pe acoperișul „*Școlii Vechi*”³¹.

Din motive personale, în anul 2004 a renunțat la învățământ, stabilindu-se, ulterior, împreună cu familia în Spania, unde domiciliază și în prezent.

III.14. Teodor-Aurelian Dragoș (2004 -)

A venit pe lume în orașul Sebiș, județul Arad, la data de 24 mai 1975, ca cel dintâi copil al soților *Aurel* și *Marinela Dragoș*.

Studiile primare și gimnaziale le urmează la Școala Generală Bârsa, cele liceale la Liceul Teoretic din Sebiș (1989-1993), iar cele universitare la Universitatea de Vest din Timișoara, în cadrul Facultății de Matematică (1993-1997). A absolvit, totodată, un ciclu de studii postuniversitare de informatică distribuită (2000-2001) și un masterat în managementul școlar (2004-2005).

Profesor de matematică-informatică, a funcționat, ca suplinitor, la Școala Generală din Mâsca (1997-1999), la Liceul Teoretic din Sebiș (1999-2002), la Școala Generală din Cărand (2002-2004), iar din anul 2004 până în prezent funcționează, ca titular, la Școala Generală din Bocsig.

În anul 2000 obține gradul didactic definitiv, în 2006 gradul didactic II, iar în 2010 gradul didactic I.

³¹ A.S.B., *Dosar personal Mihaela Zgărdău* p. 2-3

Din anul 2004 conduce destinele Școlii Generale din Bocsig, preocupându-se mai ales de renovarea interioară și exterioară a „Școlii Noi” și a Grădiniței, de înzestrarea cu mobilier nou a sălilor de clasă, de reamenajarea și dotarea corespunzătoare a laboratoarelor de informatică și fizică-chimie, precum și a terenului de sport³².

Fire dinamică, întreprinzătoare, este un real câștig pentru Școala din Bocsig și o nădejde că această Școală își va împlini menirea și în viitor, spre a fi vrednică de cinstirea posterității.

³² Informator: prof. Teodor Dragoș (35 ani, Bârsa, județul Arad, director al Școlii Generale din Bocsig)

IV. PERSONALUL DIDACTIC AUXILIAR AL ȘCOLII DIN BOCSIG

IV.1. Secretarii Școlii din Bocsig

Într-o instituție de învățământ, secretarul este un funcționar absolut indispensabil în redactarea și înregistrarea tuturor actelor oficiale emise sau primite de către școala respectivă. La început, învățătorii au îndeplinit și funcția de secretari ai școlilor unde activau, căci ei erau cei care redactau și primeau toate actele oficiale ale școlii, abia mai târziu fiind desemnate persoane anume care să ocupe această funcție. Acest lucru este valabil și în cazul Școlii din Bocsig.

În istoria acestei Școli sunt cunoscuți, până în prezent, 11 secretari. Unii dintre ei au fost cadre didactice, fiind angajați cu ½ normă și ca secretari.

Secretarii Școlii din Bocsig sunt următorii:

1. **Ioan Șucan** – cel dintâi secretar al Școlii din Bocsig, menționat în documentele din Arhiva Școlii de dinainte de anul 1953; posedă un scris caligrafic de excepție. O anumită perioadă a fost și bibliotecar al Școlii, preluând la 20.11.1950 inventarul Bibliotecii de la profesorul de „*Limba și literatura română*”- **Nicolae Delamarian**¹.

2. **Veronica Pop** (1953-1957; 1966-1973);

3. **Stela Betea** (1957-1964);

4. **Irma Calofir** (1964-1966);

5. **Ștefan Gabor** (1973-1991);

6. **Daniela Cilan** (1991-1994);

7. **Elena Țărmure** (1994, câteva zile);

8. **Florica-Elvira Bulzan** (1994-1997);

9. **Elisabeta Ștefănescu** (1997, câteva zile);

10. **Nicoleta Jurcă** (1997-2002);

11. **Iosana Hălmăgean** (2002-)².

¹ A.S.B., *Condică de Procese Verbale.*, Proces verbal nr.58/1950, f.86

² A.S.B., *Registrul de cadre (1952-2009)*

IV.2. Alte persoane didactice auxiliare ale Școlii din Bocsig

Pe lângă secretari, în categoria personalului didactic auxiliar al unităților de învățământ din România mai intră, între alții, laboranții, bibliotecarii și informaticienii.

În organigrama Școlii din Bocsig întâlnim, pentru o scurtă perioadă de timp, ca laborant pe **Rodica Bolog** (1991-1992), iar ca bibliotecar pe **Claudia Palcu** (1990-1995), posturile lor fiind reduse din lipsă de fonduri bugetare. Probabil din aceeași cauză, până în prezent, nu a fost inclus în schemă nici postul de informatician, deși Școala din Bocsig este conectată de ceva vreme la Internet, toate atribuțiile ce țin de un astfel de post fiind – actualmente - îndeplinite de secretara **Iosana Hălmășean** și de directorul Școlii – **prof. Teodor Aurelian Dragoș**, specialist în domeniul IT-ului.

V. PERSONALUL NEDIDACTIC AL ȘCOLII DIN BOCSIG

Îngrijirea și întreținerea unei școli, precum și îndeplinirea unor activități nedidactice sau administrativ-gospodărești ce asigură buna desfășurare a procesului de învățământ în cadrul respectivei unități școlare, necesită prezența și implicarea unui personal nedidactic responsabil. Rolul acestuia în viața școlii este, se subînțelege, unul foarte important, fapt pentru care se cuvine a fi evidențiat, ca atare, într-un demers monografic precum cel de față.

De-a lungul anilor și până în prezent, ca toate celelalte instituții similare, Școala din Bocsig a beneficiat - și beneficiază - și ea de un astfel de personal, care s-a achitat – și se achită – de sarcinile ce-i revin, din care au făcut / fac parte:

- *Vespasian Ciriț;*
- *Iosana Bărdan;*
- *Ioan Horhat;*
- *Mihai și Chireana Găluți;*
- *Floare Belean* (a lui „*Ilontie*”);
- *Pavel și Iosana Bolog;*
- *Iosana Belean;*
- *Florica Belean;*
- *Ioan și Ana Măneran;*
- *Antonie și Iosana Lăscuț;*
- *Nicolae Palcu* („*Lăiuțu Vântului*”);
- *Petru Bona;*
- *Elena Hugheneată;*
- *Doina Belean;*
- *Hortenzia Covaci;*
- *Ioan Cilan.*

Unii dintre cei mai sus-amintiți au activat înainte de 1990, alții după 1990, ca îngrijitori, oameni de serviciu, paznici sau muncitori de întreținere; unii au decedat, alții sunt încă în viață; unii au ieșit la pensie, alții sunt încă angajați ai Școlii din localitate. Toți însă au slujit sau slujesc cu devotament Școala din Bocsig, indiferent dacă au fost / sunt repartizați la localul „*Școlii Vechi*”, al „*Școlii Noi*” sau al Grădiniței, contribuind la păstrarea în bune condițiuni a acestor imobile și la desfășurarea într-un climat ambiental corespunzător a activităților programate într-însele.

**Ioan Cilan în Atelierul de tâmplărie
din subsolul „Școlii Vechi”**

**Ioan Cilan, Elena Hugheneață,
Florica Belean și Doina Belean
debitând lemne pentru încălzirea
Școlii din Bocsig**

VI. BAZA MATERIALĂ A ȘCOLII DIN BOCSIG

Patrimoniul unei școlii este două feluri: spiritual (reprezentat de cadrele didactice și de elevi) și material (alcătuit din baza materială a școlii respective).

În ceea ce privește patrimoniul material, spre deosebire de alte școli de nivel similar, Școala din Bocsig se poate lăuda cu o bază materială considerabilă, constând din următoarele componente: 4 imobile (2 unități de învățământ primar și gimnazial, o grădiniță, o sală de sport), 6 cabinete și 2 laboratoare de specialitate, 2 terenuri de sport, 3 grupuri sanitare, un spațiu pentru arhivă, un altul pentru bibliotecă și încă unul pentru un muzeu¹.

Vom încerca, în continuare, o trecere în revistă a acestora.

VI.1. „Școala Veche” (Castelul Karagheorghevici)

Din anul 1926 și până în anul 2008, clădirea a servit neîntrerupt ca local de școală, chiar dacă, pentru scurte perioade de timp, anumite încăperi ale ei au primit și alte destinații, ca, de pildă, dispensar uman sau capelă (între 1930-1932, când s-a construit Biserica Ortodoxă de vis-a-vis).

¹ Până în urmă cu câțiva ani, în componența bazei materiale a Școlii din Bocsig mai intra și o grădiniță, care cuprindea o livadă cu pomi fructiferi (plantați pe timpul învățătorului **Pavel Belean**) și un lot școlar experimental (cultivat de către elevii Școlii, sub îndrumarea profesorilor de „Agricultură” **Maria Lăpugean** și **Marin Luca**). Astăzi, pe locul fostei grădini, a fost amenajat un frumos și modern parc, apreciat de localnici și nu numai.

Istoria acestui imobil este una destul de veche și extrem de interesantă. La origine conac moșieresc, a fost construit la începutul secolului al XIX-lea.

Cel dintâi proprietar cunoscut cu numele al conacului a fost moșierul ungur **Francisc Laszlo**, care, la 17 iulie 1821, devine stăpânul moșiei Tămand². Din dorința de a-și gospodări cât mai bine moșia, în anul 1824 donează o suprafață de teren pentru construirea vetrei unui sat în jurul conacului și a construcțiilor lui anexe, urmând să fie comasate cele 4 sate din jur: Bocsig, Chiș-Tămand, Iarcoș (Ercăstrău) și Contratău, ultimele două înconjurate de pădure. Astfel, la 18 aprilie 1824, s-a conturat actuala vatră a localității Bocsig, așa după cum rezultă din însemnările preotului **Petru Popovici** din Contratău. În noul areal constituit, conacul va avea o importanță majoră, fiind, fără a exagera câtuși de puțin, un fel de „*axis mundi*”.

În timpul evenimentelor prilejuite de Revoluția română din 1848-1849, conacul boieresc din Bocsig este menționat de documentele vremii în două rânduri. Mai întâi, potrivit istoricului maghiar **Somogyi**, în conacul moșierului Laszlo a stat ascunsă soția lui **Lajos Kossuth**, conducătorul Revoluției ungare și vajnic oponent al lui **Avram Iancu**. În al doilea rând, la 13 august 1849, populația iobagă din Bocsig se răscoală împotriva moșierului Laszlo și a comerciantului evreu **Ransburug Moricz**, care deținea o cârciumă în sat, dând foc jirezilor de furaje, prădând conacul și cârciuma, paguba produsă de răsculații prădători fiind evaluată de către instanțele de judecată la suma de 42.135 florini. Laszlo și Moricz au reușit să fugă fără să fie maltratați, făcând însă plângere la adresa jefuitoarelor. În consecință, prin sentință nr.7 / 1852 a Tribunalului Crăiesc din Oradea sunt judecate și sancționate 7 persoane (bărbați și femei) din Bocsig.

Cu toate acestea, ostilitățile localnicilor față de Francisc Laszlo nu încetează. Astfel, aprovizionându-se în timpul Revoluției cu arme și muniții și beneficiind și de sprijinul lotrilor din zonă, localnicii își intensifică acțiunile de prădare a moșierului, determinându-l pe acesta să vândă, în anul 1864, moșia din Bocsig – cu conac cu tot – principesei **Persida Karagheorghevici**, soția principelui **Alexandru Karagheorghevici**, fost rege al Serbiei, detronat în decembrie 1858.

După detronare, ex-regele s-a refugiat la Budapesta, unde soția sa avea niște case, care – împreună cu anumită sumă de bani suplimentară – au făcut obiectul tranzacției cu Francisc Laszlo³.

² Marki Sandor, *op. cit.*, p.691

³ *Aradi Kozlenny* (Arad), an XXXIII, 1918, nr. 58, 10 martie, p.3-4

Tradiția orală păstrată până astăzi în Bocsig menționează că, din cauza camarillei regale sârbe care-l urmărea din umbră, a venit aici travestit în haine țărănești; la fel proceda de fiecare dată când părăsea localitatea : era deghizat în moț ciubărar și înarmat tot timpul. Se relatează că în anul 1869 au fost trimiși de la Belgrad niște asasini plătiți pentru a-l lichida. În drum spre Bocsig, au poposit în Ineu și au fost găzduiți peste noapte de către **Anton Baba**, care – părându-i-se suspecti – i-a îmbătat și, în stare de ebrietate fiind, aceia i-au mărturisit scopul venirii lor la Ineu și la Bocsig. În miez de noapte, Anton Baba a venit călare la Bocsig la reședința lui Alexandru Karagheorghievici și i-a comunicat degrabă cele aflate de la asasini. Principele l-a recompensat generos pe informator, iar a doua zi, când mercenarii au intrat în curtea reședinței sale, cunoscând intenția lor, i-a împușcat pe rând, după care i-a îngropat în grădina din preajmă.

La scurt timp de la venirea ex-regelui Serbiei în bejenie la Bocsig, pe temelia conacului moșieresc s-a ridicat un frumos castel, în stil neoclasic, cu elemente neorenascentiste, vizibile și astăzi pe toate laturile clădirii, pe brâul situat sub streșinile ei, lipsit însă de grandoarea altor construcții omonime; castelul s-a impus, totuși, prin simplitatea și prestața sa între clădirile din localitate și chiar din zonă.

**Elemente decorative neorenascentiste
ce împodobesc exteriorul clădirii „Școlii Vechi”**

Inițial, Karagheorghevici a vrut să construiască respectivul castel undeva în apropierea actualei stații C.F.R. din Bocsig Cartier, lângă fostul sălaș cumpărat după 1924 de către **Miron Butar**. Moartea soției Persida și înmormântarea ei în Bocsig, în cimitirul dinspre Ineu, l-a determinat să edifice castelul în această localitate.

Tot din tradiția orală locală mai aflăm că Alexandru Karagheorghevici era sensibil la nevoile celor necăjiți și strâmtorați. De exemplu, unui om nevoiaș - căruia i-a ars casa, fără a mai putea salva nimic dintr-înșea – i-a dat, în mod gratuit, 14 șinice de grâu și lemnele necesare pentru a-și putea zidi o altă casă. De asemenea, era mult mai îngăduitor cu pășunatul porcilor prin pădurile sale decât predecesorul său, Laszlo.

Tot în timpul șederii sale la Bocsig, Alexandru Karagheorghevici, deși ortodox, s-a aflat în bune relații cu preotul unit **Ioan Papp**, care – cu ocazia aniversării zilei de naștere a ex-regelui – a organizat, în mai multe rânduri, sindrofii în cinstea lui, fapt ce l-a făcut pe principe să doneze 275 de florini în vederea cumpărării unui ceas în turnul Bisericii Greco-Catolice. Pentru a-l motiva să mai ofere și alte donații pentru achiziționarea ceasului, care costa 360 de florini, episcopul unit Iosif Szilagy de la Oradea îl sfătuia – prin intermediul mai multor scrisori – pe preotul Ioan Papp să i se adreseze, în mod măgulitor, cu titlul pompos de „*Serenissime Principe și glorios rege*”, spre a-i stârni, astfel, amintirea plăcută a vremurilor de odinioară în care era suveran și erou pentru supușii săi. Se pare că, până la urmă, această stratagemă a dat roade, pentru că în anul 1910 Alexandru Karagheorghevici repară, pe cheltuiala sa, Biserica Greco-Catolică din Bocsig.

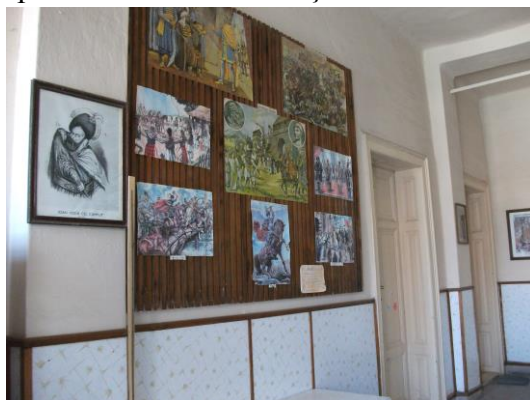
Spre cinstea lui, n-a uitat nici Biserica Ortodoxă din această localitate, pentru care a donat un potir din metal obișnuit și un sfeșnic din alamă în formă de statuie. Potirul, pe care era gravat blazonul regal, din nefericire, nu se mai păstrează; în schimb, sfeșnicul poate fi văzut și astăzi în locașul de cult ortodox, servind încă la oficierea sfintelor slujbe.

Alexandru Karagheorghevici a avut trei copii: **Arsa**, **Gheorghe** și **Petru**. Potrivit revistei maghiare „*Aradi Kozlony*” micii prinți erau, adesea, trași într-o căruță de cai pe ulițele satului sau se jucau pe aleile cu nisip din curtea castelului. Crescând mari, au plecat la studii, venind doar în vacanțe acasă; când veneau la Bocsig, tatăl lor se mai ducea cu ei la crâșma din sat, unde petreceau laolaltă cu localnicii. Erau, însă, foarte zburdalnici și neascultători. Odată, Gheorghe a tras cu arma asupra tatălui său, fără a-l nimeri, ani de zile păstrându-se urma glontelui în peretele nordic al castelului. Petru se va căsători mai târziu cu principesa Mărioara, fiica regelui Ferdinand al României, devenind mai apoi rege al Serbiei. În ceea ce-l privește pe Arsa,

cartofor împătimit fiind, acesta va pierde întregul domeniu de la Bocsig – inclusiv castelul – în dauna marchizului francez *Anatole de Sessevole*, familia Karagheorghevici trebuind, astfel, să părăsească fosta sa proprietate domeniială.

Spre deosebire de Alexandru Karagheorghevici, Anatole de Sessevole a avut un comportament foarte dur față de iobagii bocsigani, fiind tratat cu ură de către aceștia. Mai mult, localnicii – ajutați de lotrii din zonă – i-au incendiat cocinile pline de porci îngrășați cu jir și ghindă. Nici un paznic n-a îndrăznit să intervină pentru salvarea porcilor din foc; sute de porci au pierit atunci arși de vii, iar untura topită, arzând, a curs în jos pe pâ râul din apropiere, depunerea ei putând fi văzută mulți ani la rând după aceea.

Nici după imensa paguba suferită, marchizul francez nu și-a schimbat atitudinea față de supușii de pe domeniul său, astfel că lotrii au recurs la un gest extrem: i-au împușcat unicul copil în drum spre Ineu, lângă balta numită „*Sodom*”. Fapta aceasta a făcut mare vâlvă în presa vremii respective, istoricul maghiar Somogyi scriind despre bocsigani că sunt „*vestiți și cruzi răzbunători*”. Consecința asasinatului săvârșit a fost plecarea lui Anatole de Sessevole din Bocsig, marchizul vânzându-și în anul 1881 întreaga moșie lui *Eles Armin*, care – alături de fiul său, *Geza* – aveau să fie ultimii moșieri la Bocsig. Precum s-a arătat mai sus, în anul 1926 castelul a fost cumpărat de la familia Eles de către comunitatea sătească în schimbul sumei de 750.000 lei, spre a servi ca local de școală⁴. Până la construirea „*Școlii Noi*”, aici s-au

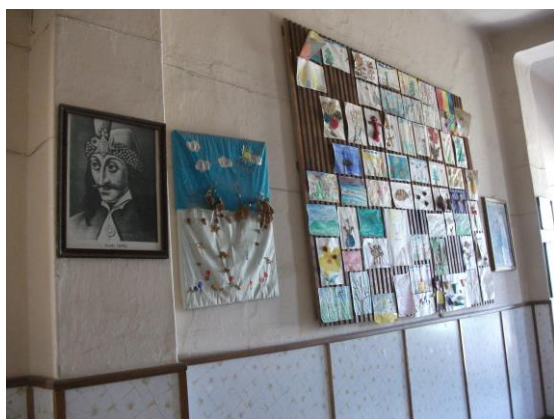

ținut cursurile atât pentru ciclul primar, cât și pentru cel gimnazial, copiii învățând în două serii (dimineața și după-amiază); după edificarea noii școli din localitate, castelul – care a primit denumirea de „*Școala Veche*” – a devenit spațiu de învățământ doar pentru clasele I-IV⁵.

Aspecte interioare din localul „*Școlii Vechi*”

⁴ Pr. Vasile Frențiu, *op.cit.*, p.169-173

⁵ Spațiul „*Școlii Vechi*” a fost prevăzut și cu o locuință directorială, utilizată de către toți directorii Școlii din Bocsig de la Romul Furdui până la Petru Lăpugean.

Așa a funcționat până în anul 2008, când a fost închis datorită stării avansate de degradare, care punea în pericol siguranța copiilor. În ciuda reparațiilor la care a fost supus în mai multe rânduri în decursul anilor, dintele vremii a ros, totuși, frumusețea și soliditatea castelului de odinioară, privându-l de posibilitatea de

a mai fi în uzanța comunității.

În prezent, castelul așteaptă răbdător să fie restaurat și redat în folosința procesului educațional, Primăria Comunei Bocsig obținând, în acest scop, o finanțare din partea *Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare*. Deocamdată, demersul stagnează; sperăm că, în viitorul cel mai apropiat, va fi o realitate concretă, iar castelul își va recăpăta frumusețea și trăinicia originare.

VI.2. „Școala Nouă”

Construirea unui edificiu școlar nou în Bocsig a constituit o necesitate stringentă la începutul anilor '60 ai secolului XX, ca urmare a creșterii

numărului de copii și a modului dificil de școlarizare a lor în locația fostului *Castel Karagheorghevici*, devenită neîncăpătoare.

Demersurile au început prin anii 1962-1963, în timpul directorului *Petru Lăpugean*, când s-au procurat materialele de construcție necesare (cărămidă, lemn și ciment). Lucrarea a fost finalizată în 1966, sub directoratul lui *Vasile Pop*, an în care clădirea a fost și dată în folosință. Noul local de școală a fost ridicat cu sprijinul statului român, al Consiliului Popular Bocsig și a cetățenilor comunei, având 2 etaje, 8 săli de clasă, laborator și cancelarie, iar ca beneficiari elevii ciclului gimnazial.

La doar câțiva ani de la zidirea „Școlii Noi”, prin 1979-1980, în timpul în care director a fost *Pavel Simion Marin Luca*, s-a pus problema consolidării clădirii, întrucât prezenta fisuri foarte mari în pereți, luându-se în discuție chiar posibilitatea demolării ei. Până la urmă, s-a găsit soluția salvatoare: s-a săpat sub fundație un șanț de 2 metri adâncime, de jur-împrejurul construcției, apoi

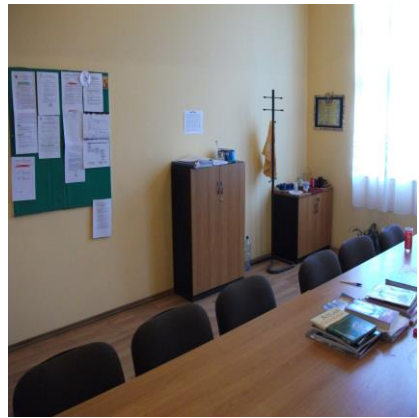
s-au forat 2 puțuri⁶ - șanțurile comunicând cu puțurile – după care s-au umplut șanțurile cu piatră brută și cu balast, asigurându-se, astfel, stabilitatea dorită⁷.

O atenție constantă s-a acordat păstrării în bune condițiuni a localului școlar, ultima renovare interioară și exterioară a imobilului având loc în anul 2005, la scurt timp de la venirea ca director al Școlii din Bocsig a profesorului *Teodor Aurelian Dragoș*.

Actualmente, „Școala Nouă” pune la dispoziția derulării procesului de învățământ din localitate 8 săli de clasă, 2 laboratoare, o cancelarie, un secretariat, un spațiu pentru arhivă și 3 spații pentru depozitarea materialelor didactice și a produselor subvenționate de către Guvernul României (lapte sau brânză topită și biscuiți, care asigură gustarea de dimineață a școlarii și preșcolarii, potrivit proiectului guvernamental „Lapte-corn”), fiind o locație care se dorește să corespundă standardelor din ce în ce mai ridicate, impuse la nivel național și european, în ceea ce privește buna funcționalitate a instituțiilor școlare și a bazei materiale a acestora.

⁶ Puțurile au fost forate de către *Ghiță „Fântânaru”* din Aldești (Informator: Ioan Cilan)

⁷ Informator: prof. Marin Luca

Aspecte interioare din cancelaria „Școlii Noi”

Aspecte interioare din holul „Școlii Noi”

Lucrări ale elevilor expuse pe holul „Școlii Noi”

VI.3. Grădinița cu Program Normal

Actualul local al Grădiniței cu Program Normal din Bocsig – care este, de fapt, o anexă a „Școlii Vechi” – a fost construit prin anii '30 ai secolului trecut, în timpul directoratului lui **Romul Furdui**, sprijinit îndeaproape de Partidul Național Liberal, al cărui simpatizant și susținător fervent era. Inițial, el a servit ca local de școală până în anul 1966, când - odată cu construirea „Școlii Noi” - a fost destinat învățământului preșcolar.

Cea dintâi atestare documentară a grădiniței din localitate datează din anul școlar 1937-1938, când e amintită ca „*educatoare conducătoare*” **Elena Furdui**, calitate pe care o va deține până în anul 1940⁸. Grădinița se afla pe intravilanul aflat astăzi în proprietatea lui **Simion Palcu** („Câlțu”), funcționând pe respectivul amplasament până prin anul 1950.

Tot în perioada interbelică la care am făcut referire, clădirea a îndeplinit, pe lângă funcția didactică ce-i revenea prin însăși menirea sa, și atribuții cultice, fiind transformată – zilele de duminică și sărbători - în capelă greco-catolică, datorită reparațiilor capitale ce s-au făcut în acea vreme la Biserica Unită din comună⁹.

Între anii 1950-1966, Grădinița din Bocsig a funcționat în clădirea casei parohiale greco-catolice, iar după construirea „Școlii Noi” în locația actuală.

⁸ A.S.B., *Registru catalog pe anii 1938-1940*.

⁹ Informator: Ioan Cilan

**Casa Parohială Greco-Catolică,
fostă locație a Grădiniței din Bocsig**

În istoria învățământului preșcolar din Bocsig se poate vorbi și de un „*Cămin sezonier*”, deschis la 4 iulie 1949¹⁰, în care – pe timpul verii, când localnicii erau ocupați cu lucrul câmpului – la încheierea cursurilor, se oferea copiilor din cadrul grădiniței o masă pe zi și un regim de odihnă.

La începutul activității lui, „*Căminul*” era condus de către educatoarea **Elena Furdui**, ajutată de colega sa - **Elisabeta Abrudean**, precum și de un colectiv de voluntari alcătuit din elevi și eleve ai Școlii Medii din localitate. Pentru o cât mai bună coordonare a activității acestui „*Cămin sezonier*” s-a format și un Comitet de organizare și funcționare din care făceau parte, pe lângă educatoarele amintite, următoarele persoane: **Teodor Zgărdău** (primar) – președinte, **Pavel Belean** (directorul Școlii din Bocsig) și **Gheorghe Dobrescu** (învățător) – secretari, dr. **I. Iordache** (medicul Circumscripției Sanitare Bocsig), **Elena Stănescu** (reprezentant U.F.D.R.), **Iosif Țucudean** (reprezentant P.M.R.), **Ilie Junc** (reprezentant „*Frontul Plugarilor*”), **Pavel Palcu**, **Ioan Maghera**, **Ioan Măneran** (președinte „*Cooperativă*”), **Nicolae Măneran** (reprezentant tineret) și **Pavel Marița** (notar) – membrii¹¹.

Mâncarea a fost gătită, inițial, de **Emilia Ciriț**, iar mai târziu de **Ana Marcea** (a lui „*Cioscău*”), ajutată de **Maria Măneran** și **Ana Abrudean** („*a*

¹⁰A.S.B., *Condică de Procese Verbale.*, Proces verbal nr.10/1949, f.13 verso

¹¹ *Ibidem*, Proces verbal nr.1/1949, f.1 verso.

Moanii)¹²; copiii mâncau la umbră, între castani, unde existau băncuțe și mese confecționate special în acest scop. Tot pentru hrana copiilor, părinții aduceau de acasă produse alimentare (inclusiv câte o găină săptămânal), iar grădinița avea și o grădină – numită „*tăleciul grădiniții*”, situată pe actuala proprietate a *Mariei Belean* – unde se cultivau cartofi și zarzavaturi¹³. Restul alimentelor necesare se cumpărau din piață cu bani proveniți de la Primărie, din colecte și donații; pâinea era produsă, de două ori pe săptămână, de către brutarul *Leucuța* din Ineu, cu făină provenită de la moara naționalizată „*Bălucana*”¹⁴. După servirea mesei, preșcolarii erau duși la culcare, grădinița fiind dotată cu 30 de paturi și 30 de păaturi pentru odihna acestora¹⁵. Instituția funcționa, așadar, cu program prelungit, acordând asistență educațională copiilor până la orele după-amiezii, când părinții – isprăvind treburile de pe ogoare – îi puteau lua acasă. Vacanța se dădea doar pe perioada iernii, când muncile agricole erau întrerupte. Situația aceasta s-a menținut până prin anul 1965¹⁶.

Pe timpul „*perioadei sezoniere*”, la Grădinița din Bocsig au fost angajate și educatoare necalificate. De asemenea, numărul variabil al copiilor preșcolari a făcut ca, în decursul anilor școlari, la aceeași unitate de învățământ să activeze – pe posturile existente - când două, când trei educatoare, fapt ce a dus, evident, și la o fluctuație a educatoarelor care au profesat aici.

În prezent, la această grădiniță activează 3 educatoare titulare (*Voichița Vodă, Lucia Nicodin-Igreț și Cristiana Ardelean*), repartizate la 3 grupe de copii (grupa mică-mijlocie, mare și pregătitoare). Ele beneficiază de condiții optime pentru desfășurarea procesului didactic, imobilul preșcolar fiind, realmente, modernizat odată cu renovarea și metamorfozarea interioară realizate în primăvara anului 2008, prin efortul financiar deosebit al Primăriei din localitate. Cu acel prilej, au fost înfrumusețate cele 3 săli de clasă, cancelaria și holul, s-a construit un grup sanitar adecvat, s-au montat geamuri termopan, s-a schimbat mobilierul ș.a. În anul următor, s-a introdus încălzirea centrală, tot cu sprijinul aceleași instituții de administrație publică locală.

¹² După încetarea activității „*grădiniței sezoniere*”, vesela folosită de către aceste bucătărese a fost preluată de către C.A.P.-ul din localitate, căruia îi aparținea de fapt (Informator: Ioan Cilan).

¹³ *Ibidem*

¹⁴ A.S.B., *Condică de Procese Verbale.*, Proces verbal nr.10/1940, f.14

¹⁵ *Ibidem*, Proces verbal nr.1/1949, f.2

¹⁶ Informator: Ioan Cilan

Aspecte interioare din holul Grădiniței P.N. Bocsig

Aspecte din interiorul sălilor de grupă și din cancelaria Grădiniței P.N. Bocsig

Se speră că, în viitorul apropiat, Grădinița din Bocsig va îmbrăca și o haină exterioară nouă, concomitent cu restaurarea și reînfrumusețarea „Școlii Vechi”, fără a-i altera însă identitatea proprie pe care i-a imprimat-o însăși patina timpului.

VI.4. Sala de sport

Prof. Ioan Galea și elevi ai Școlii din Bocsig în Sala de Sport a Școlii, în timpul orei de „Educație fizică”

Între anii 1979-1980¹, în timpul directoratului profesorului **Pavel Simion Marin Luca**, în imediata vecinătate a „Școlii Noi”², s-a edificat – prin prestația cetățenească a locuitorilor comunei, prin munca patriotică a elevilor Școlii Bocsig și prin aportul meșterilor-constructori angajați la Primăria din localitate³ - o încăpătoare școală de sport, cu 2 nivele. Parterul cuprinde un teren parchetat de handbal / fotbal⁴, vestiare și o magazie pentru

¹ *Ibidem*

² În prezent, terenul pe care a fost construit imobilul - revendicat fiind – a devenit proprietatea lui *Ioan Abrudean* („*Bumbu*”), fost primar al comunei Bocsig. Acesta și-a dat acordul pentru amenajarea unei căi de acces către sala de sport. Aleea a fost betonată, iar sala de sport împrejmuită cu plăci din beton, ambele lucrări fiind executate de către meșterul *Dorel Isip* din localitate (*Ibidem*).

³ *Teodor Bătrâna* („*Todia*”), *Ilie Găluț*, *Nicolae Covaci*, *Ștefan Morar*, *Ioan Țârlea* ș.a. Ei au participat, de asemenea, și la zidirea „Școlii Noi” și a „*blocului specialiștilor*” din Bocsig (*Ibidem*).

⁴ Terenul a fost parchetat de către *Ioan Sârb*, meșter parchetar local (*Ibidem*).

articole sportive, iar etajul a fost rezervat tineretului bocsigan, în vederea amenajării unui club de distracție și petrecere plăcută a timpului liber.

VI.5. Terenuri de sport

Școala din Bocsig se poate lăuda cu două terenuri de sport pentru uzul didactic:

- un teren bituminizat, amplasat în curtea „Școlii Noi”, inaugurat în anul școlar 2006-2007;

Elevi ai Școlii din Bocsig pe terenul de sport bituminizat curtea din curtea „Școlii Noi”

- un teren modern cu gazon sintetic, prevăzut cu nocturnă, construit în anul 2008, în cadrul unui frumos parc, situat în centrul localității, în proximitatea Bisericii Ortodoxe.

Terenul de sport cu gazon sintetic și nocturnă din

Parcul localității Bocsig

Ambele terenuri pot fi – și sunt - folosite la practicarea unor sporturi ca: handbal, fotbal, volei, atletism etc, având dimensiuni corespunzătoare care permit această multifuncționalitate a lor.

VI.6. Cabinete și laboratoare

Tot în scop didactic, prin contribuția elevilor, a profesorilor de specialitate și a comunității locale, la Școala din Bocsig au fost amenajate 6 cabinete (de: *limba și literatura română, limbi străine, matematică, istorie, religie, informatică*) și 2 laboratoare (de: *biologie și fizică-chimie*), înzestrate cu toate cele necesare realizării activităților curriculare care presupun existența respectivelor dotări.

**Aspect din interiorul
Laboratorului de fizică-
chimie al Școlii din Bocsig**

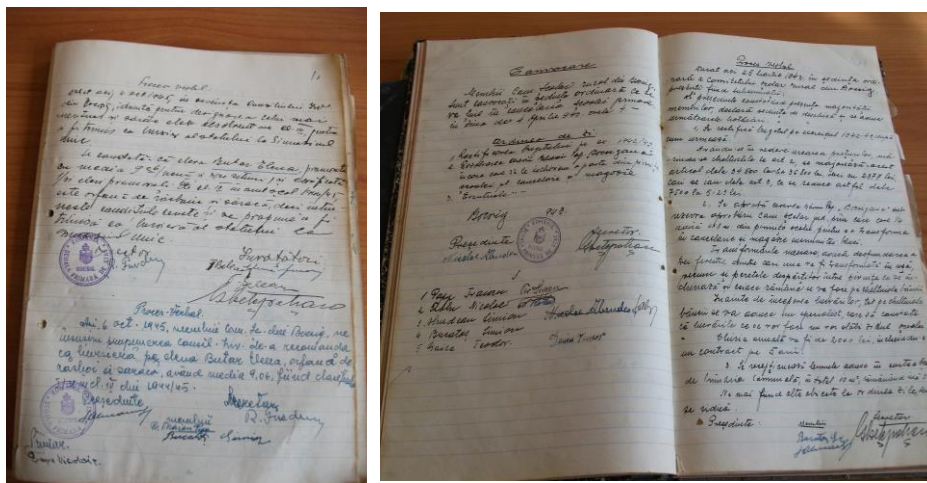
**Aspect din interiorul Cabinetului
de informatică
al Școlii din Bocsig**

VI.7. Arhivă

În incinta „Școlii Noi” există și un spațiu alocat Arhivei Școlii din Bocsig, un compartiment logistic de o deosebită importanță în viața oricărei instituții publice, depozitar al unor resurse documentare care dau mărturie despre însăși istoria și activitatea acelei instituții.

Actualul fond arhivistic al Școlii din Bocsig cuprinde: registre matricole (1920 -), cataloage (1920 -), ștate de plată (1959 -), condici prezență cadre didactice (1920 -), ordine și dispoziții școlare ale forurilor de învățământ superioare, lucrări ale elevilor (teze, extemporale, lucrări participante la concursuri și olimpiade școlare) etc, o deosebită grijă față de clasificarea, păstrarea și buna întrebuințare a materialelor aparținătoare

acestui fond manifestând, inițial, **Ștefan Gabor**, apoi **Teodor Cilan** (învățători), iar în prezent **Ioan Cilan**, angajat al Școlii, căruia i s-a încredințat, între altele, și o astfel de responsabilitate începând cu anul 1992⁵.

Fotocopii de documente aflate Arhiva Școlii din Bocsig

VI.8. Biblioteca

Fondată în anul 1940, ca o continuare a „*Bibliotecii Școlii Confesionale Ortodoxe*”, **Biblioteca Școlii din Bocsig** a funcționat neîntrerupt până în anul 1995, când și-a sistat activitatea, odată cu reducerea postului de bibliotecar.

Biblioteca avut un circuit închis, iar responsabilitatea organizării și utilizării ei a căzut, o bună bucată de vreme, în sarcina cadrelor didactice ale Școlii, în special a profesorilor de limba și literatura română, care și recomandau, de altfel, copiilor ce lecturi să parcurgă, în mod obligatoriu sau opțional.

Cea mai bună perioadă în ceea ce privește frecventarea Bibliotecii s-a înregistrat în anii '80 ai secolului trecut, când de Bibliotecă s-a ocupat profesorul **Nicolae Pogon**, un cadru didactic carismatic, foarte mult iubit de elevi pentru erudiția sa, dar și pentru felul în care știa să le stârnească apetitul spre citit și spre cercetarea Bibliotecii⁶.

⁵ *Ibidem*

⁶ *Ibidem*

După plecarea de la Școala din Bocsig în anul 1990 a profesorului Pogan, Biblioteca a fost sigilată până la venirea în postul de bibliotecar – înființat în același an – a **Claudiei Palcu** (angajată, inițial, cu ½ normă, iar, mai târziu, cu indemnizație fixă pentru 2 ore de muncă prestate), care va activa până în anul 1995, când biblioteca s-a închis⁷. Copiii au împrumutat cărți și în această perioadă, dar parcă nu cu același entuziasm ca în trecut, lectura fiind abandonată în favoarea calculatorului sau a altor modalități de petrecere a timpului liber, necunoscute sau interzise înainte de 1990.

Referitor la fondul de carte, dacă în anul 1943 Biblioteca Școlii din Bocsig număra 552 de volume, în anii ce au urmat acesta s-a îmbogățit considerabil, ajungând în anul 1991 la cifra de 5.731 de volume catalogate, acoperind o largă paletă livrescă, de la literatură didactică la beletristică, de la știință și tehnică la poezie⁸. După 1990, operele ceaușiste și de propagandă comunistă au fost scoase din inventarul bibliotecii și date la maculatură⁹, fiind înlocuite cu câteva donații venite din partea francezilor din localitatea-înfrățită Wignehies; achiziții s-au făcut extrem de puține, datorită resurselor bugetare limitate ale Școlii și a prețurilor ridicate ale cărților.

În prezent, Biblioteca așteaptă vremuri prielnice pentru a-și redeschide porțile și a bucura sufletele micilor cititori cu slovele cărților sale.

Cărți din Biblioteca Școlii din Bocsig așteptându-și cititorii

⁷ Informator: Claudia Palcu (41 ani, Bocsig, județul Arad, casnică)

⁸ A.S.B., *Catalogul Bibliotecii Școlii din Bocsig*, vol. I-II / 1991, p. 456.

⁹ Este reversul situației petrecute la începutul anilor '50 ai secolului XX, când potrivit ordinului circular nr. 13.065/1949 a Ministerului Instrucțiunii Publice o serie de cărți au fost declarate „interzise” și, în consecință, scoase din bibliotecă. Așa fiind, în urma epurărilor efectuate, la 05.07.1949 inventarul Bibliotecii Școlii din Bocsig cuprindea 399 volume „bune pentru lectura elevilor și a profesorilor, în scopul ridicării lor ideologice și profesionale” (Idem, *Condica de Procese verbale.*, Proces verbal nr.10/1949, f.15).

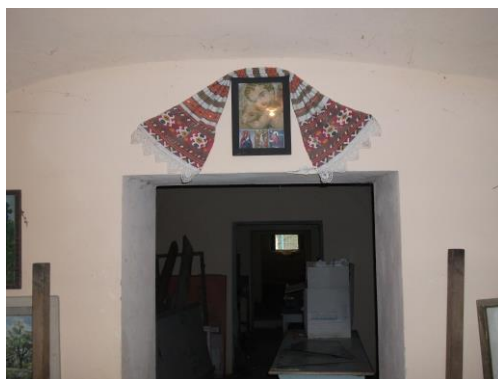
VI.9. Muzeul „Valul lui Traian”

În anul 1985¹⁰, la inițiativa profesoarei **Maria Lăpugean**, a luat ființă, în subsolul „Școlii Vechi”, și un muzeu al Școlii din Bocsig - **Muzeul „Valul lui Traian”**, denumit astfel după numele vechii granițe a Daciei din timpul primei ocupații romane, ale cărei urme sunt încă vizibile și astăzi în hotarul nord-estic al localității Bocsig.

Muzeul expune valorile etnografice, folclorice și istorice locale, permițând celor ce îi calcă pragul cunoașterea obiceiurilor, portului popular, ocupațiilor locuitorilor care au trăit pe aceste meleaguri și au făurit o civilizație materială și spirituală a vetrei satului în ceea ce privește uneltele de uz casnic, agricol și viticol, precum și a aranjării și ornamentării gospodăriei. Vizitatorul poate (încă) admira aici o gamă bogată și variată de exponate aduse exclusiv de copii (costume populare, război de țesut, ladă cu zestre, furcă cu roată, leagăn pentru copii, pat cu perne, unelte, monede, vase, obiecte de mobilier și familiale etc.), la care se adaugă și o colecție de icoane pe sticlă (pictate de către profesoara **Luminița Ardelean**) și de uleiuri pe pânză (realizate de către **Gheorghe Liviu „Bibi” Stoicovici**) ce merită a fi văzute.

¹⁰ Informator: Ioan Cilan

Exponate și aspecte din interiorul Muzeului „Valul lui Traian” situat în subsolul „Școlii Vechi”

Muzeul cuprinde 4 săli:

- a) *târnașul* (cerdacul sau locul de primire);
- b) *coptoriștea* (tinda sau bucătăria);
- c) *soba* (camera de zi);
- d) *colna* (șura sau locul de păstrare a uneltelor).

În cadrul Muzeului și-au desfășurat activitatea, până în anul 1990, două cercuri formate din elevi ai Școlii din localitate: „*cercul muzeistic*” și „*cercul micii folcloriști*”.

Din nefericire, însă, odată cu trecerea anilor, condițiile improprii de conservare existente în incinta Muzeului au făcut ca multe din exponate să intre într-un stadiu avansat de deteriorare, fapt ce reclamă necesitatea găsirii unui spațiu adecvat pentru o mai bună păstrare și valorificare a lor.

VI.10. Grupuri sanitare

Acordând o atenție sporită igienei și curățeniei, Școala din Bocsig dispune de 3 grupuri sanitare (toaile) moderne, compartimentate, atât pentru cadrele didactice, cât și pentru elevi, amplasate în spațiul „Școlii Noi”, a „Școlii Vechi” și a Grădiniței. Grupul sanitar aparținător „Școlii Noi” a fost construit în anii 1999-2000, în curtea școlii, ca o clădire anexă, costurile lucrării fiind suportate, în totalitate, de către comunitatea franceză-înfrățită de la Wignehies.

Grupul sanitar de la „Școala Nouă”. Aspect exterior și interior

În ceea ce privește grupurile sanitare de la „Școala Veche” și de la Grădiniță, amenajarea lor s-a făcut în incinta celor două imobile, în anul 2008, prin contribuția Consiliului Local al Primăriei Bocsig.

Grupul sanitar de la Grădinița P.N. Bocsig. Aspect interior.

Condițiile oferite sunt deosebite, înlesnind păstrarea unui climat igienic sănătos în localurile școlare aferente.

BIBLIOGRAFIE

I. IZVOARE

A. Izvoare orale

Informatori:

- *Belean Olimpia* (83 ani, Pecica, județul Arad, învățătoare pensionară);
- *Belean Rodica* (38 ani, Bocsig, județul Arad, învățătoare titulară la Școala Generală Bocsig);
- *Boșcai Elena* (61 ani, Bocsig, nr.467, județul Arad, educatoare pensionară);
- *Bulzan Florica Elvira* (64 ani, Bocsig, nr. 372, județul Arad, învățătoare pensionară);
- *Cilan Ioan* (43 ani, Bocsig, nr.555, județul Arad, cântăreț oficial la Biserica Ortodoxă Bocsig și muncitor-întreținere la Școala Generală din Bocsig);
- *Cilan Teodor-„Biceaga”* (85 ani, Bocsig, județul Arad, pensionar);
- *Dragoș Teodor-Aurelian* (35 ani, Bârsa, județul Arad, profesor / director la Școala Generală Bocsig);
- *Gabor Eliza* (74 ani, Răpsig, județul Arad, pensionară);
- *Galea Floare* (63 ani, Bocsig, nr.279, județul Arad, profesor pensionar);
- *Iștoc Ana* (62 ani, Bocsig, nr.385, județul Arad, învățătoare pensionară);
- *Luca Simion Pavel Marin* (69 ani, Bocsig, nr. 272, județul Arad, profesor pensionar);
- *Lăpugean Petru* (70 ani, Bocsig, nr.314, județul Arad, profesor pensionar);
- *Mâneran Mariana* (39 ani, Bocsig, nr.89, județul Arad, învățătoare titulară la Școala Generală Bocsig);
- *Nicodin-Igreț Lucia* (38 ani, Ineu, județul Arad, educatoare titulară la Grădinița P.N. Bocsig);
- *Palcu Claudia* (41 ani, Bocsig, județul Arad, casnică).
- *Vodă Voichița* (53 ani, Bocsig, județul Arad, educatoare titulară la Grădinița P.N. Bocsig);
- *Zopota Ioan* (60 ani, Bocsig, nr.291, județul Arad, învățător titular la Școala Generală Bocsig).

B. Izvoare inedite

a) Arhiva Școlii din Bocsig

- *Catalogul Adulților Știutori de carte (1932-1944)*
- *Registru Matricol nr. 50 bis (1946-1947)*
- *Registru Matricol nr.116 /1989-1990*
- *Registru Matricol nr.1 /1925*
- *Registru Catalog pe anii 1938-1940*

- *Registru de cadre (1953-1972)*
- *Catalogul Bibliotecii Școlii din Bocsig*
- *Cataloage școlare (1956-2010)*
- *Registru Cămin sezonier Bocsig. Grupa mijlocie (1959-1960)*
- *Registru de planificare și evidență a muncii la Grădinița de copii cu orar redus Bocsig. Grupa mică(1961-1962)*
- *Registru de planificare a muncii la Grădinița de copii sătească-sezonieră Bocsig. Grupa mare (1962-1963)*
- *Dosar nr. 93/1969-1974, State de salarii. Concedii de odihnă și boală. Ajutoare de stat pentru copii*
- *Dosar nr.62/1979-1991, State de retribuire. Fișe personale*
- *Dosar nr. 9/1982-1991, State de funcțiuni. Fișa de încadrare a Școlii din Bocsig*
- *Registru de Procese Verbale ale Școlii din Bocsig (20.11.1938-29.07.1959)*
- *Condică de Procese Verbale ale Corpului Didactic și ale Consiliului Pedagogic (mai 1948-26.01.1951)*
- *Dosar personal Mihaela Zgărdău*
- *Dosar nr. 21, Fișe de evidență personale (Vasile Pop, Cornelia Muntean, Ioan Oieș, Ioan Torsin, Rafila Torsin, Maria Lăpugean)*

b) Arhiva Parohiei Ortodoxe Bocsig

- *Registru de Procese Verbale ale Comitetului Parohial Ortodox Bocsig (1860-1910)*
- *Registrul Matricol al răposaților Sf. Biserici cu hramul „Sf. Mare Mucenic Gheorghe” din Bocsig (1981-)*

c) Arhiva Parohiei Greco-Catolice Bocsig

- *Matricula Cununaților (1900-1948)*

d) Arhive personale

- *Arhivă prof. Petru Lăpugean*

C. Izvoare editate

Bârsănescu, Stelian, ș.a., *Dicționar cronologic. Educația, Învățământul, Gândirea Pedagogică din România*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

*** *Curriculum Național – Programe școlare pentru învățământul primar și gimnazial*, București, Ministerul Educației Naționale, 1998.

Ciuhandu, Gheorghe, *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri*, Arad, 1940.

Ghibu, Onisifor, *Din istoria literaturii didactice românești*, București, 1975.

*** *Indicatorul statistic al satelor și unităților administrative din România*, București, 1932.

Lupaș, Octavian, *Voievozi și cneji români în județul Arad*, Arad, 1941.

Miculescu, Delia, *Școala din Bata în devenirea timpului. File de istorie*, Arad, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2005.

Păcurariu, Mircea, *Scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe Române*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002.

Popeangă, Vasile, *Un secol de activitate școlară românească în părțile Aradului. 1721-1821*, Arad, 1974.

Idem, *Școala românească din părțile Aradului în perioada 1867-1918*, Arad, 1976.

Idem, *Școala românească din Transilvania în perioada 1867-1918 și lupta sa pentru unire*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1974.

Prodan, David, *Suplex Libellus Valachorum*, București, 1984.

Sandor, Marki, *Monografia județului și orașului Arad*, vol. II, Arad, 1940.

Stanciu, Ion Gheorghe, *Pedagogia românească în secolul XX*, București, 1981.

*** *Statutul organic al Bisericii greco-orientale din Ungaria și Transilvania cu un Supliment*, Sibiu, 1881.

II. SINTEZE, STUDII, ARTICOLE

Bratu, I., *Învățământul secundar din Ardeal*, în „Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul 1918-1928”, vol. II, București, 1929.

Boia, Stelean-Ioan, *Învățământul românesc din părțile Aradului între anii 1918-1944*, în „Ziridava”, Arad, nr. XV-XVI, 1987.

Boiangiu, Magdalena, *Recursul la istorie (Convorbire cu istoricul Lucian Boia)*, în „Dilema”, București, an VI, nr.296, 1998.

Idem, *Evoluția învățământului românesc în părțile Aradului între anii 1918-1943(II): Structura învățământului arădean. A) Rețeaua școlară*, în „Ziridava”, Arad, nr. XII, 1980.

Lupaș, Ioan, *Iosif II și școlile românești din comitatul Aradului*, în „Biserica și Școala”, Arad, an XLI, nr.1, 1 / 14 ianuarie 1917.

*** *Mărturii privind lupta românilor din părțile Aradului pentru păstrarea ființei naționale prin educație și cultură (1784-1918). Documente referitoare la Episcopia Aradului* (Prefață P.S. Episcop dr. Timotei, Studiu introductiv, note și comentarii de prof. dr. Vasile Popeangă), Arad, 1986.

Panaitescu-Perpessicius, D., *Din Arad. Din metodele școlilor profesionale și nevoia statificării lor. Din activitatea unui revizor școlar. Actuala situație școlară în orașul și județul Arad*, în „Dacia”, București, an III, nr.43, 23 ianuarie 1920.

Popeangă, Vasile, *Învățământul din județul Arad între anii 1919-1924*, în „Anuarul Liceului Pedagogic Arad pe anul școlar 1968-1969”.

Idem, *Rețeaua școlară din zona Ineu-Buteni în anul 1877*, în „Catedra. Culegeri de studii”, Arad, iunie, 1976.

Rădulescu, Dan Constantin, *Învățământul românesc 1948-1989 – între derivă și recuperare instituțional-funcțională*, în „Calitatea vieții”, București, an XVII, nr.3-4, 2006.

III. LUCRĂRI ÎN MANUSCRIS

Baba, Teodor, *Istoria vieții bisericești din Țara Zarandului, zona Ineu-Sebiș*, Teză de licență, Sibiu, 1978 (mss dactilo, o copie și în posesia noastră).

Frențiu, Vasile, *Monografia comunei Bocsig*, Bocsig, 1976 (mss dactilo, o copie și în posesia noastră).

IV. REVISTE

Aradi Kozlenny, Arad, anul XXXI, nr.58, 10 martie 1918.

Biserica și Școala, Arad, anul XLI, nr.1, 1/14 ianuarie 1917.

Calitatea vieții, București, anul XVII, nr.3-4, 2006.

Dacia, București, anul III, nr.43, 26 ianuarie 1920.

Dilema, București, an VI, nr.296, 1996.

Ziridava, Arad, nr. XII, 1980; nr. XV-XVI, 1987.

V. WEBOGRAFIE

www.edu.ro

www.didactic.ro

ANEXE

I. DOCUMENTE

1.

Discutarea posibilității de reparare a sălilor de clasă a Școlii din Bocsig (Castelul Karagheorghevici) prin organizarea unei licitații antreprenoriale

Nr. 1 / 1935

Proces verbal

Dresat azi, la 25 februarie 1935, în ședința Comitetului Școlar rural din Bocsig, prezenți fiind: Bulzan Avacum – președinte, Romul Furdui – secretar, Horvat Luca – primar, Găluț Petru și Stan Simion – membrii.

D-l Președinte constată prezența majorității membrilor și declară ședința deschisă dând cuvântul D-lui Secretar.

R. Furdui arată că a primit în întregime suma de 200.000 lei ajutor de la On. Comitet Școlar Județian Arad, din care 100.000 lei s-a depus la Percepția din Ineu, iar restul de 100.000 se va depune în casieria Primăriei comunale pentru a avea la dispoziție la nevoie. Arată mai departe că On. Com. Șc. Jud. Arad va da și scândura necesară pentru uși și ferestre. Ferestrele și ușile se vor confecționa la Arad pentru toate salele și din suma de 200.000 lei se va achita lucrul și sticla de geam. Arată apoi planul și Devisul întocmit de Serviciul Tehnic din Arad.

În acest timp se prezintă D-nii antreprenori I. Crișan din Șiria, Elsinger din Ineu și Graf din Arad, care, studiind planul, devisul și materialul lemnos abvenit din demolarea edificiului vechi, constată că grinzele sunt prea scurte pentru edificiul nou, avut abia 6,40 m și este necesară lungimea de 7,20 m. Mai constată că Devisul nu corespunde cu prețurile de azi și cu materialul ce trebuie complectat și deci toți refuză a înainta oferte pe lângă prețul din Devis și numai cu supraofertă.

La aceste Comitetul hotărăște ca să ceară avizul On. Comitet Școlar Județian și a Serv. Tehnic, care va fi rugat să trimită din nou pe D-l Medianu la fața locului, ca să constate cantitatea materialului abvenit din demolarea edificiului vechi. Se va cere și materialul lemnos pentru 32 buc. Grinzale de la On. Com. Șc. Jud. Arad și în consecință se amână licitația pentru ziua de 10 martie c.

Se hotărăște ca să se ducă pentru acestea la Arad personal D-l R. Furdui – secretarul Com. Școlar cât mai urgent.

D.C.L.M.

Președinte Secretar
Bulzan Avacum Romul Furdui

Găluț Petru Ioan Crișan
Horvat Luca Elsinger Wilhem
Stan Simion Graf A.
membrii antreprenori

[A.S.B., *Registru pentru procese verbale* (1935), f.3-4]

2.

Aprobarea Contului de Gestiune pe anul 1934-1935 și votarea Bugetului școlar pe anul 1936-1937

Nr.1 / 1936

Proces verbal

Dresat azi, la 5.III. 1936, în ședința Comitetului Școlar rural din Bocsig, prezenți fiind: Irimie Pavel – președinte, Romul Furdui – secretar, Horvat Luca, Găluț Petru, Marta Nicolae și Țigan Pavel – membrii.

Constatându-se prezența majorității membrilor, se declară ședința de deschisă.

1) Se ia în discuțiune întocmirea Bugetului școlar pe 1936-1937 și se votează pe articole în sumă totală de 52.763 lei la cheltuieli și aceeași sumă la venite;

2) Se cetește și discută apoi Contul de Gestiune pe anul 1934-1935, cu suma de 75.542 lei la venite, 71.829 lei la cheltuieli și 3.712 lei excedent bugetar, care s-a și trecut în Bugetul anului 1935-1936 și încasat cu chitanța nr.3 / 1936. Se aprobă și se înainta spre verificare la locul în drept.

Ne mai fiind alte obiecte, se declară ședința de închisă.

D.C.M.L.

Președinte Secretar
Irimie Pavel Romul Furdui

Horvat Luca
Găluț Petru
Marta Nicolae
Țigan Pavel
membrii

[A.S.B., *Registru pentru procese verbale pe anul 1936*, f.2]

3. **Impresia inspectorului școlar L. Ciobanu la dezvelirea Monumentului Eroilor din fața „Școlii Vechi”**

Nr. 1 / 1938

Proces verbal

Astăzi, 20 noiembrie 1938, am participat la ridicarea Pavilionului Național și la dezvelirea Monumentului Eroilor ținând de școala primară din comuna Bocsig, județul Arad, de sub conducerea aleasă și însuflețită a d-lui înv. Director Romul Furdui, organ de îndrumare și control în plasa Ineu, și am simțit în sufletul meu o reconfortare de natură excepțională, cum nu mi-a fost dat să trăiesc de alte ori, în descinderile mele pe întinsul Ținut de Timiș.

Motivele de apreciat, evidente și edificatoare, sunt următoarele:

Bocsigul are o școală organizată în spiritul cerințelor vieții de azi, cu idealul ei necontroversat și cu frământarea unei munci constructive pe un plan real și de folos mulțimii.

Școala din Bocsig este o rază deasă de lumină care împletește sufletul sănătos al neamului de aici, spornic neam în trăirea lui numerică, în nizuința mare de propășire în calea binelui, a frumosului și a adevărului moral și național.

N-am mai văzut până azi, ca în acest sat, o simetrie mai adâncă în reprezentarea fiziologică a ființei noastre etnice și o proporție mai dreaptă în repartizarea pe toate vârstele a tinerimii viguroase, începând cu prima copilărie și sfârșind cu pubertatea gânditoare, în cristalizarea ei bio-psihică.

Pentru această realitate națională, pentru prețuirea ei la justă valoare și în vederea îndrumării ei în credință, în simțire și de azi înainte, pe teme de ideal neșters de vremi, s-a ridicat în fața școlii o troiță din stejar dce codru secular (opera de artă este tot a unui învățător, Constantin Căruntu din Arăneag), ca să crească în suflete credința ca stejarul și recunoștința față de cei morți în lupta pentru țară.

În jurul acestei cruci am văzut tot satul adunat, poporul cu preoții lui în frunte, și simțeam în impresiunea ce-mi deschidea inima pe urma acestei reuniuni în semn de sus, unitatea sufletească în faptă a neamului cu menire frumoasă în lume.

Atmosfera solemnă o stăpâna în aceste clipe de mâncare adâncă însuși sufletul organizator al școlii, reprezentat cu neclintită demnitate profesională și românească de către d-l director și revizor, Romul Furdui, reprezentantul stolului de străjeri. Subliniem adevărul-adevărat, recunoaștem meritul ce se impune și apreciem cu recunoștință munca în amploarea ei impresionantă, desfășurată de corpul didactic întreg, cu o aleasă mențiune pentru manifestarea spirituală și socială a d-nei înv. Elena Furdui, în a cărei simțire am identificat îndemnul emoționant al dragostei de mamă și nizuința neostenită în sistematica acțiune de fortificare a sufletelor în lupta cu Destinul.

Este adaptarea la mediu, în dramatica conformare a neamului nostru asupra până eri.

În acest semn vom învinge!

3 copii Inspector școlar,

L. Ciobanu

[A.S.B., *Registru procese verbale (20.XI.1938 – 29.VII.1959)*, f.2-3]

4.

Subinspectorul P. Roșu inspectează Școala din Bocsig la începutul anului școlar

1940-1941

Nr. 5 / 1940

Proces verbal

Azi, 19 sept.1940, în baza ordinului Nr. 18256 / 1940 al On. Inspect. Școlar de ținut, m-am deplasat la școala primară de stat din Bocsig.

Cu această ocazie s-a constatat că s-a început curețenia saalelor de învățământ în vederea începerii cursurilor.

Combustibilul este procurat în parte din fondurile comitetului, iar restul se va da în natură din pădurea comunală.

Gestiune financiară încă nu este, deoarece nu s-au făcut încasări însemnate în cursul acestui an financiar.

Învățătorii neconcentrați sunt prezenți.

4 copii Subinspector,

P. Roșu

[A.S.B., *Registru procese verbale (20.XI.1938 – 29.VII.1959)*, f.17]

5.

Control religios la elevii greco-catolici din Bocsig în primăvara anului 1941

Nr. 4 / 1941

Proces verbal

Azi, 28 Mai 1941, împreună cu P. On. Domn Pop Victor protopop gr.cat. al jud. Arad, am făcut controlul religios la elevii gr. cat. din Bocsig, de sub conducerea S. Sale Preot Petru Vancu.

La acest control religios au fost prezenți și toți membrii Corpului didactic de la această școală, elevii ort. rom. Fiind liberi în timpul acesta, astfel că acest control s-a făcut cu fastul cuvenit, dându-i-se un aspect de examen.

Erau prezenți elevi din cl. I-VII, îmbrăcați de sărbătoare în frumosul lor port național, într-o sală frumos decorată cu flori.

În general, elevii au răspuns bine, deși materialul prevăzut de programa analitică a Sf. Episcopii este foarte vastă. Elevii știu să cânte răspunsurile liturgice și alte cântări ale ritului român unit. În aceste sunt instruiți de D-l Înv. Ghețe Grațian,

care-i conduce regulat în duminici și sărbători la Sf. Biserică, unde elevii cântă sub conducerea D-sale, care este de aceeași confesiune cu acești elevi.

5 copii Subinsp. școlar,
R. Furdui

[A.S.B., *Registru procese verbale (20.XI.1938 – 29.VII.1959*, f. 24]

6.

Examinare medicală a elevilor Școlii din Bocsig efectuată la începutul anului școlar 1949-1950

Nr.15 / 1949

Proces verbal

Astăzi, 24 sept. 1949, Noi, Medicul Circ. Sanitare Bocsig Dr. Iordache I., asistat de directorul Școlii Elementare Bocsig, am făcut vizita medicală a elevilor după cum urmează:

- Am examinat un număr de 19 elevi, dintre care s-au găsit 13 cu debilitate fizică, 2 cu conjunctivită cronică, 1 cu bronșită, restul fiind sănătoși;
 - Nu s-au constatat maladii infecto-contagioase și nici parazitare;
 - Școala e amenajată și reparată interior pentru noul an școlar;
 - Closetul e vărui și în stare igienică bună;
 - Se recomandă construirea de îndată a unui rezervor pentru apă, de unde să li se servească elevilor;
 - Alimentarea cu apă se va face de la fântâna de la Biserică (Ortodoxă, n.n.), cu apă potabilă;
- drept pentru care am încheiat prezentul proces-verbal.

Director, Medicul Circ. San. Bocsig,

Pavel Belean Dr. I. Iordache

[A.S.B., *Condică de Procese Verbale ale Corpului Didactic și al Consiliului Pedagogic (mai 1949 – 26.I.1951)*, f.20]

7.

Organizarea unei serbări școlare, a unei hore țărănești și a unui bal în Bocsig, în toamna anului 1949

Nr. 19 / 1949

Proces verbal

Dresat azi, 1 Noiembrie, orele 19, în ședința comitetului sătesc „A.R.L.U.S.”.

La ordinea de zi este organizarea balului fixat pentru ziua de 6 Noiembrie 1949.

Serbarea școlară se va desfășura între orele 13 până la 14,30 minute, după care urmează hora țărănească cu taxă de intrare, eliberându-se bonuri valabile și pentru balul de seară.

Taxa de intrare e fixată la 30 de lei pentru tineret (persoană), iar pentru pereche 40 lei (soț, soție).

Comitetul de taxare va fi format din tovarășii: Cilan Pavel (din partea „*Frontului Plugarilor*”), Găluț Teodor (din partea Sindicatului), Cadar Teodor (din partea P.M.R.), care vor fi prezenți la ora 13 în sală.

2) Balul de seară va începe la orele 19. Responsabil cu muzica e tovarășul Palcu Pavel, care va stabili prețul ulterior.

Bufetul rămâne în sarcina U.F.D.R.-ului să-l hotărască. Beutura va fi comandată de tov. Palcu Pavel, beneficiu luând 30 lei la litru.

Drept pentru care s-a încheiat prezentul act.

S.S.

Indescifrabil

[A.S.B., *Condică de Procese verbale ale Corpului Didactic și al Consiliului Pedagogic (mai 1949 – 26.I.1951)*, f.32]

8.

Autocritică a cadrelor didactice de la Școala din Bocsig din cauza neparticipării Căminului cultural din localitate la concursurile organizate pe Plasa Ineu

[Bocsig, 22.XII.1949]

Către

Membrii Corp. Didactic

Loco

Din cauza neparticipării Căminului nostru la concursurile pe plasă în 18.XII.949, conform ord. Nr. 1222 din 22.XII.949 al Comit. Prov. Ineu, toți învățătorii și prof., conducerea căminului, își vor face „*Autocritica*”, întrucât org. Superioare ne consideră pe noi vinovați.

Vă rog a vă prezenta la cancelarie pentru a vi le face.

Măine personal sunt dator a le preda plasei

Colegii, înainte de a pleca în concediu, sunt rugați a complecta și preda darea de seamă pe luna XII 949.

Director, S.S.

Pavel Belean Indescifrabil

[A.S.B., *Condică de Procese verbale ale Corpului Didactic și al Consiliului Pedagogic (mai 1949 – 26.I.1951)*, f. 33]

9.

Distribuire de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru ajutorarea elevilor săraci de la Școala Elementară din Bocsig

Nr. 27 / 1949

Proces verbal

Încheiat azi, 30 Decembrie 1949, în ședința reprezentanților org. de masă, întruniți pentru distribuirea încălțăminte și îmbrăcăminte primite pentru elevii Școlii elementare Bocsig.

Ședința a fost deschisă de către tov. Director Belean Pavel, la orele 19, în care a propus o listă cu elevii săraci care merită a primi îmbrăcăminte și încălțăminte.

Se hotărăște a se distribui cele 6 perechi de bocanci următorilor elevi aleși dintre elementele cele mai sărace din sat:

- 1) Iov Elisabeta cls. I-a Satu nou
- 2) Cârpați Gheorghe cls. II-a Satu nou
- 3) Crișan Traian cls. II-a (Pricina)
- 4) Murg Nicolae cls. III-a Satu nou
- 5) Găluț Nicolae cls. IV-a Satu nou
- 6) Hedeș Pavel cls. VII-a

Pentru pantaloni, cei 4 metri stofă se repartizează astfel:

- 1) Condea Nicolae cls. I-a Satu nou
- 2) Palcu Teodor cls. I-a (Iepurașu)
- 3) Popa Teodor cls. II-a (a lui Țârlea)
- 4) Belean Teodor cls. II-a (a lui Ilarie)
- 5) Găluț Simion cls. II-a (Gurciu)
- 6) Ciul Teodor cls. III-a (a lui Șchiopu)

Din materialul căptușeală de 3, 22 metri se vor face două cămăși pentru:

- 1) Covaci Adam cls. II-a
- 2) Bornea Petru cls. III-a B

Pentru materialul de rochițe de 7,50 metri se vor confecționa vizicluri (veste) următoarelor eleve:

- 1) Gașpar Iosana cls. I-a
- 2) Zgărdău Maria cls. II-a (Mihuț)
- 3) Popa Floare cls. II-a (a Vanului)
- 4) Olar Silvia cls. II-a (Ghițu)
- 5) Lingurar Elena cls. III-a (Rezii)

Dacă va mai rămâne material se va da și elevei Racon Elena (a lui Ioan) – cls. I-a.

Materialele pentru pantaloni și bluze vor fi date pentru confecționare croitoreșelor din sat, părinții urmând a complecta cu pânza de casă pentru căptușeli și plata lucrului. Drept pentru care am încheiat prezentul proces verbal.

Director, S.S.

P. Belean Indescifrabil

[A.S.B., *Condică de Procese verbale ale Corpului Didactic și al Consiliului Pedagogic (mai 1949 – 26.I.1951)*, f. 37]

10.
Sanționarea aplicată unui elev ce a fost prins furând

Nr. 2 / 1950

Proces verbal

Dresat azi, 10 ianuarie 1950, în ședința comună a elevilor de la ciclul II și a Consiliului Pedagogic pentru a cerceta cazul elevului Corbeanu Liviu din clasa a VI-a, care a furat de la colega Stickl Maria un toc rezervor și a fost prins asupra furtului.

Întreg colectivul de elevi înfierează actul mârșav a colegului lor și hotărăsc să i se aplice pedeapsa următoare, pentru îndreptarea lui și ca exemplu pentru ceilalți elevi:

Cu începere de la 10 – 25 ianuarie 1950 inclusiv, elevul Corbeanu Liviu va veni și pleca de la școală pe jos (de la Mânerău, n.n.). Acest fapt va fi adus la cunoștință căruțașului. I se va scădea nota la purtare pe semestrul I la minimum. Elevul Corbeanu Liviu va fi supravegheat îndeaproape în școală și în afară de școală, pentru a se vedea dacă pedeapsa dată și-a atins scopul.

Director, Membrii

Pavel Belean P. Arapu

E. Vancu

O. Balaș

Delamarian N.

V. Teianu

Clasa VII Palcu Ioan

VI Tonța Voichița

V Pantea Pavel

[A.S.B., *Condică de Procese verbale ale Corpului Didactic și al Consiliului Pedagogic (mai 1949 – 26.I.1951)*, f.39 -39 verso]

